

Til
Undervisningsministeriet

Dokumenttype
Rapport

Dato
December 2013

KORTLÆGNING AF UNDERVISNING AF OG LEKTIEHJÆLP TIL UNDER- VISNINGSPLIGTIGE BØRN OG UNGE PÅ KVINDEKRISECENTRE **RAPPORT**

INDHOLD

1.	Resumé	2
2.	Indledning	5
2.1	Baggrund og formål	5
2.2	Metode og datagrundlag	6
2.3	Læsevejledning	8
3.	Omfang af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre	10
3.1	Regioner og kommuner	11
3.2	Alder og grundskoletrin	11
3.3	Opholdets varighed	13
3.4	Delkonklusion	14
4.	Undervisningstilbud til børn og unge på kvindekrisecentre	15
4.1	Karakteristik af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre	15
4.2	Undervisning	17
4.3	Overgange (før, under og efter opholdet på kvindekrisecenteret)	28
4.4	Delkonklusion	32
5.	Tilbud om lektiehjælp	33
5.1	Omfanget af lektiehjælp på kvindekrisecentrene	33
5.2	Karakteren af lektiehjælpen	34
5.3	Drivkræfter og barrierer for lektiehjælp	36
5.4	Delkonklusion	38
6.	Opgave- og ansvarsfordeling	39
6.1	Den formelle opgave- og ansvarsfordeling	39
6.2	Den reelle opgave- og ansvarsfordeling	44
6.3	Delkonklusion	50
7.	Drivkræfter og barrierer for undervisning	51
7.1	Drivkræfter	53
7.2	Barrierer	57
7.3	Delkonklusion	62
8.	Konklusion	63

Bilag 1

Tabeller

Bilag 2

Metodebeskrivelse

Bilag 3

Litteraturliste

1. RESUMÉ

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har i perioden september-december 2013 gennemført en kortlægning af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Kortlægningen er gennemført for Undervisningsministeriet.

Kortlægningen gennemføres som led i en national strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer, som daværende VK-regering med støtte fra satspuljepartierne fremlagde i 2010. Formålet med strategien var at nedbringe antallet af voldsramte, forbedre forebyggelsen og skabe mere solid viden som grundlag for en målrettet indsats¹. Strategien blev finansieret med i alt 35 mio. kr. og blev udmøntet i 30 konkrete initiativer. Et af disse initiativer var gennemførelsen af nærværende kortlægning.

Kortlægningen har til formål at bidrage med viden om omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre, og hvilke tilbud om undervisning og lektiehjælp, disse børn og unge modtager. Ydermere skal kortlægningen bidrage med viden om opgave- og ansvarsfordeling i relation til undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre samt om drivkræfter og barrierer for at tilbyde og gennemføre undervisning af og lektiehjælp til disse børn og unge.

Kortlægningens datagrundlag består af eksisterende statistik, dokumentstudie, interviewundersøgelse blandt samtlige kvindekrisecentre i Danmark og interview med 30 udvalgte øvrige aktører. Se bilag 2 for nærmere beskrivelse af metoden.

Nedenfor præsenteres udvalgte centrale resultater af kortlægningen i henhold til de temaer, kortlægningen belyser. Det skal bemærkes, at resultaterne i konklusionens første tema, dvs. omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre, er baseret på eksisterende registerdata fra 2012, mens resultaterne, der præsenteres inden for de øvrige temaer, beror på analyser af interview og dokumentstudier, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. Det skal nævnes, at tallene fra 2012 dækker hele året, mens tallene fra 2013 er udtryk for status på undersøgelsestidspunktet, hvorfor tallene ikke er sammenlignelige.

Kortlægningen viser, at **omfanget af og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre** (i 2012) ser ud som følger:

- 683 undervisningspligtige børn og unge opholdte sig i løbet af 2012 på et kvindekrisecenter.
- Opholdet på kvindekrisecentret havde i 39 pct. af tilfældene en varighed på under tre uger, for 33 pct. varede opholdet mellem 3 uger og tre måneder, mens 21 pct. opholdte sig på kvindekrisecentret i mere end 3 måneder.
- Gennemsnitslængden af et ophold var 59,7 døgn for undervisningspligtige børn og unge.
- Fordelingen i forhold til grundskoletrin viser, at 56 pct. af de undervisningspligtige børn og unge havde en alder (6-9 år) svarende til indskolingen, 26 pct. en alder (10-12 år) svarende til mellemtrinnet, og 18 pct. en alder (13-16 år) svarende til udskolingen.

Kortlægningen har endvidere afdækket, at **omfanget af og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre** på undersøgelsestidspunktet (i 2013) ser ud som følger:

- 225 undervisningspligtige børn og unge har på undersøgelsestidspunktet ophold på et af landets 42 kvindekrisecentre, som modtager børn og unge.

---

¹ Regeringen (2010): "National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer".

- 49 pct. af de undervisningspligtige børn og unge har en alder, der svarer til indskolingen, mens de resterende børn og unge fordeler sig nogenlunde jævnt i de to aldersgrupper, der svarer til henholdsvis grundskolens mellemtrin (25 pct.) og udskolingen (26 pct.).
- Perioden fra et undervisningspligtigt barn/ung flytter ind på kvindekrisecentret til han/hun modtager undervisning er for 22 af kvindekrisecentrene 10-21 dage, for 11 kvindekrisecentre 2-7 dage og for fire kvindekrisecentre mere end 30 dage. Fem kvindekrisecentre har ikke kunnet angive en periode. At der kan gå mere end 30 dage, forklares især med lange sagsgange i statsforvaltningen (sager om forældremyndighed) samt lokale skoler, som ikke er ivrige efter at optage børn og unge for en kortere periode.

Kortlægningen har afdækket, hvilke **undervisningstilbud** de undervisningspligtige børn og unge modtager under deres ophold på et kvindekrisecenter (i efteråret 2013). Resultaterne ser således ud:

- 32 pct. af de undervisningspligtige børn og unge fortsætter i egen skole under opholdet på kvindekrisecenteret og 22 pct. modtager undervisning på en lokal skole. 5,4 pct. modtager undervisning internt på kvindekrisecentret, heraf 3 pct. af kommunale lærere, 2 pct. af kvindekrisecentrets personale og 0,4 pct. af moderen. 3 pct. modtager anden form for undervisning, herunder fx på VUC, erhvervsskole, produktionsskole og efterskole. 9 pct. modtager ikke undervisning på undersøgelsestidspunktet. Der synes ikke at være et mønster i relation til de børn og unge, der ikke modtager undervisning.
- For de undervisningspligtige børn og unge, som modtager undervisning i egen eller en lokal skole, gælder som hovedregel, at de møder regelmæssigt og deltager i hele fagrækken på lige fod med skolens øvrige elever.
- Undervisning internt på kvindekrisecentre betragtes i høj grad som et alternativ, der iværksættes, hvis muligheder for undervisning uden for kvindekrisecentret er udelukkede. Den interne undervisning varetages hovedsagligt af uddannede lærere og/eller personalet på kvindekrisecentret, og der undervises primært i dansk og matematik.

I relation til **tilbud om lektiehjælp** til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre viser kortlægningen:

- 37 ud af 42 kvindekrisecentre tilbyder lektiehjælp til de undervisningspligtige børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecentret.
- Lektiehjælpen sker primært på ad hoc-basis og varetages enten af kvindekrisecenterets personale (29 kvindekrisecentre), af frivillige (21 kvindekrisecentre) og/eller af moderen (20 kvindekrisecentre).
- Drivkræfterne for lektiehjælp er kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af lektiehjælp samt fleksibilitet, mens barriererne er ressourcer og kompetencer hos dem, der varetager lektiehjælpen.

Kortlægningens resultater om **opgave- og ansvarsfordeling** i relation til undervisning af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre er følgende:

- Formelt set er forældre samt bopæls- og opholdskommunen ansvarshavende aktører i forhold til at sikre undervisningen til de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre.
- I praksis er det i høj grad kvindekrisecentrene, der fungerer som igangsættende aktør i forhold til undervisningen på trods af, at de ikke har et formelt ansvar herfor.
- Samarbejdet mellem kvindekrisecentrene og opholds- og bopælskommunerne er begrænset. Samarbejdet finder typisk primært sted, hvis der opstår barrierer for undervisningen.

Afslutningsvis har kortlægningen identificeret en række **drivkræfter og barrierer** for undervisning af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Disse er som følger:

- Drivkræfterne er moderens prioritering af barnets skolegang, en samarbejdsaftale mellem kvindekrisecentret og en eller flere lokale skoler, kvindekrisecentrenes faste procedurer for undervisning, fleksibilitet blandt involverede aktører samt barnets motivation for undervisning og skolegang.
- Barriererne er trusselsbilledet, uafklarede juridiske forhold (og deraf følgende lang sagsbehandlingstid), barnets generelle situation og behov, kommunalt samarbejde, specialundervisning (for de børn og unge, der har behov for det), afstand til egen skole samt varigheden af opholdet på kvindekrisecenteret.
- Hovedparten af de faktorer, som kortlægningen har identificeret, kan fungere både som barrierer og drivkræfter, alt efter om den pågældende faktor er til stede eller ej.

2. INDLEDNING

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) præsenterer i nærværende rapport resultaterne af en kortlægning af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Kortlægningen er gennemført for Undervisningsministeriet i perioden september-december 2013.

Målgruppen for kortlægningsrapporten er Undervisningsministeriet, men også kommuner og kvindekrisecentre med interesse for undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre kan også have glæde af at læse rapporten.

Rambøll vil gerne benytte lejligheden til at takke alle kvindekrisecentre og øvrige aktører i kommuner og på skoler, som har deltaget i nærværende kortlægning. Det er Rambølls oplevelse, at vi er blevet mødt med stor interesse, samarbejdsvilje og hjælpsomhed, hvilket har bidraget til at skabe en god proces samt et solidt datagrundlag for kortlægningen.

2.1 Baggrund og formål

Alle børn og unge har ifølge folkeskoleloven ret til undervisning i folkeskolen eller til en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen². Jf. Folkeskolelovens § 20 påhviler det kommunalbestyrelsen at sørge for undervisning i grundskolen og 10. klasse af børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis forældre ønsker dem optaget i folkeskolen³. Dette gør sig således også gældende for undervisningspligtige børn og unge⁴, der opholder sig på kvindekrisecentre.

Der er gennemført en række undersøgelser om kvinder og børn på kvindekrisecentre. Der eksisterer således eksempelvis viden om tilbuddet om familierådgivning til voldsramte kvinder og børn på kvindekrisecentre⁵, om organisering, implementering og vurdering af denne ordning⁶ samt status på implementering af familierådgiverordningen i landets kommuner⁷. Ydermere er der indsamlet erfaringer om psykologhjælp til børn på kvindekrisecentre⁸, samt indsatserne til børn og kvinder under og efter et ophold på et kvindekrisecenter⁹. Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (herefter LOKK) indsamler hvert år i samarbejde med Socialstyrelsen oplysninger om kvinder og børn, som i løbet af året har haft ophold på et kvindekrisecenter. Disse publiceres hvert år i en årsstatistik. I 2009 indgik et tema om undervisning, som især bidrager med viden om barrierer for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Årsstatistikken fra 2009 viser, at 75 pct. af børn i alderen 7-12 år og 60 pct. af børn i alderen 13-17 år med ophold på et kvindekrisecenter stopper i skole i forbindelse med, at de flytter på kvindekrisecenter. Af årsstatistikken fremgår det, at årsagerne til børnenes ophør i skolen især er afstanden til egen skole samt trusselsbilledet, der omgiver børnene og/eller familierne. For en mindre andel af børnene er årsagen, at forældremyndigheden er uafklaret ved indflytningen på kvindekrisecentret, hvorfor barnet ikke kan tilmeldes en ny skole, at barnet har behov for ro efter at have været udsat for og/eller vidne til vold, eller at tilflytterkommunen ikke kan tilbyde barnet en plads på en lokal

² Undervisningspligten gælder for alle børn, der bor i landet, medmindre de omfattes af undervisningspligt i anden lovgivning, samt børn, som skal opholde sig i landet i mindst seks måneder, jf. Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), §§ 32-35, 39 og 40.

³ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013).

⁴ Undervisningspligt indtræder den 1. aug. i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år, og ophører den 31. juli ved afslutningen af undervisningen på 9. klassestrin. Undervisningspligten ophører dog senest den 31. juli i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet uddannelse, der er ligestillet med grundskolen, jf. Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 34.

⁵ Servicestyrelsen (2011a): "Orientering om familierådgivning til voldsramte kvinder med børn på krisecentre".

⁶ Servicestyrelsen (2011b): "Familierådgivning til kvinder med børn på krisecentre - Implementering af § 109 stik. 4 i serviceloven de første 2 år".

⁷ Socialstyrelsen (2013): "Status på implementering af familierådgivningsordningen jf. servicelovens §109, stk. 4 i landets kommuner. 2009-2013

⁸ Ankestyrelsen & SFI (2013): "Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre".

⁹ Servicestyrelsen (2011c): "Børn og kvinder i familier med vold - indsatser og efterværn".

døgninstitution eller skole.¹⁰ Samlet set eksisterer der dog meget begrænset viden om undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre.

Gennemførelsen af denne kortlægning af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre er et led i den nationale strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer fra 2010¹¹. Strategien har til formål at nedbringe antallet af voldsramte, forbedre forebyggelsen og skabe mere solid viden som grundlag for en målrettet indsats. Strategien er finansieret med i alt 35 mio. kr. og udmøntes i 30 konkrete initiativer heriblandt nærværende kortlægning. Af strategien fremgår det, at undervisning af børn på kvindekrisecentre er vigtigt, idet det bidrager til at opretholde en form for hverdagstilværelse for børnene, ligesom det modvirker et fagligt efterslæb, når børnene vender tilbage til almindelig skolegang. Kortlægningen skulle overordnet set bidrage med viden om omfanget af undervisningspligtige børn på kvindekrisecentre, hvordan børnene modtager undervisning samt identificere problemfelter og eksempler på gode løsninger til at fastholde børnene i undervisning.

Med afsæt i ovenstående er **formålet** med nærværende kortlægning at indsamle systematisk og opdateret viden om undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Konkret skal kortlægningen bidrage med viden om følgende temaer:

- Omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre
- Undervisningstilbud til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre
- Tilbud om lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre
- Opgave- og ansvarsfordeling i forhold til undervisning og lektiehjælp på kvindekrisecentre
- Drivkræfter og barrierer for at tilbyde og gennemføre undervisning og lektiehjælp på kvindekrisecentre.

Med kortlægningens formål for øje skal det understreges, at Rambøll udelukkende præsenterer resultater af kortlægningen og således ikke drager konklusioner på baggrund heraf. Kortlægningen skal desuden danne grundlag for udvikling af et materiale, der imødegår de identificerede barrierer og kan inspirere aktørerne til en hensigtsmæssig opgaveløsning. Dette materiale indgår ikke i nærværende rapport.

2.2 Metode og datagrundlag

Dette afsnit indeholder en kort beskrivelse af kortlægningens metode og datagrundlag. For mere detaljeret beskrivelse heraf se bilag 2.

2.2.1 Metodisk tilgang

Jf. ovenstående formål har tilgangen i nærværende projekt været at *kortlægge* en række faktuelle forhold ved den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge modtager, mens de opholder sig på et kvindekrisecenter.

For at give et så præcist og dækkende billede af praksis som muligt er tre forhold vægtet i kortlægningen:

- a) At gøre brug af eksisterende statistik og dokumenter
- b) At inddrage samtlige 42 kvindekrisecentre¹² i Danmark i dataindsamlingen (totalundersøgelse)
- c) At de indsamlede data er baseret på de undervisningspligtige børn og unge, der opholdte sig på et kvindekrisecenter på undersøgelsestidspunktet (oktober-november 2013).

¹⁰ Servicestyrelsen (2009): "LOKK Årsstatistik 2009 – Kvinder og børn på krisecentre".

¹¹ Regeringen (2010): "National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer"

¹² Dog undtaget mandekrisecentre og kvindekrisecentre, som ikke modtager børn. Sidstnævnte gælder Hanne Mariehjemmet, Medusa – Et liv uden vold, R.E.D. og Reden International (jf. opgørelse pr. 1.10.2013 fra Landsorganisation af Kvindekrisecentre).

Ovenstående forhold betyder, at nærværende rapport primært indeholder en beskrivelse af den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentrene modtog på undersøgelsestidspunkt. Dog gælder den nyeste eksisterende statistik året 2012, hvorfor de to datakilder ikke er direkte sammenlignelige.

2.2.2 Datagrundlag

Kortlægningen baserer sig på dokumentstudie, analyse af eksisterende statistik, interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre og interview med udvalgte øvrige aktører.

Dokumentstudie

Formålet med dokumentstudiet er todelt. For det første bidrager dokumentstudiet med hypoteser til kortlægningens forskellige temaer og derigennem til at udvikle og kvalificere kortlægningens dataindsamlingsredskaber. For det andet bidrager dokumentstudiet med viden om kortlægningens temaer, herunder særligt temaet om opgave- og ansvarsfordeling i relation til undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre.

Dokumentstudiet omfatter relevant lovgivning, eksisterende statistik, eksisterende undersøgelser af området samt kvindekrisecentrenes og de øvrige aktørers beskrivelser af praksis, strategier, politikker mv.

Eksisterende statistik (registerdata)

Den eksisterende statistik består af registerdata, som er indsamlet til brug for Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecentre (herefter Årsstatistik 2012). Socialstyrelsen og LOKK indsamler hvert år i samarbejde oplysninger om kvinder og børn, som i løbet af året har haft ophold på et kvindekrisecenter¹³. I 2012 deltog de 38 kvindekrisecentre, som er organiseret i LOKK, og som modtager § 109-beboere¹⁴, i undersøgelsen. Derudover deltog tre af de fem kvindekrisecentre, som ikke er medlem af LOKK, i den del af undersøgelsen, der omhandler børn og unge på kvindekrisecentre. Rambøll har haft adgang til oplysninger om indflytningsdato, udflytningsdato, opholdslængde og alder ved indflytning for alle børn og unge, som i 2012 havde ophold på et af de 40 kvindekrisecentre, der indgår i Årsstatistik 2012. Derudover har Rambøll tilføjet oplysninger om kommune og region.

683 børn og unge i den undervisningspligtige alder indgår i den bearbejdede årsstatistik, som udgør grundlaget for de resultater, der fremgår af kapitel 3 i nærværende rapport. Det bør bemærkes, at der ikke er tale om 683 unikke børn og unge, men om antal ophold. Nogle børn og unge har mere end et ophold på kvindekrisecentre i løbet af et år, men da der ikke foreligger cpr-numre på alle børn og unge, er det ikke muligt at identificere gengangere.

Interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre

Formålet med interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentrene har været at indsamle en række faktuelle oplysninger og konkrete vurderinger af den undervisning og lektiehjælp, som undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre modtager. Interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre har omfattet alle kortlægningens temaer.

Interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre er gennemført som strukturerede interview, der har haft udgangspunkt i en spørgeramme med korte, konkrete og faktuelle spørgsmål, ofte med lukkede kategorier.

Der er gennemført interview med samtlige 42 kvindekrisecentre i landet (jf. note 12). Interviewene er gennemført telefonisk med kvindekrisecenterlederen eller anden central person på kvinde-

¹³ Børn og unge, som flyttede ind på et kvindekrisecenter i 2011, men flyttede ud i 2012, indgår i Årsstatistik 2012, mens børn og unge, som flyttede ind i 2012, men flyttede ud i 2013, først indgår i årsstatistikken for 2013.

¹⁴ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013) § 109: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

krisecenteret med viden om den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge modtager under opholdet på kvindekrisecenteret.

Interview med øvrige aktører

Som supplement til interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre er der gennemført interview med 30 øvrige aktører med viden om udvalgte temaer for kortlægningen. De øvrige aktører er undervisere, lektiehjælpere, børnepædagoger, socialrådgivere og psykologer på kvindekrisecentre, skoleledere og lærere på lokale skoler samt familierådgivere¹⁵, repræsentanter for Psykologisk, Pædagogisk Rådgivning (PPR) og ansvarlige for (undervisning af børn og unge på) kvindekrisecentre i opholds- og bopælskommuner.

Interviewene er, i lighed med interviewene med kvindekrisecentrene, gennemført som strukturerede interview. Forud for interviewene er der udarbejdet spørgeguides til de specifikke informanttyper, således at der udelukkende spørges ind til temaer, som pågældende informanttype forventes at have viden om.

Udvælgelsen af de øvrige aktører er sket i samarbejde med 11 udvalgte kvindekrisecentre. De 11 kvindekrisecentre er udvalgt med henblik på sikre variation i forhold til beliggenhed, størrelse, institutionstype og type af undervisningstilbud.

Datakvalitet

Rambøll vurderer, at datakvaliteten samlet set er god. Dokumentstudiet har bidraget til at kvalificere kortlægningen, mens registerdata og interview med kvindekrisecentre og øvrige aktører bidrager med generaliserbar og dybdegående viden om undervisning og lektiehjælp til børn og unge på kvindekrisecentre.

Den gennemgående systematik i dataindsamlingen har sikret ensartethed og sammenlignelighed i data. Kortlægningens temaer er desuden belyst med forskellige datakilder, og det har dermed været muligt at verificere og problematisere forskellige aspekter af problemstillingen i løbet af dataindsamlingen. Det er dog vigtigt at holde sig øje, at kortlægningen udelukkende giver et øjebliksbillede af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre.

Rambøll vurderer på ovenstående baggrund, at kortlægningens resultater er dækkende for praksis for den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre modtog på undersøgelsestidspunktet. Sammenfattende er der indsamlet et omfattende og solidt datamateriale, der bidrager med væsentlig og opdateret viden om et område, som ellers har været meget underbelyst.

2.3 Læsevejledning

Rapporten er indledt med et resumé af kortlægningens væsentligste konklusioner (**kapitel 1**). Foruden nærværende indledning består rapporten af følgende kapitler:

- **Kapitel 3** beskriver omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre
- **Kapitel 4** sætter fokus på de undervisningstilbud, børn og unge på kvindekrisecentre modtager
- **Kapitel 5** beskriver tilbud om lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre

---

¹⁵ Kommunerne er ifølge serviceloven forpligtet til at stille en familierådgivningsfunktion til rådighed for borgerne i den relevante målgruppe, herunder kvinder og børn, der opholder sig på et kvindekrisecenter. Der er imidlertid ikke indenfor rammerne af loven stillet krav om, hvordan kommunerne skal organisere denne funktion. Betegnelsen "familierådgiver" anvendes i denne rapport om den familierådgivningsfunktion, der stilles til rådighed jf. serviceloven og refererer således ikke nødvendigvis til en medarbejder med titel af familierådgiver.

- **Kapitel 6** består af en beskrivelse af opgave- og ansvarsfordeling i forhold til undervisning og lektiehjælp på kvindekrisecentre
- **Kapitel 7** omfatter en gennemgang af drivkræfter og barrierer for at tilbyde og gennemføre undervisning og lektiehjælp på kvindekrisecentre
- **Kapitel 8** sammenfatter kortlægningens konklusioner.

Rapportens bilagsmateriale omfatter tabelbilag (bilag 1), en selvstændigt metodebeskrivelse (bilag 2) og en litteraturliste (bilag 3).

3. OMFANG AF UNDERVISNINGSPLIGTIGE BØRN OG UNGE PÅ KVINDEKRISECENTRE

Nærværende kapitel har til formål at give et overblik over omfanget af undervisningspligtige børn og unge, som i løbet af 2012 opholdte sig på et kvindekrisecenter i en kortere eller længere periode. Kapitlet dokumenterer antallet af undervisningspligtige børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecentrene og varigheden af opholdene, ligesom det undersøges, hvorvidt der er regionale forskelle i forhold til aldersfordelingen af de børn og unge, der opholdt sig på et kvindekrisecenter samt varigheden af deres ophold.

Denne del af kortlægningen er baseret på registerdata til brug for Årsstatistik 2012, som er indsamlet i samarbejde mellem Socialstyrelsen og Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK)¹⁶. De anvendte registerdata indeholder oplysninger om en række forhold vedrørende 40 kvindekrisecentre, herunder oplysninger om de 683 undervisningspligtige børn og unge, som har opholdt sig på et af kvindekrisecentrene i løbet af 2012¹⁸. Den anvendte registerdata indeholder dog ingen oplysninger om børnene/de unges undervisning under opholdet. Derfor kan Rambøll ikke – på baggrund af årsstatistikken for 2012 – vurdere, hvilken form for undervisning børn og unge på kvindekrisecentre i 2012 modtog, eller hvor stor en andel af børn og unge på kvindekrisecentre, der oplevede brud i undervisningen i forbindelse med indflytning og ophold¹⁹. Dette er dog et centralt element i den interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre, som er gennemført som led i kortlægningen (se kapitel 4).

Nogle børn og unge opholder sig på et kvindekrisecenter i mere end én periode i løbet af et år²⁰. Rambøll har ikke adgang til cpr-numrene på individerne i datasættet, hvorfor det ikke er muligt at identificere gengangere. Tabellerne i dette kapitel indeholder således *antal ophold* (og ikke *antal børn og unge*). Dette bør holdes for øje ved læsning af tabellerne. Af formidlingsmæssige årsager skrives der "antal børn og unge" på kvindekrisecentre frem for "antal ophold" i rapporten. Dertil kommer, at nogle kvindekrisecentres indberetninger af antal ophold er af skønsmæssig karakter²¹.

---

¹⁶ Foruden kvindekrisecentre organiseret i LOKK indgår data fra kvindekrisecentrene Garvergården, Svendbjerggård og Frederikssund Krisecenter. Data fra de to kommunale kvindekrisecentre Baltic og Den Åbne Dør (København), indgår til gengæld ikke. Ifølge Rambølls dataindsamling opholdte der sig i efteråret 2013 25 undervisningspligtige børn og unge på Baltic og et undervisningspligtigt barn på Den Åbne Dør.

¹⁷ Årsstatistik 2012 udgives af Socialstyrelsen (tidligere Servicestyrelsen). Spørgeskemaer til årsstatistikken er udarbejdet i samarbejde mellem Socialstyrelsen og Statistikgruppen bestående af repræsentanter for kvindekrisecentre. Data er indsamlet af medarbejderne på kvindekrisecentrene.

¹⁸ Den del af årsstatistikken, som ligger til grund for kortlægningen, indeholder alle undervisningspligtige børn i aldersgruppen 6–16 år, som opholdte sig på et af kvindekrisecentrene i løbet af 2012. Det bør bemærkes, at nogle af de 27 16-årige i årsstatistikken kan have afsluttet 9. kl. før opholdet på kvindekrisecenteret. Det er ikke muligt at bestemme, hvor mange af de 16-årige det drejer sig om, da der ikke er indsamlet data om de unges grundskoleuddannelse. Samtlige 17-årige i Årsstatistik 2012 fyldte 18 år i 2012 og var derfor ikke omfattet af undervisningspligten under deres ophold.

¹⁹ Nogen børn og unge modtager undervisning på egen/en lokal skole eller kvindekrisecenteret under opholdet, mens opholdet for andre medfører et betydeligt brud i undervisningen. I 2009 indgik et tema om undervisning i LOKK Årsstatistik. Årsstatistikken viste, at 75 pct. af de 7-12-årige børn stoppede i daginstitution/skole ved indflytning på kvindekrisecenter, mens det samme gjaldt for 60 pct. af de 13-17-årige, jf. Servicestyrelsen (2009): "LOKK Årsstatistik 2009 – Kvinder og børn på krisecenter".

²⁰ Ifølge Årsstatistik 2012 opholdte 11 pct. af alle børn og unge, som i løbet af 2012 havde ophold på et kvindekrisecenter, sig på et krisecenter i mere end én periode. Det samme barn kan indgå i dette tal flere gange.

²¹ Servicestyrelsen (2012): "Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter".

3.1 Regioner og kommuner

Tabellen nedenfor viser den geografiske fordeling af børn og unge på kvindekrisecentre i de fem regioner. Tallene i parentes angiver, hvor mange kvindekrisecentre der ligger i den enkelte region.

Tabel 1: Undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre fordelt på regioner

Region	Antal børn/unge	Procent
Hovedstaden (14 kvindekrisecentre)	186	27%
Sjælland (7 kvindekrisecentre)	108	16%
Syddanmark (7 kvindekrisecentre)	148	22%
Midtjylland (8 kvindekrisecentre)	208	31%
Nordjylland (4 kvindekrisecentre)	33	5%
Total (40 kvindekrisecentre)	683	100%

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecentre (LOKK og Socialstyrelsen).

Det fremgår, at i 2012 havde Region Midtjylland flest undervisningspligtige børn og unge fordelt på regionens otte kvindekrisecentre, og at Region Nordjylland havde færrest undervisningspligtige børn og unge på regionens fire kvindekrisecentre. De resterende 65 pct. af samtlige undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre fordeler sig jævnt over Region Hovedstadens 14 kvindekrisecentre, Region Sjællands syv kvindekrisecentre og Region Syddanmarks syv kvindekrisecentre²².

Rambøll har tillige undersøgt, hvordan børnene og de unge fordeler sig i kommunerne i de fem regioner (se tabel 21, bilag 1). Det fremgår, at der er flest børn og unge på kvindekrisecentrene i de store kommuner²³. Således er Københavns Kommune, Aarhus Kommune og Odense Kommune de tre kommuner, hvor flest undervisningspligtige børn og unge har haft ophold på et kvindekrisecenter i 2012. Aarhus kommune, med Aarhus Krisecenter som det eneste kvindekrisecenter beliggende i kommunen, skiller sig ud med 73 børn og unge indskrevet i 2012. Dette er markant flere end de 44 undervisningspligtige børn og unge, som i 2012 opholdte sig på de tre kvindekrisecentre i Københavns Kommune²⁴, og de 41 børn og unge, som i 2012 opholdte sig på det ene kvindekrisecenter i Odense Kommune. I den anden ende af skalaen findes kommunerne Frederikssund, Hillerød, Holstebro, Silkeborg og Mariagerfjord, hvor 5 eller færre børn og unge har haft ophold på et kvindekrisecenter i løbet af 2012.

I nogle tilfælde vil kvindekrisecenterets beliggenhedskommune og barnets/den unges bopælskommune være den samme, men ikke i alle. På baggrund af de tilgængelige data er det ikke muligt at bestemme, hvor stor en andel af børnene/de unge på kvindekrisecentrene der har folkerasteradresse i kommunen.

3.2 Alder og grundskoletrin

Tabellen nedenfor angiver alderen på de undervisningspligtige børn og unge, som i løbet af 2012 havde ophold på et kvindekrisecenter, samt børnene og de unges fordeling på grundskolens tre trin.

Inddelingen af børnene og de unge i grundskoletrin er skønsmæssig, idet årsstatistikken ikke indeholder oplysninger herom, og den derfor er baseret på børnene og de unges alder ved indflytning på kvindekrisecenteret. Rambøll kan desuden ikke vurdere, hvor mange af de 16-årige i årsstatistikken der var omfattet af undervisningspligten under deres ophold, da statistikken ikke

²² Se tabel 21 i bilag 1 (tabel over antal kvindekrisecentre i hver region).

²³ Se tabel 21 i bilag 1 (tabel over antal børn og unge på de forskellige kvindekrisecentre). Københavns Kommune med tre kvindekrisecentre og Frederiksberg Kommune med to kvindekrisecentre er eneste kommuner med mere end ét kvindekrisecenter i kommunen.

²⁴ Det bør dog bemærkes, at to af kvindekrisecentrene i Københavns Kommune ikke indgår i Årsstatistik 2012, jf. note 16.

indeholder oplysninger om børnene/de unges undervisningsforhold²⁵. Tabellen bør læses med det forbehold in mente.

Tablet 2: Børnene/de unges alder og fordeling i hhv. indskoling, mellemtrin og udskoling

	Barnets alder	Antal børn/unge	Procent	Antal børn/unge	Procent
Indskoling	6 år	111	16%	385	56%
	7 år	93	14%		
	8 år	89	13%		
	9 år	92	14%		
Mellemtrin	10 år	65	10%	177	26%
	11 år	72	11%		
	12 år	40	6%		
Udskoling	13 år	43	6%	121	18%
	14 år	27	4%		
	15 år	24	4%		
	16 år	27	4%		
Total		683	100%	683	100%

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

Tabellen viser, at 56 pct. af de undervisningspligtige børn er 6–9 år og befinder sig i den aldersgruppe, der svarer til klassetrin i indskoling. 26 pct. af børnene er 10–12 år og befinder sig i den aldersgruppe, der svarer til klassetrin på mellemtrinnet. De resterende 18 pct. af børnene/de unge er mellem 13 og 16 år og befinder sig i den aldersgruppe, der svarer til klassetrin i udskoling.

Af årsstatistikkerne 2006 – 2012 fremgår det, at hovedparten af børn og unge på kvindekrisecentre i alle år var i aldersgruppen 7 – 12 år²⁶.

Sammenlignes de fem regioner i forhold til, hvordan børnene/de unge fordeler sig på grundskolens trin i regionerne, fremgår det, at der er udsving i børnenes/de unges fordeling på grundskolens trin i regionerne (se tabel 23 i bilag 1). Rambøll har gennemført en signifikanstest med henblik på at undersøge, om disse forskelle mellem børnene og de unges aldersmæssige fordeling i regionerne er statistisk signifikante eller blot udslag af tilfældigheder. Signifikanstesten sammenligner andelen i hver region med andelen på tværs af regioner, dvs. landsgennemsnittet. Signifikanstesten viser, at hovedparten af disse udsving er så små, at de ikke afviger markant fra fordelingen på tværs af regioner. Kun i Region Midtjylland og Region Nordjylland afviger fordelingen af børn og unge på grundskoletrin så meget fra fordelingen på tværs af regioner, at der er tale om en egentlig afvigelse fra landsgennemsnittet. Som det fremgår af tabellen, har kvindekrisecentrene i Region Midtjylland en større andel af børn og unge i den aldersgruppe, der svarer til mellemtrinnet, end regionernes gennemsnit. 33 pct. af børnene/de unge på kvindekrisecentre i Region Midtjylland er i den aldersgruppe, der svarer til mellemtrinnet, mod 26 pct. af samtlige børn/unge på kvindekrisecentre på tværs af regioner. Omvendt er andelen af unge i den aldersgruppe, der svarer til udskoling, signifikant mindre i Region Nordjylland end regionernes gennemsnit: 6 pct. mod 18 pct. Bortset fra disse mindre regionale afvigelser viser testen, at det ge-

²⁵ Samtlige af de 27 16-årige fylder 17 år i 2013. Såfremt de ikke havde afsluttet 9. kl. før deres ophold på krisecenteret, var de derfor omfattet af undervisningspligten under deres ophold på krisecenteret. Undervisningspligten ophører den 31. juli ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin eller den 31. juli i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet uddannelse, der er ligestillet med grundskolen, jf. Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 34, stk. 1.

²⁶ Se tabel 22 i bilag 1.

nerelle billede af, at der er flest børn i indskolingsalderen, går igen i regionerne²⁷. Da Rambøll ikke har adgang til årsstatistikkerne for tidligere år, er det ikke muligt at bestemme, om der er tale om en tendens.

3.3 Opholdets varighed

Tabellen nedenfor viser varigheden af børnene og de unges ophold på kvindekrisecentrene. I årsstatistikken er det nøjagtige antal døgn mellem indflytning og udflytning registreret for hovedparten af børnene/de unge. På baggrund heraf har Rambøll grupperet børnene/de unge i kategorierne i tabellens første og fjerde kolonne.

Tabel 3: Varighed af børnene/de unges ophold på kvindekrisecentrene

Opholdslængde	Antal børn/unge	Procent	Opholdslængde	Antal børn/unge	Procent
0 - 7 døgn	153	22%	0 - 21 dage	267	39%
8 - 14 døgn	54	8%			
15 - 21 døgn	60	9%			
22 - 60 døgn	152	22%	22 - 90 dage	226	33%
61 - 90 døgn	74	11%			
4 - 6 mdr.	95	14%	Mere end 3 mdr.	141	21%
Mere end 6 mdr.	46	7%			
Uoplyst	49	7%	Uoplyst	49	7%
Total	683	100%	Total	683	100%

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

Det fremgår af tabellen, at 39 pct. af børnene/de unge fraflyttede kvindekrisecenteret igen i løbet af de første tre uger, mens 33 pct. opholdte sig mellem tre uger og tre måneder på et kvindekrisecenter. De resterende 21 pct. opholdte sig på kvindekrisecenteret længere end tre måneder. Gennemsnitslængden af et ophold var 59,7 døgn for undervisningspligtige børn og unge i 2012²⁸.

Sammenlignes den gennemsnitlige varighed af børnene/de unges ophold på kvindekrisecentrene i de fem regioner i 2012 fremgår det, at der er statistisk signifikant forskel på, hvor længe børnene/de unge i 2012 har opholdt sig på kvindekrisecentrene i de forskellige regioner²⁹ (se tabel 24 i bilag 1). Region Hovedstaden er kendetegnet ved en signifikant større andel af børn og unge med ophold på mere end 90 dage end andelen på tværs af regioner. 43 pct. af børnene/de unge på kvindekrisecentre i Region Hovedstaden opholdte sig der i mere end 90 dage, mens det samme gjorde sig gældende for 21 pct. af samtlige børn og unge på kvindekrisecentre i 2012. Endvidere er Region Hovedstaden kendetegnet ved en tilsvarende mindre andel børn og unge med ophold på højst tre uger og mellem tre uger og tre måneder. Region Sjælland afviger ikke fra gennemsnittet på tværs af regioner, mens regionerne Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland alle er kendetegnet ved en signifikant mindre andel af børn og unge med ophold længere end 3 måneder end landsgennemsnittet. Samtidig er der i Region Syddanmark en signifikant større andel børn og unge med ophold på mellem 22 og 90 døgn, mens der i Region Midtjylland er en signifikant mindre andel børn og unge med ophold af højst tre ugers varighed end gennemsnittet på tværs af regioner³⁰.

²⁷ χ^2 -testen kan ikke afvise nulhypotesen ved signifikansniveauer på 99 pct. eller 95 pct. Ved et signifikansniveau på 90 pct. er χ^2 -testen dog tilnærmelsesvis signifikant (kritisk værdi = 13,04). Derfor er udført en R_{xy} -test af, hvilke celler der forårsager afvigelsen fra nulhypotesen.

²⁸ Dette gennemsnit er eksklusiv seks ekstreme observationer på mellem 699 og 932 døgn, som skævrider gennemsnittet. Hvis disse medregnes, er gennemsnitslængden på et ophold 68 døgn.

²⁹ $\chi^2 = 89,326$, d.f. = 12, $p < 0,000$

³⁰ Ved et signifikansniveau på 99 pct. er χ^2 -testen højsignifikant (kritisk værdi = 26,2). Derfor er udført en R_{xy} -test af, hvilke celler der forårsager afvigelsen fra nulhypotesen.

3.4 Delkonklusion

Sammenfattende viser nærværende kapitel, at der i 2012 var 683 indskrivninger af undervisningspligtige børn og unge på landets kvindekrisecentre. Videre viser kapitlet, at 54 pct. af opholdene på kvindekrisecentre havde en varighed af mere end tre uger.

Der var flest indskrivninger af børn og unge på kvindekrisecentrene i Region Midtjylland og færrest på kvindekrisecentrene i Region Nordjylland, mens fordelingen var jævn over de øvrige tre regioner.

Hovedparten af børn og unge på kvindekrisecentrene er i indskolingsalderen (6 – 9 år). Bortset fra mindre regionale afvigelser er dette det generelle billede.

Til gengæld er der forskel på, hvor længe børnene og de unge opholder sig på kvindekrisecentrene i de forskellige regioner. Særligt bemærkes det, at opholdene i Region Hovedstaden er af længere varighed end landsgennemsnittet, mens regionerne Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland alle er kendetegnet ved en signifikant mindre andel børn og unge med ophold længere end 3 måneder end landsgennemsnittet.

4. UNDERVISNINGSTILBUD TIL BØRN OG UNGE PÅ KVINDEKRISECENTRE

Dette kapitel kortlægger og beskriver de undervisningstilbud, som børn og unge modtager under deres ophold på et kvindekrisecenter på undersøgelsestidspunktet. Derudover beskriver kapitlet overgangene mellem/kontakten til undervisningstilbud før, under og efter opholdet på kvindekrisecenteret. Kapitlet indledes med en kort karakteristik af de undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre, som interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre har tilvejebragt viden om.

4.1 Karakteristik af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre

På tidspunktet for kortlægningen (oktober-november 2013) opholdte der sig 225 børn og unge i den undervisningspligtige alder på landets kvindekrisecentre. 39 af de 42 kvindekrisecentre i kortlægningen havde på interviewtidspunktet undervisningspligtige børn og unge boende. Tabellen nedenfor viser, hvordan disse børn og unge fordeler sig aldersmæssigt og i forhold til indskoling, mellemtrin og udskoling.

Table 4: Børnene/de unges alder og fordeling i hhv. indskoling, mellemtrin og udskoling

	Barnets alder	Antal børn/unge	Procent	Antal børn/unge	Procent
Indskoling	6 år	22	10%	110	49%
	7 år	31	14%		
	8 år	29	13%		
	9 år	28	12%		
Mellemtrin	10 år	28	8%	57	25%
	11 år	20	9%		
	12 år	19	8%		
Udskoling	13 år	13	6%	58	26%
	14 år	14	6%		
	15 år	10	4%		
	16 år	13	6%		
	17 år	8	4%		
Total		225	100%	225	100%

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Tabellen viser, at omtrent halvdelen af børn og unge på kvindekrisecentrene i efteråret 2013 er i den aldersgruppe, der svarer til indskoling. Den anden halvdel fordeler sig jævnt i de to aldersgrupper, der svarer til henholdsvis mellemtrinnet og udskoling. Sammenlignet med aldersfordelingen af de børn og unge, der ifølge årsstatistikken i løbet af 2012 opholdte sig på et kvindekrisecenter (se tabel 2), var der i efteråret 2013 en lidt mindre andel af børn i aldersgruppen 6-9 år og tilsvarende en lidt større andel unge i aldersgruppen 13-17 år³¹. Således er der kun mindre afvigelser mellem resultaterne af analyse af data for hhv. 2013 (interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre) og 2012 (registerdata).

Et af kortlægningens delformål er at undersøge, om børn og unge på kvindekrisecentre tidligere har modtaget specialundervisning. Specialundervisning er i kortlægningen defineret bredt og omfatter således undervisning i specialklasse og specialskoler samt specialpædagogisk bistand i almindelige klasser³². 12 af de 42 kvindekrisecentre i kortlægningen havde på interviewtidspunktet

³¹ I 2012 var 56 pct. af børn og unge på kvindekrisecentre 6-9 år, 26 pct. 10-12 år og 18 pct. 13-16 år, jf. Servicestyrelsen (2012): "Årsstatistik 2012 - Kvinder og børn på krisecentre".

³² Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 380 af 28/04/2012).

tet børn og unge, som tidligere har modtaget specialundervisning. 10 pct. af samtlige børn og unge, som i efteråret 2013 boede på et kvindekrisecenter, har før opholdet modtaget specialundervisning³³. Til sammenligning modtog 12 pct. af det samlede elevtal i kommunale skoler i skoleåret 2011/12 specialundervisning³⁴.

Kvindekrisecentrenes procedurer i forbindelse med at modtage børn og unge, der tidligere har modtaget specialundervisning, beskrives i næste afsnit.

Omfang og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge i 2012 og 2013

Kapitel 3 og afsnit 4.1 har præsenteret omfang og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge for henholdsvis 2012 og 2013. Tabellen nedenfor sammenfatter disse oplysninger.

Det skal nævnes, som det også fremgår af indledningen, at analyserne af omfang og karakteristika er baseret på to forskellige datakilder. Analyserne af omfang og karakteristika for 2012 er baseret på registerdata fra Årsstatistik 2012, som indeholder oplysninger om børn og unge, der i løbet af året har haft ophold på et kvindekrisecenter. Analyserne af omfang og karakteristika for 2013 er baseret på den interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. I interviewundersøgelsen er der spurgt ind til de undervisningspligtige børn og unge, der opholdte sig på kvindekrisecentre på undersøgelsestidspunktet, hvorfor der er tale om et øjebliksbillede. Dette betyder, at tallene ikke er sammenlignelige, ligesom de heller ikke afspejler udviklingen fra 2012 til 2013. Dertil kommer, at det ikke er helt de samme oplysninger, der er indsamlet for 2012 og 2013.

Tabel 5: Omfang af og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge i hhv. 2012 og 2013

2012 (registerdata)	2013 (interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre)
683 undervisningspligtige børn og unge opholdte sig i løbet af 2012 på et kvindekrisecenter	225 undervisningspligtige børn og unge opholdte sig undersøgelsestidspunktet et kvindekrisecenter
Fordeling på grundskoletrin: <ul style="list-style-type: none"> • Indskoling (6-9 år): 56 pct. • Mellemtrin (10-12 år): 26 pct. • Udsikoling (13-16 år): 18 pct. 	Fordeling på grundskoletrin: <ul style="list-style-type: none"> • Indskoling (6-9 år): 49 pct. • Mellemtrin (10-12 år): 25 pct. • Udsikoling (13-16 år): 26 pct.
Opholdets længde: <ul style="list-style-type: none"> • Ophold på under tre uger: 39 pct. • Ophold ml. tre uger og tre måneder: 33 pct. • Ophold på mere end tre måneder: 21 pct. 	Perioden fra et undervisningspligtigt barn/ung flytter ind på kvindekrisecentret til han/hun modtager undervisning: <ul style="list-style-type: none"> • 10-21 dage for 22 kvindekrisecentre • 2-7 dage for 11 kvindekrisecentre • Mere end 30 dage for 4 kvindekrisecentre (Fem kvindekrisecentre har ikke kunnet angive en periode)
Gennemsnitlængden af et ophold var 59,7 døgn for undervisningspligtige børn og unge	10 pct. af de undervisningspligtige børn og unge har modtaget specialundervisning inden opholdet på kvindekrisecenteret

³³ Dette tal er behæftet med en vis usikkerhed, da kvindekrisecentre generelt ikke fører statistik over børn og unges tidligere undervisning.

³⁴ Ministeriet for Børn og Undervisning (2012): "Specialundervisning og segregeringsgrad i grundskolen".

4.2 Undervisning

Formålet med dette afsnit er dels at beskrive kvindekrisecentrenes procedurer, når de modtager børn og unge i den undervisningspligtige alder, dels at kortlægge og beskrive de undervisnings-tilbud, som disse børn og unge modtager under deres ophold.

Som det fremgår af afsnittet, varierer brugen af de enkelte typer af undervisningstilbud betyde- ligt. Eftersom dataindsamlingen har haft fokus på undervisningstilbud til de undervisningspligtige børn og unge, der opholder sig på et kvindekrisecenter på undersøgelsestidspunktet, varierer omfanget af viden om de enkelte undervisningstilbud tilsvarende. Dette betyder, at afsnittet ek- sempelvis indeholder ganske lidt viden om undervisning, der varetages af moderen, da der i kort- lægningen kun indgår et barn, hvor dette er tilfældet.

4.2.1 Procedurer i forbindelse med iværksættelse af undervisning

Overordnet viser kortlægningen, at kvindekrisecentrene er særdeles opmærksomme på under- visningspligten. Hovedparten af kvindekrisecentrene følger den samme procedure for afklaring af barnets/den unges undervisningssituation ved indflytning på kvindekrisecenteret samt iværksæt- telse af undervisning under opholdet. Denne fremgangsmåde har typisk karakter af afklaring af bestemte problematikker, som på samme tid fastlægger særlige opmærksomhedspunkter og giver plads til individuelle hensyn. Dette vil blive uddybet senere i nærværende afsnit.

I forbindelse med interviewundersøgelsen er kvindekrisecentrene blevet bedt om at fremsende skriftligt materiale om undervisning (politikker, procedurer, beskrivelser af praksis og lign.) til Rambøll, såfremt det enkelte kvindekrisecenter har udarbejdet og/eller arbejder efter sådanne. Kortlægningen viser, at kun ganske få kvindekrisecentre skriftligt har beskrevet deres procedurer for undervisning. Hovedparten af kvindekrisecentrene forklarer dette med, at der ikke er behov og/eller mulighed for at udarbejde skriftligt materiale, der beskriver en *generel* tilgang, da de tager udgangspunkt i det enkelte barn. Trods fraværet af skriftligt materiale viser kortlægningen, som det fremgår ovenfor, at de fleste kvindekrisecentre følger samme procedure for undervis- ning. Dermed er der snarere tale om tilgang end om en bevidst og planlagt procedure.

Til grund for kvindekrisecentrenes procedure ligger et princip om skolegang som del af et normalt børneliv. Kortlægningen viser nemlig, at størstedelen af kvindekrisecentrene helst ser, at under- visningspligten opfyldes i en skole uden for kvindekrisecenteret. At gå i skole uden for kvindekri- secenteret kan være med til at sikre, at børnene og de unge får en så normal hverdag som mu- ligt. En psykolog fra et kvindekrisecenter udtrykker det således, at børnene skal have mulighed for at føre et "*almindeligt børneliv*". Generelt betragter kvindekrisecentrene intern undervisning på kvindekrisecenteret som en løsning, der kun anvendes, hvis der ikke er andre alternativer. Typisk fremhæver ledere og personale på kvindekrisecentrene de sociale fordele ved skolegang – fx samvær med kammerater og at føle sig som et normalt barn – før de peger på de faglige aspekter.

Når kvindekrisecentrene modtager et barn/en ung i den undervisningspligtige alder, foretager de i dialog med moderen en vurdering af fem problematikker. Jf. princippet om skolegang som del af et normalt børneliv er formålet med denne vurdering at afklare, om barnet/den unge kan modta- ge undervisning på en skole uden for kvindekrisecenteret. Tabellen nedenfor indeholder en ske- matisk fremstilling af de problematikker, kvindekrisecentrene finder det nødvendigt at afklare før undervisning kan iværksættes, samt de spørgsmål, som er omdrejningspunkt for denne afklaring. Der er tale om en sammenfatning af generelle analytiske pointer, som Rambøll har fremdraget på baggrund af interview med kvindekrisecentrene. Tabellens indhold uddybes yderligere nedenfor.

Tabel 6: Kvindekrisecentrenes procedure i forbindelse med afklaring og iværksættelse af undervisning

Relevante problematikker	Spørgsmål som afklares, før undervisning (kan) igangsættes
1. Trusselsbilledet	Er det sikkerhedsmæssigt muligt, at barnet/den unge kan gå i skole uden for kvindekrisecenteret?
2. Bopæl og forældremyndighed	Skal moderen ansøge om, at barnet/den unge har bopæl hos hende eller om fuld forældremyndighed over barnet/den unge?
3. Forventet varighed af opholdet	Hvor længe forventer moderen, at hun og barnet/den unge skal blive på kvindekrisecenteret?
4. Barnet/den unges undervisningsparathed	Er barnet/den unge så mærket af krisituationen, at han eller hun ikke er i stand til at modtage undervisning (i hele fagrækken)?
5. Logistik	Er det geografisk muligt, at barnet/den unge fortsætter i egen skole?

Ad. 1. Trusselsbilledet: I nogle tilfælde er der risiko for, at faderen opsøger barnet/den unge og tager ham eller hende med sig, hvis barnet/den unge opholder sig uden for kvindekrisecenteret. Derfor foretager alle kvindekrisecentre i samarbejde med moderen og eventuelt andre aktører (fx sagsbehandler og politi) en risikovurdering. Nogle gange er udfaldet af denne, at barnet/den unge ikke kan fortsætte i egen skole, men godt kan starte i en lokal skole, såfremt skoleskiftet holdes hemmeligt for faderen.

Ad. 2. Bopæl og forældremyndighed: Såfremt moderen og faderen har fælles forældremyndighed over barnet/den unge, kan han eller hun hverken udskrives af tidligere skole eller indskrives i ny skole uden faderens samtykke. Derudover kan moderen først ændre barnets bopælsadresse, når der er truffet afgørelse om, at barnet/den unge har bopæl hos hende³⁵. Bopæl og forældremyndighed er derfor en presserende problematik i forhold til skolegang, og det er nødvendigt, at moderen hurtigt ansøger statsforvaltningen om, at barnet/den unge skal have bopæl hos hende eller om at få fuld forældremyndighed over barnet/den unge. Moderen kan bede statsforvaltningen om at træffe en midlertidig afgørelse om bopæl eller forældremyndighed under sagens behandling. Såfremt den midlertidige afgørelse om bopæl og forældremyndighed falder ud til moderens fordel, kan hun træffe beslutning om flytning og skoleskift uden at inddrage faderen. Den midlertidige afgørelse gælder indtil der foreligger en endelig afgørelse. Den midlertidige afgørelse bortfalder, hvis samlivet genoptages. Den endelige afgørelse om bopæl eller forældremyndighed træffes af retten³⁶. Statsforvaltningens sagsbehandlingstid kan medføre en periode uden undervisning. På nogle kvindekrisecentre griber man dette an ved at indgå en aftale med en lokal skole om, at barnet/den unge modtager undervisning uden at være formelt indskrevet på skolen.

Ad. 3. Forventet varighed af opholdet: Når en mor med et barn/en ung flytter på kvindekrisecenter, er det som oftest usikkert, hvor længe opholdet vil vare. Derfor vælger de fleste kvindekrisecentre at se tiden an, da mange skoleskift ikke anses som barnets/den unges bedste tarv. På nogle kvindekrisecentre betyder dette, at barnet/den unge står uden undervisning i afklaringsfasen, mens andre kvindekrisecentre har mulighed for at tilbyde en form for undervisning internt på kvindekrisecenteret, indtil det er afklaret, hvor længe mor og barn/ung forventes af skulle opholde sig på kvindekrisecenteret.

Ad. 4. Barnet/den unges undervisningsparathed: Det kan give anledning til et brud i undervisningen, hvis barnet eller den unge er meget påvirket af volden i familien og derfor dårligt er i stand til at koncentrere sig om undervisning. Alle børn og unge på kvindekrisecentre har ret til psykologsamtaler³⁷, og mange kvindekrisecentre har desuden en børnepædagog eller lignende ansat, som kan hjælpe barnet/den unge med at bearbejde oplevelsen.

³⁵ Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl (VEJ nr. 9296 af 25/06/2013).

³⁶ Bekendtgørelse af forældreansvarsloven (LBK nr. 1073 af 20/11/2012), § 26.

³⁷ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013) § 109, stk. 5

Ad. 5. Logistik: Når kvindekrisecentrene modtager et undervisningspligtigt barn/ung, spørger de typisk moderen, hvor barnet/den unge går i skole, og om der er særlige forhold som fx specialundervisning. Ofte er barnet/den unges bopælskommune og kvindekrisecenterets beliggenhedskommune ikke den samme. I tilfælde hvor barnet/den unge kommer fra en anden del af landet, kan barnet/den unge selvsagt ikke fortsætte i egen skole. Men i tilfælde, hvor barnet/den unge kommer fra en nærliggende kommune, afklarer kvindekrisecenter og moderen i samarbejde, om moderen kan følge barnet i skole, hvis det er nødvendigt, eller om bopælskommunen skal ansøges om en kørselsordning.

Efter denne afklaringsproces igangsætter kvindekrisecentrene undervisning hurtigst muligt.

I interviewene med kvindekrisecentre er informanterne blevet bedt om at vurdere, hvor længe der går, fra barnet/den unge flytter ind, til kvindekrisecenteret bringer spørgsmålet om undervisning på banen over for moderen og informerer hende om mulighederne. Hovedparten af kvindekrisecentrene vurderer, at der typisk går mellem en og tre uger, fordi mor og barn først skal falde til på kvindekrisecenteret. Dog kan det gå hurtigere, hvis familien har bopæl i kvindekrisecenterets kommune, og barnet/den unge kan fortsætte i egen skole. I interviewene er informanterne tillige blevet bedt om at angive længden af perioden, fra barnet/den unge flytter ind til han eller hun modtager en form for undervisning. Tabellen nedenfor angiver både kvindekrisecentrenes præcise svar og en inddeling i intervaller. Bemærk at antallet af dage i tabellen ikke er fortløbende, da der alene er medtaget kvindekrisecentrenes præcise angivelser.

Tabel 7: Hvor mange dage går der typisk, fra et barn/en ung i den undervisningspligtige alder flytter ind, til han eller hun modtager undervisning?

Dage fra indflytning til barnet/den unge modtager undervisning	Antal kvindekrisecentre	Procent	
2 dage	1	2%	26%
3 dage	3	7%	
5 dage	3	7%	
7 dage	4	10%	
10 dage	2	5%	52%
14 dage	14	33%	
18 dage	1	2%	
20 dage	1	2%	
21 dage	4	10%	
Mere end 30 dage	4	8%	8%
Ved ikke	5	12%	12%
Kvindekrisecentre i alt	42	100%	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som det fremgår af tabellen, er der en vis variation mellem kvindekrisecentre, hvad angår varigheden af den periode, hvori børn og unge ikke modtager undervisning. Ti af kvindekrisecentrene angiver, at der typisk går mellem to dage og en uge, fra et barn/en ung flytter ind, til han eller hun påbegynder undervisning. På 22 af kvindekrisecentrene går der ofte mellem ti og 21 dage. Fire kvindekrisecentre har svaret, at der kan gå mere end 30 dage, før børnene/de unge modtager undervisning. Disse kvindekrisecentre tilkendegiver, at dette primært gør sig gældende for børn og unge, der ikke kan fortsætte i egen skole.

At der kan gå mere end 30 dage, forklarer kvindekrisecentrene med lange sagsgange i statsforvaltningen (sager om forældremyndighed) samt lokale skoler, som ikke er ivrige efter at optage børn og unge for en kortere periode. Sidstnævnte gælder især, hvis barnet/den unge ikke har bopæl i det pågældende skoledistrikt.

Rambøll kan ikke på baggrund af det indsamlede data vurdere, hvorvidt de lange perioder uden undervisning gælder for hovedparten af de børn og unge, som opholder sig på de pågældende kvindekrisecentre, eller kun i enkelttilfælde. Dog er det relevant at fremhæve, at alle på nær et af de fire kvindekrisecentre sjældent har børn og unge i den undervisningspligtige alder boende. Således havde tre af de fire kvindekrisecentre mellem et og fire undervisningspligtige børn/unge i løbet af 2012. På det sidste kvindekrisecenter opholdte der sig 33 børn/unge i 2012.

Rambøll har undersøgt, om der er en sammenhæng mellem institutionstype og længden af perioden fra indflytning til barnet/den unge modtager en form for undervisning (se tabel 25 i bilag 1 for antal dage mellem indflytning og undervisning fordelt på institutionstype). Denne analyse giver ikke anledning til at pege på, at der skulle være en sammenhæng.

4.2.2 Undervisningstilbud

Dette afsnit viser indledningsvis fordelingen af undervisningstilbud til børn og unge på kvindekrisecentre. Efterfølgende beskrives de enkelte typer af undervisningstilbud nærmere.

Nedenstående tabel viser, hvilken form for undervisning de børn og unge, som i efteråret 2013 opholdte sig på et kvindekrisecenter, modtog under deres ophold.

Tablet 8: Hvilken undervisning modtager de undervisningspligtige børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecenteret i øjeblikket?

Undervisning	Antal børn/unge	Procent
Undervises på egen skole	71	32%
Undervises på lokal skole	50	22%
Undervises på kvindekrisecenteret af kvindekrisecenterets personale	5	2%
Undervises på kvindekrisecenteret af kommunale lærere	7	3%
Undervises af moderen	1	0,4%
Anden form for undervisning	7	3%
Ingen undervisning	20	9%
Uoplyst/ved ikke*	64	28%
Total	225	100%

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som det fremgår af tabellen, er undervisning på en skole uden for kvindekrisecenteret – enten barnet/den unges egen skole eller en lokal skole – den mest udbredte undervisningsform blandt børn og unge på kvindekrisecentre. Omvendt modtager kun en meget lille andel undervisning internt på kvindekrisecenteret, som varetages af kvindekrisecenterets personale eller af kommunale lærere. Dette billede stemmer overens med kvindekrisecentrenes princip om, at børn og unge i videst muligt omfang skal gå i skole uden for kvindekrisecenteret.

Af de syv børn og unge, som modtager en anden form for undervisning, går en i 9. kl. på VUC, to går på gymnasiet, en går på erhvervsskole, en på en produktionsskole og to går på efterskole.

De kvindekrisecentre, som har børn og unge, der ikke modtager undervisning på undersøgelsestidspunktet, er blevet bedt om at angive årsagen hertil. Som det fremgår af tabellen, gør dette sig gældende for 20 børn og unge og årsagerne til fraværet af undervisning er forskellige. Tre er netop ankommet og er derfor i afklaringsfasen, mens to hurtigt skal videre til et kvindekrisecenter i deres hjemkommune, hvor de skal fortsætte på egen skole. Tre taler for dårligt dansk til at gå i en almindelige klasse, og der er ingen modtagerklasser i området. To søskende kan ikke skifte skole, før forældremyndigheden er afgjort. I et enkelt tilfælde giver risikovurderingen anledning

til så meget bekymring, at familiens opholdssted skal holdes hemmeligt. Det pågældende kvindekrisecenter har via en socialrådgiver i opholdskommunen forsøgt at igangsætte hjemmeundervisning, men oplyser, at kommunen er modvillig. To får ingen undervisning, fordi kvindekrisecenteret er flyttet til en midlertidig adresse og endnu ikke har etableret aftale med en lokal skole. De resterende syv børn og unge, som på interviewtidspunktet ikke modtager undervisning, er fra et kvindekrisecenter, hvor personalet i vid udstrækning overlader ansvaret for at sikre undervisning til moderen. Lederen på det pågældende kvindekrisecenter fortæller, at dette nogle gange resulterer i, at børn og unge ikke modtager undervisning i en periode. Dog har kvindekrisecenteret en regel om, at børn og unge ikke må opholde sig på kvindekrisecenteret i dagtimerne, hvorfor man fra kvindekrisecenterets side opfordrer moderen til at finde en undervisningsløsning.

Rambøll har undersøgt årsager til, at et antal børn og unge ikke modtager undervisning, nærmere. De syv kvindekrisecentre, hvor et antal børn og unge på interviewtidspunktet ikke modtog undervisning, har ingen typiske kendetegn udover ikke at have et fast internt skoletilbud. Tre af kvindekrisecentrene har en fast aftale med en lokal skole, et kvindekrisecenter er i gang med at etablere en samarbejdsaftale med en skole, og de resterende tre kvindekrisecentre har ad hoc aftaler med en eller flere skoler i nærområdet. Heller ikke hvad angår institutionstype er der et tydeligt mønster. Tre af de pågældende kvindekrisecentre er kommunale eller regionale efter Servicelovens § 109, et er selvejende med driftsaftale med kommune eller region efter § 109 og 110 og endelig er et af kvindekrisecentrene en selvejende institution med samarbejds- eller driftsaftale efter § 109.

63 af de 64 børn og unge, hvis undervisning under opholdet, der ikke kunne indhentes oplysninger om (uoplyste), dækker over børn og unge fra et enkelt kvindekrisecenter, som i vid udstrækning overlader ansvaret for at sikre undervisning til mødre. Lederen på det pågældende kvindekrisecenter skønner, at omtrent halvdelen af de 63 børn og unge er fortsat på egen skole, mens den anden halvdel går på en lokal skole.

Barrierer (såvel som drivkræfter) for undervisning behandles særskilt i kapitel 7.

Undervisning på egen skole/lokal skole

Som tidligere nævnt er det et fremherskende princip blandt kvindekrisecentrene, at børn og unge på kvindekrisecenteret bør modtage undervisning på en skole uden for kvindekrisecenteret. Dette princip gælder også for de få kvindekrisecentre, som tilbyder intern undervisning. Også blandt de interviewede øvrige aktører er denne holdning fremherskende. Både skoleledere, lærere, psykologer, sagsbehandlere og repræsentanter for kommunerne understreger vigtigheden af, at børn og unge bliver undervist i hele fagrækken af uddannede lærere. Flere informanter påpeger desuden, at det er positivt for børnene at bevæge sig uden for kvindekrisecenteret, fordi det kan hjælpe dem til at glemme den usikre situation, som de befinder sig i, og møde andre jævnaldrende, som de kan danne relationer til. De betoner dermed, at skolen ikke kun har et fagligt, men også et socialt sigte, som det er vigtigt for disse børn at være en del af. En psykolog fra en opholdskommune påpeger på denne baggrund, at skolegangen kan bidrage til at højne børnenes generelle trivsel.

Tekstboksen nedenfor udfolder et eksempel på en proces, der førte til, at et barn fortsatte i egen skole.

Boks 1: Eksempel på undervisning i egen skole

I et tilfælde med en familie fra lokalområdet foretog personalet umiddelbart efter familiens ankomst en risikovurdering med henblik på at afklare, om familien skulle flytte til et kvindekrisecenter længere væk fra bopælen. Kvindekrisecenterets personale besluttede i samarbejde med moderen og en kommunal socialrådgiver, at en flytning ikke var nødvendig, såfremt trusselsbilledet ikke blev forværret. På grundlag af risikovurderingen besluttede moderen, at børnene skulle fortsætte på egen skole. Resultatet af den hurtige proces og samarbejdet mellem kvindekrisecenter, moderen, socialrådgiver og skole var, at børnene kun mistede to dages undervisning i forbindelse med indflytning på kvindekrisecenteret.

I en anden konkret sag flyttede en familie til et kvindekrisecenter i en anden kommune. Cirka ti dage efter indflytning tog bopælskommunen kontakt til kvindekrisecenteret med henblik på at sikre, at barnet modtog undervisning. Det pågældende kvindekrisecenter venter normalt 14 dage, før undervisningsspørgsmålet tages op. Moderen og socialrådgiver fra bopælskommunen ansøgte i fællesskab bopælskommunen om finansiering af taxaordning, hvilket blev bevilget. Omtrent tre uger efter indflytning fortsatte barnet i sin oprindelige skole.

Ifølge kortlægningen har 29 af de 42 kvindekrisecentre en fast aftale med en lokal skole om undervisning, som de benytter i tilfælde, hvor et barn/en ung ikke kan fortsætte på egen skole under opholdet. Yderligere tre kvindekrisecentre er i gang med at etablere et fast samarbejde med en skole i nærområdet, mens fem kvindekrisecentre har løsere definerede ad hoc-aftaler med flere forskellige skoler, som de kontakter, når de modtager et barn/ung i den undervisningspligtige alder. Hvilken skole, børnene og de unge modtager undervisning på, afhænger af, hvilken skole der har plads og kan imødekomme eventuelle særlige behov. En fast aftale indebærer typisk en tættere relation til skoleledelse og lærerstab på en enkelt eller få skoler end en ad hoc-aftale. Reelt er det kun fem kvindekrisecentre, som ikke har kontakt til en eller flere lokale skoler. Alle kvindekrisecentre med mere eller mindre faste aftaler med lokale skoler beretter, at skolerne generelt er meget samarbejdsvillige. Som oftest findes disse aftaler ikke på skrift.

Kvindekrisecentrene er i forbindelse med interviewene blevet bedt om at angive, om de børn og unge, som modtager undervisning på egen skole eller en lokal skole, møder regelmæssigt i skolen. Tabellen nedenfor viser kvindekrisecentrenes besvarelser.

Tabel 9: Hvor stor en andel af de børn/unge, der går på egen skole/lokal skole, møder regelmæssigt i skolen?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Alle	29	69%
Hovedparten	2	5%
Halvdelen	2	5%
Under halvdelen	1	2%
Ingen	1	2%
Ved ikke	7	17%
Kvindekrisecentre i alt	42	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Hovedparten af kvindekrisecentrene vurderer, at de børn og unge, der undervises på egen eller en lokal skole, møder regelmæssigt. Dette billede bekræftes af skoleledere og lærere fra lokale skoler. En lærer fra en lokal skole påpeger dog, at der kan være stor forskel i fremmødet blandt de børn, der bor på kvindekrisecenter. Dette skyldes ofte, at børnene skal deltage i en række møder blandt andet med kommunen eller med statsforvaltningen. Herudover påpeger læreren, at

det nogle gange kan være vanskeligt for barnets forældre at skabe en struktur i hverdagen, der sikrer, at barnet kommer i skole til tiden. Dette perspektiv afviger dermed fra det generelle billede, som de øvrige informanterne giver.

Tabellen nedenfor viser kvindekrisecentrenes vurderinger af, om børnene og de unge deltager i undervisningen på lige fod med skolens øvrige elever.

Tabel 10: Hvor stor en andel af de børn/unge, der undervises på egen skole/lokal skole, deltager på lige fod med skolens øvrige elever (hele fagrækken)?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Alle	32	76%
Hovedparten	2	5%
Under halvdelen	1	2%
Ved ikke	7	17%
Kvindekrisecentre i alt	42	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som det fremgår af tabellen, deltager størstedelen af børnene og de unge på kvindekrisecentre deltager på lige fod med skolens øvrige elever i hele fagrækken.

De interviewede skoleledere og lærere fra de lokale skoler påpeger, at det ofte er kendetegnende, at børn, der bor på kvindekrisecentre, ikke har større udfordringer end andre børn hverken fagligt eller socialt. Dette giver sig blandt andet udtryk i, at børnene deltager i hele fagrækken på linje med de andre børn. Disse informanter påpeger, at de ofte har et større fokus på børnene/de unge, der opholder sig på et kvindekrisecenter, fordi de befinder sig i en vanskelig situation. Derfor er lærerne ekstra opmærksomme på, hvis børnene er kede af det eller vrede i skolen. Samtlige informanter pointerer dog, at langt størstedelen klarer sig ligeså godt som andre børn i skolen.

Boksen nedenfor giver et eksempel på et barn, som modtager undervisning i en lokal skole.

Boks 2: Eksempel på undervisning i lokal skole

Ved indflytning afklarede kvindekrisecenter og moderen, at barnet ikke kunne fortsætte i egen skole, da afstanden var for stor. I stedet gjorde kvindekrisecenteret brug af en fast aftale med en nærliggende skole. Det foregik således, at kvindekrisecenteret tog telefonisk kontakt til skolen og arrangerede et møde med skolelederen, moderen, barnet og kvindekrisecenterets børnepædagog. På mødet blev det besluttet, at barnet skulle starte på skolen, om end ikke med fuld deltagelse. Dette fordi barnet var mærket af den vold, som både moderen og barnet selv havde været udsat for i hjemmet. Omtrent tre uger efter indflytning begyndte barnet i et individuelt tilpasset forløb, der på samme tid tog hensyn til barnets frygt og ønske om at gå i skole. Kvindekrisecenterlederen fortæller: *"Moderen og børnepædagogen aftalte med skolen, at drengen ikke blev officielt indmeldt med det samme, men at han kunne få lov til at starte et par timer om dagen, indtil han var rigtig klar. Han var ikke med i alle timer, for det var han ikke klar til. Han hilste også på skolelæreren, inden han skulle starte, og han fik hendes mobilnummer, så han altid kunne kontakte hende, hvis der var noget, så han havde opbakning i starten. Vi lavede simpelthen en individuel plan for ham i den første tid."*

Det tætte samarbejde mellem kvindekrisecenteret og den lokale skole åbnede på denne måde for en individuel løsning, der efter ca. to måneder resulterede i, at barnet deltog i undervisningen på lige fod med klassens øvrige elever.

Skolelederne, som er interviewet som led i kortlægningen, giver udtryk for, at de gør meget ud af at sikre, at barnet og moderen oplever det som trygt at komme til første møde på skolen. Det gør de for at sikre en god opstart og understøtte, at barnets mor er tryk ved at sende barnet i skole. Skolelederne fortæller endvidere, de ofte forbereder de involverede lærere, når et barn fra et kvindekrisecenter starter i en klasse. En skoleleder forklarer, at hun blandt andet taler med dem om, at barnet kan være sårbart, og at man derfor skal være opmærksom på, hvis det er ked af det, stille eller reagerer voldsomt i forskellige situationer. Det kan også handle om at fortælle om, hvad blandt andet overværelsen eller oplevelsen af vold kan betyde for et barn, og at lærerne derfor skal være særligt opmærksomme, når de hæver stemmen eller lignende. En skoleleder fortæller desuden, at de på skolen gør noget ud af at forberede den modtagende klasse på, hvad det vil sige at bo på et kvindekrisecenter og opfordre eleverne til at tage godt imod det nye barn. Endelig fremhæver flere skoleledere, at når de gennem en længere periode har undervist børn og unge, der opholder sig på det lokale kvindekrisecenter, er lærere såvel som elever bekendte med de opmærksomhedspunkter, der er i forhold til børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre.

4.2.3 Undervisning internt på kvindekrisecentrene

Kortlægningen viser, at 5 kvindekrisecentre på undersøgelsestidspunktet havde børn og unge, der modtog undervisning internt på kvindekrisecenteret. Tilsammen har disse 5 kvindekrisecentre 12 undervisningspligtige børn og unge, som modtog undervisning, som blev varetaget af enten kommunale lærere eller kvindekrisecenterets personale. Dertil kommer et enkelt barn, som modtog undervisning af sin mor.

Kvindekrisecentrene er i interviewundersøgelsen blevet bedt om at angive, hvorvidt de har mulighed for at tilbyde undervisning internt på kvindekrisecenteret. Dette er tilfældet for 15 af de 42 kvindekrisecentre. Hovedparten af de kvindekrisecentre, som kan tilbyde intern undervisning, oplyser dog, at de sjældent benytter denne mulighed. Kvindekrisecentrene betragter i høj grad muligheden for undervisning internt på kvindekrisecenteret som en alternativ løsning, der kun tages i brug, indtil der er fundet et muligt undervisningstilbud uden for kvindekrisecentret og i tilfælde, hvor et barn/en ung af sikkerhedsmæssige og/eller logistiske årsager ikke kan fortsætte på egen skole eller starte på en lokal skole. Kvindekrisecentrene begrundes dels dette med, at det er barnets bedste tarv at gå i skole uden for kvindekrisecenteret, dels med at ingen af kvindekrisecentrene har mulighed for at tilbyde undervisning i alle fag, som varetages af uddannede lærere. Tekstboksen nedenfor indeholder to eksempler herpå.

Boks 3: To eksempler på holdning til brug af intern undervisning versus ekstern undervisning

En lærer i et internt skoletilbud fortæller følgende om kvindekrisecenterets afklaringsprocedure i forhold til at træffe beslutning om undervisning: *"Når en familie kommer ind ad døren på kvindekrisecenteret, så går hele apparatet i gang: Er der nogle børn?, hvor går de i skole henne?, kan de fortsætte i skole, når man har afdækket trusselsbilledet?, hvilken skole og skal et evt. fritidshjem informeres? Og så laver man en aftale med moderen. Hvis de ikke kan fortsætte på grund af fare eller afstand eller noget tredje, så træder vores interne skoletilbud i løbet af få dage i kraft. Det er altid bedst, at de kan fortsætte i deres eget miljø, men det kan ikke altid lade sig gøre. En familie kan også være så ramt, at de har brug for at komme i intern skole i en periode, og så tilbage til egen skole."*

Lederen på et kvindekrisecenter, som har en skriftlig samarbejdsaftale med kommunen om, at der stilles lærere til rådighed for intern undervisning, fortæller følgende om skoletilbuddet: *"Vi har sådan en indslusningsklasse, som drives af lærere fra den lokale skole. Alle børn og unge starter i en slags observationsklasse her i huset, hvor de går det første stykke tid. Hver 14. dag bliver der afholdt et møde mellem kvindekrisecenterets personale, herunder pædagoger og psykologer, og lærerne for at vurdere, hvilke børn der er klar til at komme i den normale skole. De overvejelser, der ligger til grund herfor, er både psykologiske, sikkerhedsmæssige og rent faglige og sociale – det vil sige, kan børnene følge med, kommer i den normale skole."*

Som det fremgår af de to eksempler, anvendes intern undervisning typisk som 1) en midlertidig løsning indtil undervisning uden for kvindekrisecenteret kan iværksættes, eller 2) som alternativ løsning i tilfælde hvor barnet/den unge af forskellige årsager ikke kan modtage undervisning uden for kvindekrisecenteret.

Omfanget af og formen på undervisningen internt på kvindekrisecenteret

Der er forskel på, hvor hyppigt børnene og de unge modtager undervisning, og hvor mange lektioner det drejer sig om på de forskellige kvindekrisecentre. På nogle kvindekrisecentre følger undervisningen et fastlagt skema, mens den på andre kvindekrisecentre i højere grad tilrettelægges fra gang til gang og efter behov. Flere af de interviewede kvindekrisecenterledere fortæller, at der er intern undervisning, når der er tid, og når der kan frigøres ressourcer.

På et enkelt kvindekrisecenter er der fire daglige lektioner alle hverdage, som varetages af kommunale lærere. På to kvindekrisecentre er der typisk undervisning fire hverdage, som varetages af en læreruddannet medarbejder fra kvindekrisecenteret. På det ene er der to lektioner om dagen, og på det andet er der fire. På de øvrige to kvindekrisecentre er der typisk undervisning 2–3 dage om ugen med op til tre lektioner. På det ene af de to varetages undervisningen af en frivillig.

Den interne undervisning på 5 af kvindekrisecentrene foregår i faste lokaler, hvor der ikke er andre aktiviteter samtidig. På et kvindekrisecenter er der ikke et fast lokale.

Tre af kvindekrisecentrene havde på interviewtidspunktet to eller flere børn/unge, der modtog intern undervisning. På to af kvindekrisecentrene er der kun undervisning i grupper, og på et kvindekrisecenter er der kun enkeltmandsundervisning. På de øvrige to veksler undervisningen mellem at foregå i grupper eller som enkeltmandsundervisning. To lærere på kvindekrisecentrene påpeger, at en af udfordringerne ved at gennemføre undervisning i grupper er, at eleverne kan være spredt på mange forskellige klassetrin og have forskellige faglige niveauer. Hvis der kun er en eller to lærere til stede, kan det være svært at tilgodese den enkelte elevs faglige behov. Lærerne forsøger at imødekomme dette ved at give individuelle opgaver til hvert enkelt barn.

Indholdet af undervisningen internt på kvindekrisecentrene

Tabellen nedenfor angiver, hvilke fag der undervises i internt på kvindekrisecentrene. Procentandelene i højre kolonne summerer ikke til 100, da der på flere kvindekrisecentre undervises i flere fag.

Tabel 11: Hvilke fag undervises der i?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Dansk	5	100%
Matematik	5	100%
Engelsk	3	60%
Samfundsfag	2	40%
Geografi	1	20%
Natur/teknik	1	20%
Tysk, fransk	0	0%
Biologi, historie, kristendomskundskab	0	0%
Musik, idræt, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab	0	0%
Kvindekrisecentre med intern undervisning i alt	5	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Den interne undervisning består altid af dansk og matematik, mens der på nogle kvindekrisecentre også undervises i engelsk, samfundsfag, geografi og natur/teknik. En lærer fra et af de interne undervisningstilbud forklarer prioriteringen af dansk og matematik med, at der kun undervises i få timer dagligt, og at der derfor ikke er tid til at undervise i alle fag. Hvis læreren vurderer, at der i en periode er mere tid, bliver der desuden undervist i engelsk og geografi eller natur/teknik. Dette afhænger blandt andet af, hvor mange børn der får undervisning på kvindekrisecenteret, og hvor store udfordringer de har. En lærer på et andet undervisningstilbud internt på et kvindekrisecenter forklarer, at det skifter, hvilke fag der undervises i. Dette skyldes, at undervisningen tilrettelægges ud fra en vurdering af, hvilke fag det enkelte barn har behov for undervisning i.

Den interne undervisning på kvindekrisecentrene tager primært udgangspunkt i materialer, som underviseren har til rådighed i kraft af sin ansættelse på en lokal skole eller medbragte undervisningsmaterialer. Hvis barnet/den unge ikke har undervisningsmateriale med på kvindekrisecenteret, kan kvindekrisecentrene tage kontakt til den tidligere skole for at indhente dette. Dog er det ikke altid muligt. Flere lærere på kvindekrisecentrene giver udtryk for, at de undervisningsmaterialer, som kvindekrisecentrene selv har til rådighed, er utilstrækkelige.

Undervisernes forudsætninger

Tabellen nedenfor viser, hvem der varetager undervisningen internt på kvindekrisecenteret. Procentandelene i højre kolonne summerer ikke til 100, da flere forskellige grupper ofte varetager undervisningen på samme kvindekrisecenter.

Tabel 12: Hvem forestår undervisningen?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Uddannede lærere (ansat på kvindekrisecenteret eller af kommunen)	4	67%
Frivillige*	1	17%
Moderen	1	17%
Kvindekrisecentre med intern undervisning	6	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

* Frivillige kan i princippet være uddannede lærere, men denne frivillige er ikke.

Som det fremgår, har fire af kvindekrisecentrene tilknyttet uddannede lærere til at varetage den interne undervisning. På et af kvindekrisecentrene er der ansat en linjefagsuddannet lærer til at planlægge og varetage undervisningen i det interne undervisningstilbud. De øvrige lærere er tilknyttet kvindekrisecentrene enten i kraft af en samarbejdsaftale med en lokal skole/kommunen eller på frivillig basis.

Samarbejdsaftaler med den kommune, som kvindekrisecenteret ligger i, indebærer oftest, at kommunen stiller kommunale lærere til rådighed efter behov. Som oftest er disse lærere ansat på lokale skoler, hvorfor undervisningen på kvindekrisecenteret skal tilrettelægges således, at den foregår uden for lærerens skema på den lokale skole. De kommunale lærere varetager enten hjemmeundervisning eller undervisning i en såkaldt indslusningsskole, hvor børnene modtager undervisning indtil afklaringsprocessen, som beskrevet i afsnit 4.1, er afsluttet. Hjemmeundervisning og undervisning i en indslusningsskole kan foregå på samme kvindekrisecenter og have samme indhold og omfang. Om undervisningen har karakter af hjemmeundervisning eller undervisning på en indslusningsskole afhænger udelukkende af barnets/den unges situation og forventning til, om barnet/den unge på et senere tidspunkt kan komme i skole uden for kvindekrisecenteret. Hjemmeundervisning frem for undervisning i en indslusningsskole sættes typisk kun i værk, hvis barnet/den unge af forskellige årsager ikke kan modtage undervisning uden for kvindekrisecenteret. Hjemmeundervisning strækker sig typisk over en længere periode og eventuelt under hele barnets/den unges ophold på kvindekrisecenter, såfremt de forhold, der forhindrer barnet/den unge i at gå i skole uden for kvindekrisecenteret, ikke ændrer sig. På to kvindekrisecentre er der såkaldte indslusningsskoler, som tages i brug, indtil moderen eller kvindekrisecenteret finder et passende undervisningstilbud uden for kvindekrisecenteret, og/eller indtil moderen og barnet/den unge er klar til at være adskilt i løbet af skoledagen. Formålet med indslusningsskoler er dermed at minimere barnets/den unges faglige efterslæb som følge af indflytning og ophold på kvindekrisecenteret. Den interne undervisning i indslusningsskoler er mere struktureret og systematisk end på de øvrige kvindekrisecentre med intern undervisning varetaget af kommunale lærere, men svarer dog ikke til folkeskolen, hvad angår fag.

På et kvindekrisecenter varetages undervisningen af en frivillig, mens et kvindekrisecenter på interviewtidspunktet har et barn, der modtager undervisning af sin mor. Den undervisning, som varetages af frivillige eller moderen, beskrives som uformel og løst struktureret.

Nedenstående tekstboks præsenterer tre eksempler på undervisning internt på et kvindekrisecenter – undervisning varetaget af hhv. kommunale lærere, frivillige og moderen.

Boks 4: Eksempler på former for intern undervisning

Undervisning varetaget af kommunale lærere

På et kvindekrisecenter modtog et barn undervisning i den interne skole af sikkerhedsmæssige årsager. Undervisningen i den interne skole varetages af to lærere fra en lokal skole, som kvindekrisecenteret har samarbejde med. Lærerne underviser på skift de børn og unge, som af forskellige årsager ikke kan gå i skole uden for kvindekrisecenteret. Undervisningen finder sted i et fast lokale med plads til otte børn og foregår fire undervisningstimer dagligt mandag til fredag. Børn og unge på forskellige klassetrin undervises sammen. Til grund for undervisningen ligger et princip om fagligt at forvente det samme af børnene som af børn i en normal skoleklasse. Dog hænder det, at lærerne udskyder eller aflyser undervisningen af enkelte børn på dage, hvor de er kedede af det. I det konkrete tilfælde afventede moderen og kvindekrisecenteret en ændring i den sikkerhedsmæssige situation, før den interne undervisning kunne erstattes af undervisning på den lokale skole.

Undervisning varetaget af frivillige

På et kvindekrisecenter fungerer to frivillige uden læreruddannelse som undervisere. I en konkret sag blev det besluttet af kvindekrisecenteret og moderen, at to søskende ikke skulle starte i en lokal skole, da familien stod for at flytte i egen bolig i en anden kommune. I stedet modtog de to børn to lektioners undervisning to dage om ugen. Undervisningen fokuserede på dansk, matematik og engelsk, og derudover var der tid til at tegne og lege. Undervisningen startede cirka fem dage efter familiens ankomst. En af de frivillige fortæller, at det var et problem at skaffe undervisningsmaterialer. I kraft af denne udfordring oplever den frivillige underviser primært, at undervisningen får et socialt sigte, men at det er vanskeligt at rykke børnene fagligt, mens de er på kvindekrisecenteret.

Undervisning varetaget af moderen

I en konkret sag oplevede et barn et længerevarende brud med undervisningen, da familien kom fra en kommune langt fra kvindekrisecenteret, og da barnets mor ikke ønskede at udsætte barnet for et skole-skift grundet usikkerhed om varighed af opholdet. Moderen traf beslutningen om selv at stå for undervisningen på kvindekrisecenteret. Man forsøgte fra kvindekrisecenterets side at støtte hende i at tilrettelægge undervisningen ved at udarbejde et skoleskema, men undervisningen blev af kvindekrisecenterets forstander betegnet som meget sparsom og "mest på tænkeplan".

Også blandt lærere i interne undervisningstilbud er der enighed om, at den interne undervisning ikke skal anskues som et varigt tilbud, men som et midlertidigt tilbud. En lærer påpeger, at en af udfordringerne ved intern undervisning er, at børnene og de unge modtager mindre undervisning end i en almindelig folkeskole. Dette betyder, at barnet/den unge kommer bagud i de fag, der ikke bliver undervist i. Denne problematik gør sig særligt gældende for de børn, der opholder sig lang tid på kvindekrisecenteret. En anden udfordring er, at det er vanskeligt at langtidsplanlægge, da der ofte er uklarhed om, hvor længe det enkelte barn/ung befinder sig på kvindekrisecenteret, og da der kan komme nye børn og unge fra dag til dag.

4.3 Overgange (før, under og efter opholdet på kvindekrisecenteret)

I dette afsnit beskrives overgangene mellem/kontakten til undervisningstilbud før, under og efter opholdet på kvindekrisecenteret.

4.3.1 Overgangen mellem barnets tidligere skole og kvindekrisecenteret

Hovedparten af kvindekrisecentrene angiver i interviewundersøgelsen, at de ikke har en fast procedure eller politik for at sikre overgangen mellem barnet/den unges tidligere skole og kvindekrisecenteret. 32 af kvindekrisecentrene svarer nej til, at de har en fast politik/procedure for at sikre denne overgang, mens ti af kvindekrisecentrene svarer, at de har en fast procedure/politik herfor. I de fleste tilfælde findes denne dog ikke på skrift. Alligevel fortæller størstedelen af kvin-

dekrisecentre, at de typisk opfordrer moderen til selv at kontakte skolen, eller at de beder om moderens samtykke til, at kvindekrisecenteret kontakter den tidligere skole.

Blandt kvindekrisecentrene, der angiver, at de har en fast procedure for at sikre overgangen mellem barnets tidligere skole og kvindekrisecenteret, er billedet, at kontakten har varierende karakter, og at kvindekrisecentrene kontakter den tidligere skole med forskellige formål. Enkelte lokale skoler, som varetager undervisning af børn og unge fra kvindekrisecenteret, har en helt fast procedure, hvor de altid kontakter den tidligere skole og indhenter information om, hvad barnet undervises i, og hvad kvindekrisecenteret særligt skal være opmærksom på. Der er dog flere kvindekrisecentre, som forklarer, at der ikke er tale om en fast procedure, men at de vurderer behovet for at indhente oplysninger fra sag til sag. På disse kvindekrisecentre sker det ofte, hvis der er tale om specialklassebørn eller børn med andre specielle behov eller udfordringer. Enkelte af kvindekrisecentrene fortæller også, at de sørger for at indhente oplysninger fra den tidligere skole, hvis de kan se, at opholdet på kvindekrisecenteret bliver af længere varighed.

Blandt kvindekrisecentre, der angiver, at de ikke har en fast procedure for overgangen mellem den tidligere skole og kvindekrisecenteret, forklarer mange kvindekrisecentre, at kontakten og overleveringen af oplysninger i højere grad sker mellem barnets tidligere skole og den skole, barnet begynder på. Kvindekrisecenteret er derfor i de fleste tilfælde ikke inde over overgangen mellem de to skoler. Kvindekrisecentrene fortæller, at det oftest sker ved, at den nye skole får en samtykkeerklæring fra moderen til, at de må kontakte barnets tidligere skole og indhente relevante oplysninger. Nogle kvindekrisecentre forklarer dog, at en del af kontakten i nogle tilfælde sker gennem kvindekrisecenteret, hvis moderen har meget få ressourcer. De fleste kvindekrisecentre giver udtryk for, at der altid er kontakt mellem den nye og den gamle skole, hvis moderen giver samtykke dertil, men der er også kvindekrisecentre, der giver udtryk for, at de reelt ikke ved, i hvor høj grad det sker.

Der er forskellige årsager til, at mange kvindekrisecentre ikke har en fast procedure for overgangen mellem barnets tidligere skole og kvindekrisecenteret. Flere kvindekrisecentre forklarer, at det er et anliggende mellem skolerne, og at mange af oplysningerne er mere relevante at udveksle mellem disse to parter. En anden gruppe af kvindekrisecentre forklarer, at det er forældrenes ansvar, og at kvindekrisecenteret derfor ikke blander sig. Flere kvindekrisecentre fortæller dog, at de alligevel opfordrer og motiverer moderen til at tage kontakt til skolen, især i de tilfælde hvor moderen har få ressourcer og manglende overskud. Til slut forklarer en lille del af kvindekrisecentrene, at de ikke har en procedure for overgangen, fordi kvindekrisecenteret af sikkerhedsmæssige årsager ikke må orientere skolen om, at barnet befinder sig på kvindekrisecenteret.

For de interviewede informanter fra både opholds- og bopælskommunerne er det karakteristisk, at de ikke har fokus på dette, men i højere grad overlader det til kvindekrisecentrene og de enkelte skoler at opsøge og indhente relevant information om barnets tidligere skolegang. Det er derfor også karakteristisk, at disse informanter har et begrænset kendskab til, hvorvidt de enkelte kvindekrisecentre og skoler egentlig opsøger disse informationer, når et undervisningspligtigt barn bliver indskrevet på kvindekrisecenteret.

Der ses en væsentlig forskel i hhv. kvindekrisecentrenes og skolernes opfattelse af procedurerne for at sikre overgangen mellem den tidligere skole og kvindekrisecenteret/den nye skole. Hvor kvindekrisecentrene regner med, at overgangen sikres skolerne imellem, er det ifølge skolerne ikke tilfældet og heller ikke altid nødvendigt. Det er kun i sjældne tilfælde, at skolen kontakter barnets tidligere skole. Dette begrundes af de interviewede skoleledere med, at de ofte får tilstrækkelig information fra barnets forælder om barnets tidligere skolegang i forbindelse med indskrivningsmødet på skolen. Flere skoleledere beretter, at de i forbindelse med dette indskrivningsmøde spørger ind til barnets tidligere skolegang både fagligt og socialt, herunder om barnet har modtaget særlig støtte i forbindelse med undervisningen. En skoleleder påpeger i den forbindel-

se, at det grundet den manglende overlevering fra den tidligere skole i nogle tilfælde først bliver opdaget, at barnet har behov for ekstra støtte nogle uger efter, at barnet er startet i skole. Flere skoleledere peger desuden på, at det i nogle tilfælde er vanskeligt at kontakte barnets tidligere skole, fordi den af hensyn til barnets sikkerhed ikke må informeres om, hvor barnet befinder sig. Ligeledes er der tilfælde, hvor den lokale skole af hensyn til barnets sikkerhed heller ikke informeres om, hvilken skole barnet tidligere har gået på.

4.3.2 Vedligeholdelse af kontakten til barnets tidligere skole

Kvindekrisecentre angiver, at de i nogen grad har fokus på at vedligeholde kontakten til den skole, barnet/den unge kommer fra under opholdet på kvindekrisecenteret. Alligevel er det kun 15 kvindekrisecentre, der angiver, at de har en fast procedure herfor, mens 26 af kvindekrisecentrene ikke har en fast procedure. Igen er det generelle billede, at kvindekrisecentrene ikke har en nedskrevet procedure for at vedligeholde kontakten til tidligere skole.

Mange kvindekrisecentre forklarer, at deres fokus på at vedligeholde kontakten til den tidligere skole afhænger af, om der er udsigt til, at barnet skal tilbage til skolen, eller om familien flytter, og barnet fortsætter på en anden skole. Hvis barnet skal tilbage til skolen, tilkendegiver flere kvindekrisecentre, at der er både sociale og faglige grunde til at vedligeholde kontakten, så barnet ikke kommer alt for meget bagud i forhold til sine kammerater. I disse tilfælde opfordrer kvindekrisecentrene moderen til at bevare kontakten til skolen. En lille del af kvindekrisecentrene fortæller, at de har god og løbende kontakt til barnets skole. Denne kontakt består fx i, at barnet sender breve til skolen og sine kammerater, at lærere og kammerater kommer på besøg på kvindekrisecenteret, samt at kvindekrisecenteret løbende orienterer skolen/lærerne om, hvad de kan og må fortælle til barnets klasse.

Mange kvindekrisecentre forklarer imidlertid, at det er forholdsvis få børn og unge, der vender tilbage til deres tidligere skole. Nogle kvindekrisecentre fortæller, at de hjælper barnet med at få taget afsked med den tidligere skole og på den måde få en god afslutning på forløbet der.

De fleste kvindekrisecentre forklarer, at det er op til moderen selv, om kontakten til den tidligere skole skal vedligeholdes. Nogle mødre vælger at have tæt kontakt med den gamle skole og sørger fx for at få tilsendt undervisningsmaterialer og følger med på skolens intranet. Andre mødre har ikke overskud til det eller vælger bevidst ikke at have nogen kontakt til skolen. Flere krisecentre forklarer derudover, at de ikke selv har fokus på dette, bl.a. fordi deres primære fokus er på andre problematikker i forhold til familien, og fordi de ikke har ressourcer til det. Sikkerhedssituationen omkring familien kan ligeledes betyde, at kvindekrisecenteret holder så lav profil som muligt og derfor ikke har nogen løbende kontakt med skolen.

Blandt de interviewede andre aktører er der generelt meget lidt fokus på at vedligeholde kontakten til den skole, barnet kommer fra. De informanter, der repræsenterer opholds- og bopælskommuner giver udtryk for, at de overlader det til kvindekrisecentrene at vedligeholde kontakten til denne skole, såfremt kvindekrisecentrene anser dette for at være relevant. Heller ikke de interviewede skoleledere og de interne lærere på kvindekrisecentrene har fokus på at vedligeholde kontakten til den skole, barnet kommer fra. Skolelederne begrundede dette med, at de ofte ikke bliver informeret om navnet på barnets tidligere skole af hensyn til barnets sikkerhed, hvilket betyder, at de, selvom de gerne ville, ikke har mulighed for at kontakte skolen.

4.3.3 Overgangen mellem kvindekrisecenteret og barnets skole efter opholdet på kvindekrisecenteret

Kortlægningen viser, at overgangen mellem kvindekrisecenteret og den skole, som barnet vender tilbage til eller starter på efter opholdet, er den overgang, som kvindekrisecentrene har mest fokus på, om end der heller ikke på dette område findes skriftlige procedurer. 18 af kvindekrisecentrene angiver, at de har en fast procedure for denne overgang, mens 23 af kvindekrisecentrene angiver, at de ikke har en fast procedure for dette. Dog giver størstedelen af kvindekrisecentrene udtryk for, at de i en eller anden grad er inde over overgangen. Således er det kun få kvin-

dekrisecentre, der slet ikke har nogen kontakt til den skole, som barnet begynder på efter opholdet på kvindekrisecenteret.

Kvindekrisecentrene forklarer videre, at deres involvering i overgangen til den nye skole i høj grad afhænger af moderens ressourcer og behov for støtte. Nogle mødre er forholdsvis ressourcestærke, når de forlader kvindekrisecenteret og derfor ikke har behov for støtte fra kvindekrisecenteret til at tage kontakt til den nye skole. Flere kvindekrisecentre fortæller, at nogle mødre ønsker at starte på en frisk et nyt sted, og de ønsker derfor ikke, at kvindekrisecentrene bliver indblandet. Andre mødre har derimod få ressourcer, og i disse tilfælde fortæller mange kvindekrisecentre, at de støtter moderen til fx at få skabt kontakt til skolen, at få overleveret relevante oplysninger om familiens situation eller at få skabt et netværk omkring moderen/familien. Disse kvindekrisecentre er typisk med til det eller de første møde(r) med skolen, men der er ikke tale om noget løbende efterværn, når familien er flyttet fra kvindekrisecenteret.

Herudover er det en generel tendens, at kvindekrisecentrene i et begrænset omfang har fokus på det faglige og undervisningsmæssige i forhold til barnet i overgangen mellem kvindekrisecenteret og skolen og i højere grad af fokus på sociale aspekter i forhold til barnet. Flere kvindekrisecentre forklarer, at det undervisningsmæssige ligger inden for skolernes kompetenceområde og ikke kvindekrisecenterets, og det bør ifølge disse kvindekrisecentre derfor i højere grad være barnets hidtidige skole, der overleverer oplysninger om dette. Mange kvindekrisecentre er derimod ofte behjælpelige med information om andre ting i forbindelse med overgangen til den nye skole, fx om barnet og familiens situation og forhold om forældremyndigheden.

Blandt de kvindekrisecentre, som ikke er involveret i overgangen mellem kvindekrisecenteret og den skole, som barnet fortsætter på, er det den generelle opfattelse, at dette ikke er kvindekrisecenterets opgave. Flere kvindekrisecentre tilkendegiver, at det er sagsbehandlerens eller familierådgiverens opgave at stå for denne kontakt. Andre kvindekrisecentre mener, at opgaven ligger hos moderen og den skole, som barnet har gået på under opholdet. Til slut påpeger flere kvindekrisecentre, at de ikke har ressourcer til efterværn.

Overordnet set giver de interviewede øvrige aktører udtryk for, at der ikke er etableret nogen fast procedure, der sikrer, at relevant viden fra den skole, som barnet har opholdt sig på under opholdet på kvindekrisecenteret, bliver overdraget til den skole, som barnet efterfølgende starter på. De informanter, der repræsenterer opholds- og bopælskommuner, giver i den forbindelse udtryk for, at de ikke har noget fokus på dette, men overlader det til kvindekrisecentrene og skolerne at overdrage denne information, såfremt de anser dette for at være relevant. Her ses en modsætning i hhv. kvindekrisecentrenes og kommunernes opfattelse af ansvaret for denne overgang, idet nogle kvindekrisecentre netop mener, at det fx er sagsbehandleren eller familierådgiveren, der i det videre forløb skal sørge for, at faglig viden følger barnet.

De interviewede skoleledere giver udtryk for, at der ikke er nogen fast praksis, men at det er forskelligt fra sag til sag, hvorvidt der afholdes et overdragelsesmøde, når barnet starter på en ny skole efter opholdet på kvindekrisecenteret. En skoleleder påpeger, at barnet nogle gange forlader skolen uden varsel. Dette sker i de tilfælde, hvor familien af sikkerhedshensyn hurtigt bliver overdraget til et nyt kvindekrisecenter. I disse tilfælde har skolen ikke nogen viden om, hvilken skole barnet efterfølgende starter på, og det er derfor ikke muligt at overdrage relevant viden. I de tilfælde, hvor der sker et skoleskift i forbindelse med, at familien flytter til egen bolig efter endt ophold på kvindekrisecenteret, er det forskelligt, hvorvidt der afholdes et overdragelsesmøde eller ej. En skoleleder beskriver, at der kun afholdes et overdragelsesmøde, hvis barnet har haft særlige udfordringer eller haft behov for særlig støtte i forbindelse med skolegangen. I disse tilfælde inviterer skolen til et overleveringsmøde, hvor barnets forælder og en repræsentant for den modtagende skole deltager. En familierådgiver fra en bopælskommune angiver i den forbindelse, at de ofte også vil deltage i dette møde. Flere skoleledere beretter desuden, at de i andre tilfælde er blevet kontaktet af barnets nye skole med henblik på at få overdraget relevant

viden. Skoleledernes praksis minder på dette punkt i høj grad om kvindekrisecentrenes, og det generelle billede er således i høj grad, at behovet for overlevering af information om barnet til den nye skole varierer fra sag til sag, og at de forskellige aktører derfor (skoler, kvindekrisecentre og familierådgivere) også i varierende grad er involveret heri.

For de lærere, der er tilknyttet kvindekrisecentrenes interne undervisningstilbud, er det karakteristisk, at der ikke er fokus på overdragelse af relevant viden, når barnet starter på en ny skole. Disse lærere giver udtryk for, at det er op til barnets forælder at overdrage relevant viden. En lærer giver dog udtryk for, at han altid informerer den nye skole om, at de er velkomne til at tage kontakt, såfremt de ønsker information om barnets skolegang på kvindekrisecenteret.

4.4 Delkonklusion

Formålet med dette kapitel har været at karakterisere børn og unge på kvindekrisecentre samt at kortlægge og beskrive den undervisning, de modtager under opholdet.

Kapitlet viser, at den gruppe børn og unge, som opholdte sig på et kvindekrisecenter i efteråret 2013, aldersmæssigt minder om børn og unge, som opholdte sig på et kvindekrisecenter i 2012. Cirka halvdelen er i aldersgruppen, der svarer til indskolingen, mens den anden halvdel fordeler sig nogenlunde jævnt i de to aldersgrupper, der svarer til henholdsvis grundskolens mellemtrin og udskolingen. Kapitlet viser videre, at 10 pct. af børn og unge på kvindekrisecentre i efteråret 2013 tidligere har modtaget specialundervisning, hvilket svarer nogenlunde til andelen af børn og unge, som modtager specialundervisning på landsplan.

Nærværende kapitel viser, at ganske få kvindekrisecentre har en nedskrevet procedure for iværksættelse af undervisning. Til trods herfor følger kvindekrisecentre nogenlunde samme procedure, idet de søger at afklare de samme fem problematikker: 1) Trusselsbilledet, 2) bopæl og forældremyndighed, 3) forventet varighed af opholdet, 4) barnets/den unges undervisningsparathed og 5) logistik. Formålet med afklaringsprocessen er at vurdere, om barnet/den unge kan modtage undervisning i en skole uden for kvindekrisecenteret, hvilket kvindekrisecentrene i høj grad sigter mod.

Cirka halvdelen af kvindekrisecentrene angiver, at der typisk går mellem en og tre uger fra et barn/en ung flytter ind, til han/ hun modtager undervisning. I omtrent halvdelen af tilfældene resulterer afklaringsproceduren i, at barnet/den unge enten fortsætter i egen skole eller på en lokal skole. Kun fem af de 42 kvindekrisecentre i kortlægningen har ikke kontakt til en skole i nærområdet. Kortlægningen viser, at de børn og unge, som modtager undervisning på egen eller en lokal skole, generelt møder regelmæssigt og deltager på lige fod med skolens øvrige elever.

Kapitlet viser endvidere, at undervisning internt på kvindekrisecenteret kun tages i brug, når barnet/den unge af forskellige årsager ikke kan modtage undervisning på egen eller en lokal skole. Kun 5 pct. af de undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentrene undervises på kvindekrisecenteret af enten kommunale lærere, læreruddannet personale, frivillige eller moderen. Hverken hvad angår undervisningsfag eller lektioner svarer den interne undervisning til folkeskolens tilbud.

Endelig viser kapitlet, at både kvindekrisecentrene og øvrige aktører har begrænset fokus på og/eller en fast procedure for de forskellige overgange i børnene/de unges undervisningsforløb, mens de er på kvindekrisecentre. De forskellige aktører er dog enige om, at behovet for aktivt at indgå i overgangene varierer fra sag til sag. I de tilfælde, hvor der vurderes at være særligt behov for støtte, fx hvis familien/moderen er ressourcetsvag, eller hvis der knytter sig særlige udfordringer til barnet, er de forskellige parter således også i højere grad involveret i de forskellige overgange.

5. TILBUD OM LEKTIEHJÆLP

Dette kapitel belyser omfanget og karakteren af samt drivkræfter og barrierer for den lektiehjælp, som undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre tilbydes. Lektiehjælp defineres bredt i nærværende kortlægning og rummer alle former for hjælp og støtte til lektier, som ydes til børn og unge på kvindekrisecentre. Bemærk at drivkræfter og barrierer for undervisning beskrives i kapitel 7.

Kapitlet er baseret på interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre og interview med øvrige aktører, herunder særligt lektiehjælpere og undervisere på kvindekrisecentre.

5.1 Omfanget af lektiehjælp på kvindekrisecentre

Kvindekrisecentre er i interviewundersøgelsen blevet bedt om at angive, hvorvidt de tilbyder lektiehjælp til de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre. Tabellen nedenfor viser besvarelsene.

Tablet 13: Antal kvindekrisecentre der tilbyder lektiehjælp

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Kvindekrisecentre, der tilbyder lektiehjælp	37	88%
Kvindekrisecentre, der ikke tilbyder lektiehjælp	5	12%
Total	42	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som tabellen viser, tilbyder 37 ud af 42 kvindekrisecentre lektiehjælp til de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre. På de kvindekrisecentre, hvor der ikke tilbydes lektiehjælp, skyldes det hovedsagligt, at der ikke er noget aktuelt behov for lektiehjælp, idet der ikke opholder sig nogen børn eller unge på kvindekrisecenteret i den undervisningspligtige alder.

Det varierer kvindekrisecentre imellem, hvor mange timer om ugen der tilbydes lektiehjælp i. Tabellen nedenfor giver et overblik over lektiehjælpens timemæssige omfang på de kvindekrisecentre, der tilbyder lektiehjælp. Tallene skal dog tolkes varsomt, idet de fleste kvindekrisecentre har svært ved at komme med præcise bud på, hvor mange timer ugentligt lektiehjælpen er tilgængelig. Det skyldes, at de fleste kvindekrisecentre har meget individualiserede lektiehjælpstilbud, hvorfor det præcise timeantal vil afhænge af det konkrete lektiehjælpsbehov.

Tablet 14: Lektiehjælp (opgjort i klokketimer, ugentligt)

Antal timer	Antal kvindekrisecentre	Procent
0 timer	1	3%
1 time	2	5%
2 timer	4	11%
3 timer	0	0%
4 timer	3	8%
5 timer	1	3%
15 timer	1	3%
25 timer	1	3%
Ved ikke	24	65%
Total	37	100%

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som det fremgår af tabellen ovenfor, tilbyder ni af kvindekrisecentrene 1-4 timers lektiehjælp om ugen. To kvindekrisecentre tilbyder hhv. 15 og 25 timers lektiehjælp. Disse tilkendegiver, at muligheden for lektiehjælp altid er til stede.

Der er samtidig 24 kvindekrisecentre, der ikke ved, hvor stort omfanget af lektiehjælpen er ugentligt. Dette skyldes, at kvindekrisecentrene typisk afvikler lektiehjælpen, når behovet opstår, hvorfor de har vanskeligt ved at oplyse, hvor mange timer om ugen lektiehjælpen tilbydes.

På de fleste kvindekrisecentre er tilbuddet om lektiehjælp meget fleksibelt, og børnene har således mulighed for at få lektiehjælp i både hverdage og i weekenden. Lektiehjælpen tilbydes primært sidst på eftermiddagen i tidsrummet kl. 15.00-18.00 eller om aftenen. Det skyldes, at det ofte først er efter skole, at behovet for lektiehjælp opstår, ligesom det er i dette tidsrum, at de frivillige, som på mange kvindekrisecentre bistår med lektiehjælpen, har mulighed for at være på kvindekrisecentrene.

5.2 Karakteren af lektiehjælpen

Kvindekrisecentrene er i forbindelse med interviewundersøgelsen blevet bedt om at tilkendegive, hvorvidt de har en fast procedure for den lektiehjælp, der tilbydes. Syv af de 37 kvindekrisecentre, som tilbyder lektiehjælp, oplyser, at de har en fast procedure for herfor. Ingen kvindekrisecentre har nedskrevne procedurer for tilbuddet om lektiehjælp.

På de kvindekrisecentre, der har faste procedurer for lektiehjælp, tilvejebringes tilbuddet om lektiehjælp ofte igennem frivillige ordninger som fx Ungdommens Røde Kors. Enkelte kvindekrisecentre benytter sig også af lektiecafeer, der afholdes på de lokale biblioteker. Formålet med at benytte lektiehjælpstilbud uden for kvindekrisecenteret er ofte tosidigt. På den ene side får børnene mulighed for at få hjælp til det faglige, og på den anden side tjener det et socialt formål, idet børnene interagerer med børn, der ikke bor på kvindekrisecenter i lektiecafeen.

De kvindekrisecentre, der ikke har en fast procedure for lektiehjælp, forklarer typisk, at behovet for lektiehjælp er meget individuelt fra barn til barn, hvorfor det ikke er meningsfuldt at have et standardiseret lektiehjælpstilbud. Kvindekrisecentrene peger endvidere på, at det varierende behov for lektiehjælp hænger sammen med, at der typisk kun er få undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentrene ad gangen.

Den anden årsag til, at lektiehjælpen ikke tilbydes på fast basis, er ifølge kvindekrisecentrene, at lektiehjælp er moderens domæne. Udgangspunktet for mange kvindekrisecentre er således, at personalet ikke skal overtage moderrollen, hvorfor mange kvindekrisecentre forsøger at fastholde over for familierne, at lektiehjælp er moderens ansvar. Denne tilgang til moderens rolle genfindes også i andre undersøgelser, hvor det understreges, at en del af moderens bearbejdning af voldens effekter under opholdet på kvindekrisecenter handler om at genfinde forældreansvaret³⁸. Til trods herfor understreger kvindekrisecentrene typisk, at de støtter mødre ved behov.

Kvindekrisecentrene er i forlængelse af ovenstående blevet bedt om at angive, hvem der forestår lektiehjælpen på kvindekrisecentrene. Tabellen nedenfor viser besvarelsene.

---

³⁸ Servicestyrelsen (2011c): "Børn og kvinder i familier med vold – indsætter og efterværn".

Tabel 15: Hvem forestår lektiehjælpen?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Moderen	20	54%
Uddannede lærere	6	16%
Frivillige på kvindekrisecenteret	21	57%
Personalet på kvindekrisecenteret	29	78%
Andre	0	0%
Kvindekrisecentre i alt	37	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

På 29 af kvindekrisecentrene forestår personalet lektiehjælpen, mens de frivillige hjælper med lektierne på 21 af kvindekrisecentrene. Omkring halvdelen af kvindekrisecentrene understreger, at også moderen hjælper med lektierne. Andelene summerer ikke til 100, fordi moderen, personalet og de frivillige ofte supplerer hinanden, hvad lektiehjælpen angår, og børnene kan derfor gå til mange forskellige "voksne" og få hjælp til lektierne. Om moderen, kvindekrisecenterets personale eller de frivillige forestår lektiehjælpen afhænger typisk af, hvem der i situationen, hvor behovet for lektiehjælp opstår, har tid, ressourcer og evner til at hjælpe det enkelte barn med lektierne.

Mange kvindekrisecentre fremhæver den særlige rolle, som kvindekrisecentrenes frivillige spiller i forhold til lektiehjælp. Det kan være de frivillige, der generelt giver en hjælpende hånd med på kvindekrisecentrene, men også frivillige der udelukkende kommer på kvindekrisecentrene i lektiehjælpsøjemed, ofte igennem Ungdommens Røde Kors. Disse frivillige kan ifølge kvindekrisecentrene give mødrene et tiltrængt pusterum i hverdagen. De frivillige er ofte pensionerede lærere eller unge, der er under uddannelse til bl.a. lærer eller socialrådgiver.

Det er meget forskelligt på tværs af kvindekrisecentrene og fra gang til gang, hvor lektiehjælpen foregår på kvindekrisecentrene. Lektiehjælpen kan både foregå i fælleslokaler og i faste lokaler, hvor der ikke er andre aktiviteter samtidig. Igen afhænger det ofte af det enkelte barns behov. Hvis et barn har behov for særlig ro til at lave lektierne, finder de fleste kvindekrisecentre en løsning. Det kan bl.a. være kontorlokaler, der inddrages til formålet, eller det kan være en særlig hyggelig krog på kvindekrisecenteret, hvor barnet og den person, der hjælper med lektierne, kan sidde uforstyrret i gode rammer.

Kvindekrisecentrene har, som også tidligere nævnt, meget forskellige tilgange til at tilbyde lektiehjælp til de børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecentrene. Der er dog enkelte generelle tendenser, som kan fremhæves. Ofte foregår lektiehjælpen en til en, idet kvindekrisecentrene tager udgangspunkt i det enkelte barns faglige behov. Lektiehjælpen tager som hovedregel udgangspunkt i det undervisningsmateriale, som børnene og de unge har med hjem fra skole. Enkelte kvindekrisecentre har dog også undervisningsmateriale til rådighed på kvindekrisecenteret eller kan anskaffe det via de frivillige lærere, som er tilknyttet kvindekrisecenteret.

På de kvindekrisecentre, hvor tilbuddet om lektiehjælp er standardiseret eller skemalagt, eksempelvis via lektiecafeer afholdt af Ungdommens Røde Kors, tilrettelægges indholdet af lektiehjælpen af de enkelte frivillige. En frivillig lektiehjælper fortæller dog i et interview, at en af udfordringerne ved lektiehjælpen kan være, at der er stor aldersspredning og spredning i det faglige niveau blandt de børn, der deltager i lektiehjælpen.

Enkelte kvindekrisecentre koordinerer behovet for lektiehjælp med den skole, som barnet eller den unge går på. Det kan være skolen, der tager direkte kontakt til kvindekrisecenteret, hvis et

barn har nogle faglige udfordringer, som der i særlig grad skal tages hånd om, men koordineringen går ofte også igennem moderen på baggrund af skole-hjem-samtaler med barnets lærere.

Lektiehjælpen bruges på mange kvindekrisecentre både til at understøtte barnets faglige udvikling såvel som den sociale, idet stunden omkring lektiehjælpen bruges til at håndtere andre ting, som optager barnet. Det kan eksempelvis være spørgsmålet om, hvordan det går i skolen, eller om barnet generelt trives. Boksen nedenfor beskriver et eksempel på lektiehjælp, som tilgodeser både et fagligt og et socialt behov.

Boks 5: Eksempel på lektiehjælp

En frivillig lektiehjælper fortæller, at der bliver afholdt lektiecafe på kvindekrisecenteret to gange ugentligt i to timer. Lektiehjælpen foregår i et adskilt lokale, hvor der ikke foregår andre aktiviteter. Til lektiecafeen har børnene mulighed for at komme med deres lektier og få hjælp til at løse dem. Lektiehjælperen fortæller dog, at der ikke kun bliver fokuseret på faglig støtte, men at lektiehjælpen også er et socialt tilbud for børnene: *"Det er både undervisning og leg på samme tid. En slags 'undercover-lektier'. Vi leger med børnene, som lærer gennem det. Det kan være noget med at bage boller. Vi har også haft en leg, hvor vi skulle hoppe rundt på et danmarkskort, og haft aktiviteter, hvor vi skulle tælle forskellige ting. Så det er et socialt tilbud med et fagligt touch."*

I forlængelse af ovenstående fortæller en børneansvarlig på et kvindekrisecenter, at lektiehjælpssituationen tit kan være god til at håndtere barnets sociale behov, fordi der skabes en tæt relation mellem barnet og den medarbejder, der hjælper barnet med lektierne, når barnet har vist sårbarhed og bedt om hjælp. Andre kvindekrisecentre bruger også lektiehjælpssituationen til at skabe rum for, at mor og barn kan genopbygge deres relation. I disse tilfælde har kvindekrisecentrenes personale ofte kun en faciliterende rolle i forhold til lektiehjælpen og understøtter blot moderen, hvis behovet opstår, men i udgangspunktet har lektiehjælpssituationen også her et dobbeltformål. Af denne grund har lektiehjælpen også tit en uformel karakter på kvindekrisecentrene.

5.3 Drivkræfter og barrierer for lektiehjælp

Dette afsnit beskriver de drivkræfter og barrierer for lektiehjælp, som er identificeret i kortlægningen. De fremgår af boksen nedenfor og beskrives nærmere i afsnittet.

Tabel 16: Drivkræfter og barrierer for lektiehjælp

Drivkræfter	Barrierer
1. Kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af lektiehjælp 2. Flexibilitet	1. Ressourcer og kompetencer

5.3.1 Kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af lektiehjælp

Kvindekrisecentrene fremhæver, at den primære drivkraft for lektiehjælp på kvindekrisecentrene er det enkelte kvindekrisecenters fokus på og prioritering af lektiehjælp. Dette fokus udmønter sig i, at kvindekrisecentrenes personale er opmærksomt på børnenes og de unges behov generelt og specifikt i forhold til deres faglige udvikling. Når et barn eller en ung har behov for støtte og vejledning til at lave lektier, tilbydes dette. Boksen nedenfor beskriver et eksempel herpå.

Boks 6: Eksempel på kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af lektiehjælp

En børnepædagog fra et kvindekrisecenter understreger, at det er centralt, at børnene og de unge på kvindekrisecentret tilbydes lektiehjælp, når de har behov for det. Hun forklarer: *"Vi har ikke et fast tilbud om, at de kan komme ned og få lektiehjælp. Vi har individuelle tilbud, når vi ser, at behovet er der".* Hun tilkendegiver videre: *"Børn på kvindekrisecentre har alle mulige problemer. Det mindste, vi kan gøre, er da at støtte deres faglige udvikling... Og der er lektiehjælp er vigtigt. At man så også får lejlighed til at skabe en relation til barnet, er da kun et plus".*

5.3.2 Flexibilitet

Kvindekrisecentrene peger ligeledes på flexibilitet i tilrettelæggelsen og afviklingen af tilbuddene om lektiehjælp også en drivkraft, der medvirker til at sikre, at undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre løbende kan få hjælp til deres lektier. På den ene side består denne flexibilitet i, at lektiehjælpen kan afvikles, så snart et barn eller en ung får behov for det, uanset hvornår på dagen eller ugen han eller hun skal bruge lektiehjælpen. På den anden side består flexibiliteten i, at mange forskellige aktører på kvindekrisecentrene kan bistå børnene og de unge med lektierne afhængigt af, hvem der i situationen har tid og overskud til at sætte sig ned med det enkelte barn. Det kan således både være moderen, kvindekrisecenterets personale eller frivillige på kvindekrisecentrene, der varetager lektiehjælpen. Nedenstående boks indeholder et eksempel på betydningen af flexibiliteten.

Boks 7: Eksempel på flexibilitetens betydning for tilbud om lektiehjælp

En børnepædagog på et kvindekrisecenter fremhæver, at flexibiliteten af afgørende i relation til lektiehjælp. Børnepædagogen fortæller: *"Altså, det er jo ikke altid, at børnene er helt vildt motiverede for skolegang og slet ikke for lektier. Men nogle gange er de, og så er det vigtigt, at vi kan understøtte dem lige præcis, når de har motivationen for det. Vi har aldrig prøvet at sige nej til lektiehjælp. Måske kan det ikke lade sig gøre lige med det samme, men så laver man bare en aftale. Det finder sted inden for relativt kort tid".*

Mange kvindekrisecentre fremhæver i interviewundersøgelse, at kvindekrisecentrenes frivillige løfter en særlig stor opgave, når det kommer til at tilvejebringe lektiehjælp til de undervisningspligtige børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentrene.

5.3.3 Ressourcer og kompetencer

Foruden de drivkræfter, som kortlægningen har identificeret, er der også enkelte forhold, der kan hæmme kvindekrisecentrenes mulighed for at tilbyde lektiehjælp til de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentrene. Det gælder blandt andet kvindekrisecentrenes ressourcer. Hvis kvindekrisecentrenes personale ikke har luft i deres skema til at varetage lektiehjælpen foruden deres øvrige arbejdsopgaver, kan det betyde, at de børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecenteret, ikke har mulighed for at få hjælp til lektierne. Dette gælder særligt for de kvindekrisecentre, der ikke har et stort antal frivillige til at bistå med opgaverne på kvindekrisecenteret.

Flere kvindekrisecentre tilkendegiver, at de faglige kompetencer, som kvindekrisecentrenes personale og frivillige har, nogle gange ikke er tilstrækkelige til at tilbyde lektiehjælp på det nødvendige faglige niveau. Enkelte kvindekrisecentre understreger, at dette især gør sig gældende i forhold til de unge i udskolingen. Eksemplerne i tekstboksen nedenfor illustrerer de udfordringer, som kvindekrisecentrene møder i forhold til at sikre lektiehjælp til børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecentrene.

Boks 8: Eksempel på betydningen af faglige kompetencer for tilbud om lektiehjælp

En leder af et kvindekrisecentre forklarer, at kvindekrisecentret varetager en lang række opgaver og tit har travlt i hverdagen. Dette kan, ifølge informanten, betyde, at aktiviteter som lektiehjælp nedprioriteres. Lederen forklarer: *"Vi hjælper, når vi kan. Men vi har ikke altid tid til det. Hvis der kommer frivillige, kan de måske hjælpe, men vi har svært ved at sætte det i system, når vi ikke har flere ressourcer at gøre godt med."*

En frivillig lektiehjælper på et andet krisecenter tilkendegiver, at det kan være vanskeligt at understøtte det rent faglige i lektiehjælpen: *"Jeg hjælper jo så godt, jeg kan. Men det er længe siden, at jeg selv har gået i skole, så fx i matematik, har jeg svært ved at hjælpe. Nogle gange er der nogle blandt personale på kvindekrisecentret, der så kan hjælpe, men det er ikke altid."*

De ressourcer og kompetencer, som kvindekrisecentrene har til rådighed i forhold til at tilbyde lektiehjælp, kan i nogle tilfælde således fungere som en barriere for, at undervisningspligtige børn og unge kan få lektiehjælp under deres ophold på et kvindekrisecenter.

5.4 Delkonklusion

Nærværende kapitel viser, at størstedelen af landets kvindekrisecentre tilbyder eller har mulighed for at tilbyde lektiehjælp til de børn og unge i den undervisningspligtige alder, der opholder sig på kvindekrisecentrene. Omfanget af lektiehjælpen er typisk 1-4 timer ugentligt, men mange kvindekrisecentre har svært ved at komme med konkrete angivelser af, hvor mange timer lektiehjælpen tilbydes om ugen, fordi det ofte foregår på ad hoc-basis, når behovet opstår. Lektiehjælpen foregår primært sidst på eftermiddagen eller om aftenen og tit både i hverdage og weekender. Det er således kendetegnende, at tilbuddet om lektiehjælp er meget fleksibelt og tager udgangspunkt i det enkelte barns behov. Af denne grund har kun få kvindekrisecentre faste procedurer for lektiehjælpen. De fleste kvindekrisecentre understreger dog også, at lektiehjælpen er en vigtig del af forælderrollen og derfor moderens domæne, og at de ikke ønsker at erstatte mødrene i forhold til lektiehjælpen. Ofte supplerer og aflaster kvindekrisecentrenes personale og frivillige dog mødrene i forhold til lektiehjælpen.

Lektiehjælpen har ofte et fokus, som rækker ud over det rent faglige, og det retter sig både mod barnets generelle trivsel og relationen mellem mor og barn. På det faglige plan tager lektiehjælpen typisk udgangspunkt i de undervisningsmaterialer, som børnene eller de unge har med hjem fra skole, og lektiehjælpen retter sig altså mod det enkelte barns nuværende faglige niveau og udvikling.

Både kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af tilbuddene om lektiehjælp samt den store grad af fleksibilitet i tilrettelæggelsen og afviklingen af lektiehjælpen fungerer som drivkræfter for lektiehjælp, mens faglige kompetencer og ressourcer blandt personale og de frivillige på kvindekrisecentrene kan udgøre en barriere for, at undervisningspligtige børn og unge kan modtage lektiehjælp, mens de opholder sig på et kvindekrisecenter.

6. OPGAVE- OG ANSVARSFORDELING

Formålet med dette kapitel er todelt. For det første redegøres der for den formelle opgave- og ansvarsfordeling i forhold til at sikre, at undervisningspligtige børn og unge modtager undervisning svarende til folkeskolen under deres ophold på et kvindekrisecenter. For det andet kortlægges og beskrives de involverede aktørers og instansers reelle praksis i forhold til at sikre undervisning af de undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Sondringen mellem formel og reel opgave- og ansvarsfordeling tydeliggør, på hvilke områder lovgivningen utvetydigt fordelel ansvar mellem forskellige aktører, og på hvilke områder lovgivningen kan give anledning til uklarhed om ansvarsfordelingen. Derudover beskrives samarbejdet mellem kvindekrisecentrene og opholdskommuner henholdsvis bopælskommuner med fokus på, hvordan dette samarbejde er organiseret.

6.1 Den formelle opgave- og ansvarsfordeling

På baggrund af folkeskoleloven og hertil relaterede bekendtgørelser samt forældreansvarsloven kan der identificeres forskellige aktører, som har henholdsvis et handleansvar og et økonomisk ansvar for at sikre undervisning til børn og unge på kvindekrisecentre, og at disse børn og unge i praksis har mulighed for at følge den tilbudte undervisning.

For at illustrere den formelle opgave- og ansvarsfordeling i forhold til at sikre undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre, har Rambøll udarbejdet et procesdiagram med oversigt over de faser, der kan identificeres i et typisk forløb fra barnet/den unge flytter med sin mor på kvindekrisecenter til han eller hun fraflytter kvindekrisecenteret. Procesdiagrammet er udarbejdet på baggrund af læsning af en række love og bekendtgørelser³⁹.

Procesdiagrammet giver et overblik over de tre faser, der kan identificeres fra et barn/en ung flytter med sin mor på kvindekrisecenter, og til barnet/den unge flytter fra kvindekrisecenteret igen. Hver fase stiller skarpt på involverede aktører og deres specifikke ansvar og opgaver. De tre faser er angivet i diagrammets øverste række, mens de involverede aktører og instanser fremgår af venstre kolonne. Diagrammet skal på samme tid læses kronologisk fra venstre mod højre og i pilenes retning. En pil mellem to bokse indikerer, at en hændelse eller en beslutning tidligere i forløbet udløser en hændelse eller en beslutning senere i forløbet. Se desuden signaturforklaring i nederste højre hjørne.

Diagrammet skelner mellem bopælskommune og opholdskommune, hvor førstnævnte er den kommune, hvor barnet/den unge har folkeregisteradresse, og sidstnævnte er den kommune, som kvindekrisecenteret ligger i. I nogle tilfælde vil bopælskommune og opholdskommune være den samme. Kvindekrisecentre indgår som aktører i procesdiagrammet, selv om kvindekrisecentre ikke har et direkte ansvar i forhold til at iværksætte undervisning til børn og unge på kvindekrisecentre.⁴⁰ Ifølge serviceloven skal kvindekrisecentre yde medfølgende børn og unge støtte og omsorg under opholdet, men det er ikke præciseret nærmere, hvad denne støtte og omsorg indebærer.⁴¹ I praksis er kvindekrisecentrene dog en vigtig aktør, også i forhold til at sikre undervisning, hvorfor de indgår i diagrammet. Som beskrevet i afsnit 4.2 foretager kvindekrisecentrene ved indflytning en vurdering af, hvorvidt barnet/den unge kan fortsætte på egen skole under opholdet (den røde cirkel i procesdiagrammet). I procesdiagrammet indikerer den grønne pil, at kvindekrisecenteret i dialog med moderen vurderer, at barnet/den unge kan fortsætte i egen

³⁹ Procesdiagrammet bygger på følgende love og bekendtgørelser: Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), Bekendtgørelse om befordring af elever i folkeskolen (BEK nr. 25 af 10/01/1995), Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 794 af 12/07/2012), Bekendtgørelse i folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog (BEK nr. 350 af 20/04/2006), Bekendtgørelse af forældreansvarsloven (LBK nr. 1073 af 20/11/2012) og Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl (VEJ nr. 9296 af 25/06/2013).

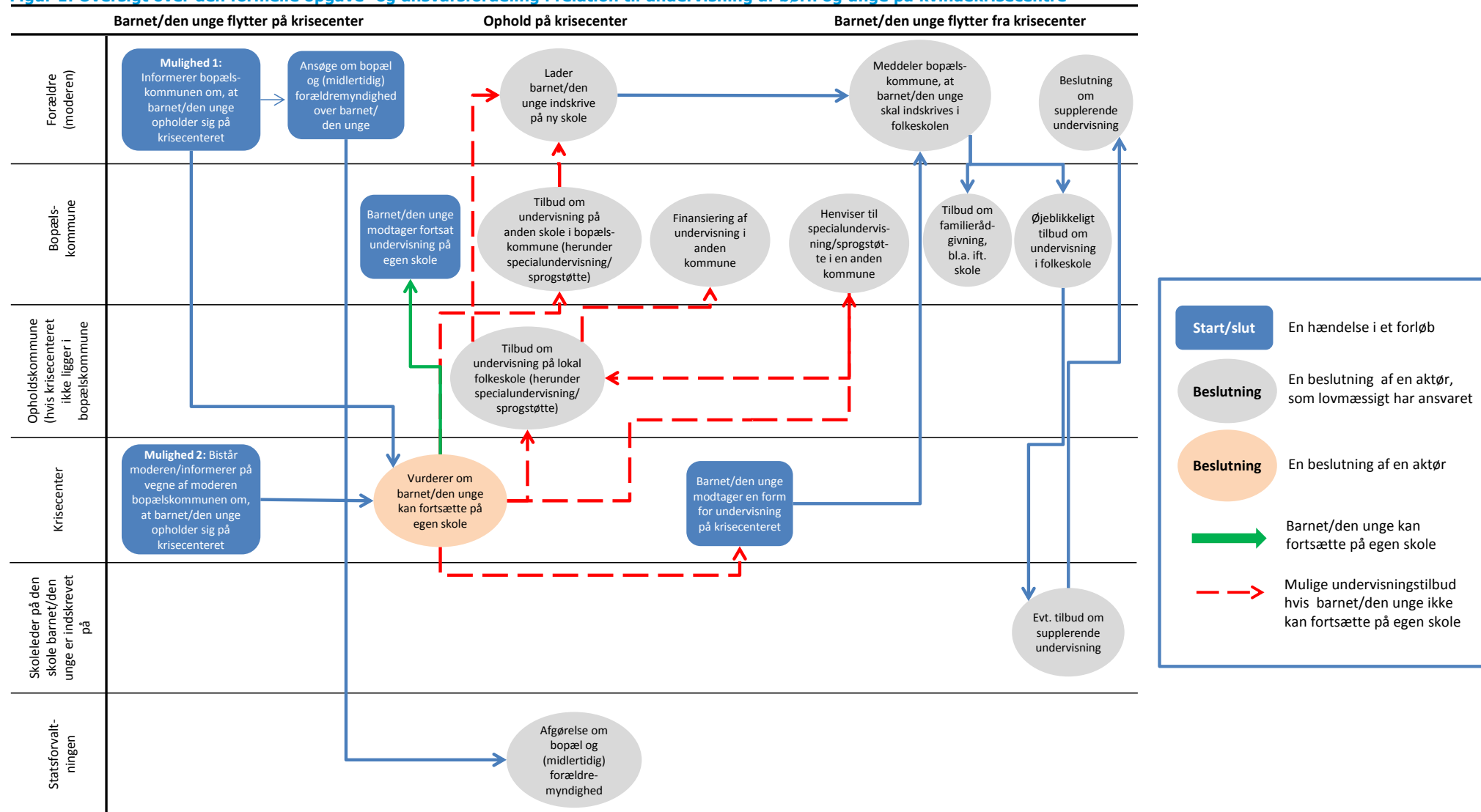
⁴⁰ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 153.

⁴¹ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 1.

skole. De stiplede røde pile angiver forskellige mulige udfald i situationer, hvor kvindekrisecentret i dialog med moderen vurderer, at barnet/den unge af forskellige årsager ikke kan fortsætte på egen skole under opholdet.

Figur 1: Oversigt over den formelle opgave- og ansvarsfordeling i relation til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre

6.1.1 Fase 1: Barnet/den unge flytter med moderen på kvindekrisecenter

Forskellige aktører kan være involveret i fase 1. En henvendelse om hjælp kan komme fra kvinden selv, fra offentlige myndigheder eller fra en person, der repræsenterer kvinden⁴². I 2012 var 58 pct. af henvendelserne fra kvinderne selv, mens 12 pct. var fra familie, venner eller kolleger til kvinderne og 11 pct. fra social bagvagt/døgnvagt og sagsbehandlere⁴³. Fordi de sociale myndigheder ikke nødvendigvis er involveret, når en kvinde henvender sig på et kvindekrisecenter, får kvindens bopælskommune ikke automatisk besked om, at kvinden og hendes barn eller børn nu opholder sig på kvindekrisecenteret. Personalet på kvindekrisecentre er dog underlagt den skærpede underretningspligt efter servicelovens § 153, hvilket betyder, at de er forpligtet til at underrette kommunen, hvis de er bekymrede for, om et barn har behov for særlig støtte efter serviceloven⁴⁴.

De formelt ansvarlige aktører i fase 1 er moderen til barnet/den unge og statsforvaltningen. Statsforvaltningen har ikke noget direkte ansvar for at sikre undervisning til børn og unge, men at moderen har bopælsretten, er en forudsætning for, at hun kan træffe beslutning om flytning uden at inddrage faderen, og at moderen har forældremyndigheden, er en forudsætning for, at hun kan træffe beslutning om skoleskift uden at inddrage faderen⁴⁵. Ifølge forældreansvarsloven kan moderen – i tilfælde hvor hun og voldsudøveren (ofte faderen) har fælles forældremyndighed over barnet/den unge – ansøge statsforvaltningen om, at barnet/den unge får bopæl hos moderen og/eller om, at moderen får den fulde forældremyndighed. Moderen kan bede statsforvaltningen om at træffe en midlertidig afgørelse om bopæl eller forældremyndighed under sagens behandling. Den endelige afgørelse om bopæl eller forældremyndighed træffes af retten.⁴⁶

6.1.2 Fase 2: Ophold på kvindekrisecenter

Forskellige aktører har henholdsvis handleansvar og økonomisk ansvar i fase 2. Ifølge folkeskoleloven skal forældremyndighedens indehaver medvirke til, at barnet/den unge opfylder undervisningspligten og må ikke lægge hindringer i vejen herfor⁴⁷. Dette tolkes sådan, at forælderen bør være den opsøgende part. Derfor skal moderen umiddelbart efter indflytning på kvindekrisecenteret finde en passende undervisningsløsning til barnet/den unge. Hvis bopælsretten ikke er afgjort til moderens fordel, skal faderen give sit samtykke til et eventuelt skoleskift. I de fleste tilfælde vil kvindekrisecenteret tidligt i opholdet og i samarbejde med moderen foretage en vurdering af, om barnet/den unge kan fortsætte på egen skole. Kvindekrisecenteret har dog intet formelt ansvar i forhold til dette.

Såfremt moderen ønsker, at barnet skal fortsætte i egen skole under opholdet på kvindekrisecenteret, ændres der intet i forhold til bopælskommunens ansvar for barnets undervisning. Hvis kvindekrisecenteret ligger længere væk fra skolen end fastsatte kilometergrænser i folkeskolelovens regler om befordring, skal bopælskommunen finansiere en kørselsordning⁴⁸.

Jævnfør den del af folkeskoleloven, der omhandler frit skolevalg inden for kommunegrænser, har forældrene ret til at få barnet/den unge indskrevet på en folkeskole efter eget valg i bopælskommunen eller en anden kommune⁴⁹. Hvis moderen ønsker at benytte sig af det frie skolevalg inden for kommunen, har bopælskommunen derfor pligt til at indskrive barnet på en folkeskole efter moderens valg, forudsat at der er plads⁵⁰.

⁴² Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 2.

⁴³ 3 pct. af henvendelserne var fra politi, 2 pct. fra skadestue, 7 pct. fra et andet krisecenter og 12 pct. fra andre, Jf. Servicestyrelsen (2012): "Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter".

⁴⁴ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 153.

⁴⁵ Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl (VEJ nr. 9296 af 25/06/2013)

⁴⁶ Bekendtgørelse af forældreansvarsloven (LBK nr. 1073 af 20/11/2012), § 17.

⁴⁷ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 35.

⁴⁸ Bekendtgørelse om befordring af elever i folkeskolen (BEK nr. 25 af 10/01/1995), § 1, stk. 1.

⁴⁹ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 36, stk. 3.

⁵⁰ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 36, stk. 3.

Ifølge folkeskoleloven påhviler det kommunalbestyrelsen at sørge for undervisning i grundskolen og 10. klasse af undervisningspligtige børn og unge, der bor *eller opholder sig* i kommunen, og hvis forældrene ønsker dem optaget i folkeskolen⁵¹. Opholdet i kommunen skal være af en vis varighed, dvs. mindst tre sammenhængende uger uden for ferieperioder, for at kommunalbestyrelsen har pligt til at sørge for undervisning⁵². Derfor ligger ansvaret for at tilbyde undervisning hos opholdskommunen, i tilfælde hvor kvindekrisecenteret ligger i en anden kommune end barnets/den unges bopælskommune. Såfremt kommunerne orienterer sig efter de af folkeskolelovens paragraffer, der omhandler frit skolevalg over kommunegrænser, vil de tilskrive bopælskommunen det økonomiske ansvar for undervisning og derfor indgå aftale om mellemkommunal refusion⁵³. Det fremgår ikke af lovgivningen på området, hvorvidt reglerne om frit skolevalg over kommunegrænser udelukkende er tiltænkt permanente skoleskift eller også kan anvendes i forbindelse med midlertidige skoleskift, som børn og unge på kvindekrisecentre ofte oplever. Som det også vil fremgå af afsnit 6.2, angiver flere repræsentanter for opholdskommunerne, at opholdskommunerne i praksis indhenter betalingstilsagn fra bopælskommuner i forbindelse med, at et barn/en ung fra en anden kommune starter med at modtage undervisning på en skole i opholdskommunen, som i sådanne tilfælde også er skolekommunen. Det bemærkes, at betalingstilsagn ikke indebærer en mulighed for bopælskommunen for ikke at betale. Derimod omfatter bopælskommunens forpligtelse til at sørge for befordring mellem skole og hjem hverken elever, der går på en anden skole end distriktsskolen, eller elever, der går på en skole i en anden kommune end bopælskommunen⁵⁴.

I tilfælde hvor barnet/den unge modtog specialundervisning før opholdet på kvindekrisecenteret kan bopælskommunen enten finansiere en kørselsordning mellem kvindekrisecenteret og barnets/den unges specialskole, eller henvise barnet/den unge til et specialundervisningstilbud tættere på kvindekrisecenteret. Dette skal ske efter overenskomst med kommunalbestyrelsen i skolekommunen, ligesom de to kommuner skal afklare nærmere vedrørende mellemkommunal refusion. Henvisningen skal desuden ske i samråd med eleven og forældrene, ligesom deres ønsker med hensyn til skolens placering så vidt muligt skal følges⁵⁵.

Samme procedure gælder for børn/unge, som før opholdet modtog sprogstøtte.

6.1.3 Fase 3: Barnet/den unge flytter fra kvindekrisecenter

Når forberedelsen til kvinden og barnet/den unges udflytning fra kvindekrisecenteret påbegyndes, skal bopælskommunen tilbyde vejledning fra en familierådgivningsfunktion med henblik på udslusning og etablering af en tilværelse efter opholdet på kvindekrisecenter. Rådgivningen ydes i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen mv. og skal fortsætte, indtil kvinden og barnet/den unge er etableret i egen bolig. Dette gælder, uanset om kvindekrisecenteret ligger i bopælskommunen eller i en anden kommune⁵⁶.

Herudover skal kommunen igangsætte eller videreføre foranstaltninger mv. over for barnet og familien, som kommunen i den børnefaglige undersøgelse har vurderet behov for, og som er beskrevet i barnets handleplan. Heri kan også indgå initiativer, der kan støtte barnets skolegang. En børnefaglig undersøgelse udføres af bopælskommunen i tilfælde, hvor det vurderes, at et barn/en ung på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for særlig støtte⁵⁷.

⁵¹ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 20, stk. 1.

⁵² Svend Erik Gertz (2011): *Folkeskoleloven med kommentarer* (130)

⁵³ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 36, stk. 6.

⁵⁴ Bekendtgørelse om befordring af elever i folkeskolen (BEK nr. 25 af 10/01/1995), § 1, stk. 5.

⁵⁵ Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 794 af 12/07/2012), § 4, stk. 2 og Bekendtgørelse om befordring af elever i folkeskolen (BEK nr. 25 af 10/01/1995), § 1, stk. 2.

⁵⁶ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 4.

⁵⁷ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 50, stk. 1

I tilfælde hvor barnet/den unge starter på en ny skole eller vender tilbage til sin tidligere skole, kan skolelederen på den pågældende skole vælge at foretage en vurdering af, om barnet/den unge har behov for supplerende undervisning for at indhente det forsømte. Der er tale om et tilbud, som den eller de personer, der har forældremyndigheden, kan vælge at tage imod eller afslå⁵⁸.

I interview med kvindekrisecentre og øvrige aktører er der ligeledes sat fokus på den formelle ansvarsfordeling i relation til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Interviewene tegner et billede af, at der blandt både kvindekrisecentre og øvrige aktører hersker usikkerhed om, hvem der formelt set har ansvaret herfor. Ca. halvdelen af kvindekrisecentrene i kortlægningen vurderer, at kvindekrisecentret har det formelle ansvar for, at børnene og de unge på kvindekrisecentret modtager undervisning. De resterende kvindekrisecentre udpeger opholds- eller bopælskommunen som den aktør, der har det formelle ansvar. Afsnittet nedenfor beskriver, hvordan opgaver og ansvar i praksis er fordelt mellem de involverede aktører.

6.2 Den reelle opgave- og ansvarsfordeling

Dette afsnit sætter fokus på den reelle opgave- og ansvarsfordeling i forhold til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af de involverede aktørers politikker og strategier i relation hertil, hvorefter der følger en beskrivelse af, hvilke aktører der i praksis sørger for, at børn og unge på kvindekrisecentre modtager undervisning. Afslutningsvis giver afsnittet en beskrivelse af de øvrige aktørers opgavevaretagelse i relation til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Sidstnævnte er inddelt i aktører i hhv. opholds- og bopælskommunen.

Kortlægningen viser, at kvindekrisecentre eller kommuner kun i meget begrænset omfang har nedskrevet strategier for at sikre undervisning til børn og unge under deres ophold. Som det fremgår af kapitel 4 har 27 af de 42 kvindekrisecentre i kortlægningen en fast fremgangsmåde i forbindelse med afklaring af undervisningssituationen og igangsættelse af undervisning, men de findes sjældent på skrift. Tre kvindekrisecentre har nedskrevet en egentlig strategi for at sikre undervisning, og derudover har to kvindekrisecentre nedskrevet mere eller mindre detaljerede ansvarsfordelinger i forbindelse med indflytning, ophold og/eller udflytning. Tekstboksen nedenfor opridser indholdet i kvindekrisecentrenes skriftlige strategier og ansvarsfordelinger, som Rambøll har modtaget som led i kortlægningen.

---

⁵⁸ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013), § 5, stk. 6.

Boks 9: Politikker og strategier

Et krisecenter har indgået en samarbejdsaftale med børne- og skoleafdelingen i krisecenterets beliggenhedskommune og en kommuneskole tæt på krisecenteret. Det fremgår af aftalen, at børn og unge, som ikke kan fortsætte i egen skole, som udgangspunkt skal modtage undervisning på den lokale skole. Børn og unge, som af sikkerhedsgrunde ikke kan modtage undervisning uden for krisecenteret, modtager i stedet ti timers eneundervisning efter 15 dages ophold. Undervisningen varetages af lærere fra den lokale kommuneskole. Undervisningen finansieres af bopælskommunerne, idet opholdskommunen indhenter betalingstilsagn fra disse. Af samarbejdsaftalen fremgår en klar procedure for opgave- og ansvarsfordeling i forbindelse med eneundervisning såvel som undervisning på den lokale skole.

Et andet krisecenter har ligeledes indgået en samarbejdsaftale med en lokal skole. Da krisecenteret er kommunalt, er der tale om en intern aftale mellem to kommunale institutioner. Aftalen indebærer, at børn/unge som udgangspunkt undervises af lærere fra skolen på krisecenteret de første 14 dage. Herefter overgår barnet/den unge til almindelig undervisning på selve skolen, såfremt moderen, lærere og krisecenterets psykolog vurderer, at barnet/den unge er parat. Skolelederen beslutter, hvilken klasse barnet/den unge skal indskrives i, og klasselæreren kan tage kontakt til lærerne på krisecenteret med henblik på overlevering af barnet.

Et tredje krisecenter har iværksat et treårigt skoleprojekt med henblik på at sikre undervisning til børn og unge på krisecenteret, som under hele eller dele af deres ophold ikke har mulighed for at fortsætte deres almindelige skolegang. Der er tale om et udviklingsprojekt, hvor forskellige tilgange og metoder afprøves og dokumenteres. Således afprøver krisecenterets lærer både forskellige tilgange til undervisning af kriseramte børn og forskellige metoder til overlevering til den skole, som barnet/den unge starter på eller vender tilbage til efter opholdet. Endvidere har skoleprojektet fokus på at udvikle elevplaner, som tager afsæt i børnene/de unges ressourcer og inddrager børnene/de unges perspektiv.

Det ene af de to krisecentre, som har nedskrevet ansvarsfordelinger, har ved indflytning fokus på at informere barnet/den unge om krisecenteret samt afklare, om barnet/den unge har behov for psykologhjælp. I opholdsfasen skal krisecenterets børnerådgiver ifølge ansvarsfordelingen afklare barnets/den unges skolesituation samt etablere kontakt til barnets/den unges skole. Det fremgår ikke af ansvarsfordelingen, om der er tale om barnets/den unges egen skole eller en lokal skole i krisecenterets beliggenhedskommune. Ved udflytning er det børnekontaktpersonens ansvar at etablere kontakt til den skole, som barnet/den unge vender tilbage til eller starter på. Det andet af de to krisecentre har nedskrevet en ansvarsfordeling over opgaver, som skal løses i løbet af barnets/den unges første uge på krisecenteret. Blandt andet er det den ansatte pædagogs opgave at orientere om skoletilbud og øvrige tilbud til børn.

6.2.1 Igangsættende og udførende aktører i forhold til undervisning

I forbindelse med interviewene er informanterne fra kvindekrisecentre blevet bedt om at angive, hvilke aktører der efter deres opfattelse i praksis sørger for, at børn og unge modtager undervisning under opholdet. Deres besvarelser fremgår af tabellen nedenfor. Procentandelene i højre kolonne summerer ikke til 100, da flere kvindekrisecentre har angivet flere forskellige reelt ansvarlige aktører.

Tabel 17: Hvilke aktører sørger i praksis for, at børnene/de unge modtager undervisning under deres ophold?

	Antal kvindekrisecentre	Procent
Kvindekrisecenteret	34	81%
Bopælskommunen	15	36%
Forældrene	21	50%
Opholdskommunen	3	7%
Barnets skole (egen eller lokal skole)	5	12%
Kvindekrisecentre i alt	42	

Kilde: Rambølls interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre (2013).

Som det fremgår, fremhæver 34 af kvindekrisecenterne kvindekrisecenteret som udførende aktør i forhold til at sikre undervisning til børnene og de unge. 21 peger på forældrene, 15 på bopælskommunen og kun tre på opholdskommunen.

De interviewede repræsentanter for opholdskommuner giver netop udtryk for, at kommunens ansvar for at sikre undervisning ofte er uddelegeret til en lokal skole, og at kontaktfladen mellem kvindekrisecenter og kommune derfor er lille. Hovedparten af repræsentanterne for opholdskommuner peger på, at det i praksis er kvindekrisecenteret, den lokale skole og barnets forælder, der sørger for, at barnet modtager undervisning. Disse informanter giver udtryk for, at det bygger på tillid til, at kvindekrisecenteret og skolen i fællesskab selv kan løfte opgaven.

Overordnet viser kortlægningen, at de primære igangsættende aktører er kvindekrisecenterne og forældrene (mødrene), ofte i samspil. Arbejdsdelingen mellem kvindekrisecenter og moderen er ofte sådan, at kvindekrisecenteret sætter forskellige ting i gang for at gøre det lettere for moderen at løfte opgaven. For eksempel har mange kvindekrisecentre en mere eller mindre fast aftale med en lokal skole om undervisning og mere eller mindre faste procedurer for at igangsætte denne undervisning. Typisk informerer kvindekrisecenteret moderen om samarbejdet med en lokal skole og formidler kontakten til skolelederen. Endvidere viser kortlægningen, at de primære udførende aktører er skolerne. Som det fremgik af kapitel 4, er undervisning på egen eller en lokal skole netop den mest udbredte undervisningsform blandt børn og unge på kvindekrisecentre.

Når spørgsmålet om undervisning under opholdet er afklaret, og der er fundet en passende løsning, overlader kvindekrisecenterne som udgangspunkt ansvaret for, at barnet/den unge benytter sig af dette tilbud, til moderen. Samtlige kvindekrisecentre i kortlægningen svarer, at moderen har det primære ansvar for, at barnet kommer i skole om morgenen. Størstedelen af informanterne i interview med kvindekrisecentre giver udtryk for, at de af princip ikke tager ansvaret for barnets/den unges undervisning fra moderen. Størstedelen af kvindekrisecenterlederne giver dog også udtryk for, at de finder det naturligt at støtte op om barnets/den unges undervisning, hvis moderen selv har vanskeligt ved at løfte opgaven. 38 af kvindekrisecenterne svarer ja til, at de gør noget for at hjælpe moderen til at støtte op om barnets undervisning. I første omgang støtter mange kvindekrisecentre op om undervisningen ved at tale med moderen om situationen og/eller ved at skabe faste rammer for familien, som skal gøre det lettere for moderen at få sendt barnet/den unge i skole om morgenen. Tekstboksen nedenfor indeholder eksempler på dette fra tre kvindekrisecentre.

Boks 10: Eksempler på kvindekrisecentrenes støtte til moderen

"På velkomstmødet fortæller vi om alle de ting, der vedrører den lokale skole, fx intranettet. Det hele står også i den folder, som familierne får udleveret. På mellemlangt sigt (3-5 uger) har vi to trivselssamtaler med dem, og så taler vi også med mødrene om, hvad der sker i skolen, og hvordan det går med børnene, og hvad vi skal være opmærksomme på."

"Det er primært i starten, vi hjælper. Vi hjælper moderen med at få det til at fungere om morgenen. Vi hjælper hende rent praktisk med at få arrangeret sig i forhold til at komme op og smøre madpakker. Og så har vi været med i starten, hvor vi har fulgt dem til skolen. Vi har også hjulpet med at formidle fra skolen til moderen, hvad barnet skulle have med i skole. Vi er meget opmærksomme på at hjælpe med de her praktiske ting, som kan være besværlige for mødrene."

"Vi støtter helt sikkert moderen i forhold til skole. Specielt kvinder af anden etnisk baggrund, som ikke er alt for stærke i det danske og det danske skolesystem. Der er det sommetider, at børnene kommer direkte til os og beder om hjælp. Men vi er meget opmærksomme på, om mødrene kan støtte deres børn i lektiehjælp. Aftenvagten sidder med barnet og nogle gange også moderen og laver lektier. Det kan også være andre ting – breve fra skolen, invitationer til fødselsdage – hvordan håndterer man det, når man ikke er vant til sådan noget?"

I tilfælde hvor det ikke er tilstrækkeligt at motivere moderen til at sende børnene i skole eller hjælpe hende til at få en fast rutine i hverdagen, finder nogle kvindekrisecentre det nødvendigt at underrette bopælskommunen (jf. den skærpede underretningspligt, Servicelovens § 153), hvorefter en familiesagsbehandler eller en børnesagsbehandler tilknyttes familien. Sagsbehandleren overtager sagen og kan blandt andet forsøge at motivere moderen til at sende barnet/den unge i skole, hjælpe moderen med at finde et passende undervisningstilbud og ansøge bopælskommunen om en kørselsordning.

Øvrige aktørers opgavevaretagelse

I interview med kvindekrisecentre og øvrige aktører er informanterne blevet bedt om at beskrive, hvilke opgaver de enkelte involverede aktører varetager. Disse er sammenfattet i nedenstående tabeller, der præsenterer opgavevaretagelsen for aktører i hhv. opholds- og beliggenhedskommune. Det skal nævnes, at Rambøll har gennemført interview med aktører tilknyttet 11 kvindekrisecentre, hvorfor der ikke er tale om en totalundersøgelse. Flere aktører varetager opgaver, som ikke er direkte har betydning for undervisningen, men disse indgår i tabellen, såfremt informanterne har tilkendegivet, at de indirekte har betydning herfor.

Tabellen nedenfor viser, hvilke opgaver i relation til undervisning aktører i opholdskommunen varetager.

Tabel 18: Opgavevaretagelse blandt øvrige aktører i opholdskommuner

Øvrige aktører i opholdskommunen	Eksempler på opgaver i relation til undervisning
Forvaltning (Skoleafdelinger samt Socialcenter)	<ul style="list-style-type: none"> • Finde en skole i kommunen, som kan varetage undervisning af børn og unge fra kvindekrisecenteret • Føre tilsyn med samarbejdsaftalen • Fungere som bindeled mellem kvindekrisecenter og opholdskommunen
Psykologer (kan være ansat på kvindekrisecenteret)	<ul style="list-style-type: none"> • Varetage 4–10 timers psykologhjælp til børn og unge med bopæl i kvindekrisecenterets kommune⁵⁹ • Varetage psykologhjælp til børn og unge fra andre kommuner, såfremt bopælskommunen tilkøber ydelsen • Vurdere barnets/den unges undervisningsparathed
Kommunens enhed med ansvar for familierådgivning	<ul style="list-style-type: none"> • Tilknyttes familier med bopæl i kvindekrisecenterets kommune, når der er truffet beslutning om udflytning • Yde råd og vejledning om bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen mv. til kvinder med bopæl i kommunen⁶⁰ • Afklare om kvinder fra andre kommuner har kontakt til sagsbehandler i bopælskommunen
Børnerådgivere/børne- og ungepædagoger (typisk ansat på kvindekrisecenteret)	<ul style="list-style-type: none"> • Varetage opgaver vedrørende børn og unge på kvindekrisecenteret, herunder undervisning • Tale med moderen om barnets/den unges undervisning • Formidle kontakt til den lokale skole • Deltage i opstartsmøde på den lokale skole
Socialrådgivere (kan være ansat på kvindekrisecenteret)	<ul style="list-style-type: none"> • Fungere som kontaktperson for moderen • Sparre med børne- og ungepædagog el. lign. om familiens behov • Koordinere fremgangsmåde over for familien med børne- og ungepædagog • Foretage børnefaglig undersøgelse, hvis kommunen modtager underretning fra kvindekrisecenteret om barn/ung med bopæl i kommunen

Overordnet viser kortlægningen, at samarbejdet mellem kvindekrisecentre og opholdskommunerne i forbindelse med undervisning er begrænset. Boksen nedenfor sammenfatter eksempler på samarbejde mellem kvindekrisecenter og opholdskommunen om undervisning.

Boks 11: Eksempler på samarbejde mellem kvindekrisecenter og opholdskommune

Et krisecenter har en kommunal familierådgiver tilknyttet. Den pågældende familierådgiver er ansat i den kommunale forvaltning og er udlånt til krisecenteret 16 timer om ugen. Familierådgiveren fungerer som krisecenterets indgang til kommunen generelt og Pædagogisk Psykologisk Rådgivning specifikt.

Et andet krisecenter samarbejder med kommunens ungeenhed om større børn og unge, der har problemer med selvskadende adfærd, misbrug o. lign. som følge af familiens situation.

En psykolog fra en opholdskommune har en indirekte rolle i forhold til at sikre, at børn og unge på krisecentre modtager undervisning, idet hun bidrager til, at disse børn og unge er i stand til at tage imod og få udbytte af den undervisning, de modtager. Dette forsøger psykologen at sikre ved at afholde samtaler med barnet og dermed understøtte barnets trivsel, således at dets usikre situation ikke påvirker dets mulighed for at få udbytte af den undervisning, som det bliver tilbudt.

Derudover fortæller en krisecenterleder, at hun har taget kontakt til myndighedsafdelingen i beliggenhedskommunen med henblik på at undersøge muligheden for, at kommunale lærere kan varetage undervisning på centeret.

⁵⁹ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 5.

⁶⁰ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 4.

Tabellen nedenfor viser, hvilke opgaver i relation til undervisning aktører i bopælskommunen varetager.

Tabel 19: Opgavevaretagelse blandt øvrige aktører i bopælskommuner

Øvrige aktører i bopælskommunerne	Eksempler på opgaver i relation til undervisning
Kommunens enhed med ansvar for familierådgivning	<ul style="list-style-type: none"> Tilknyttes, når der er truffet beslutning om, at en kvinde og hendes barn skal flytte fra kvindekrisecenteret Yde råd og vejledning om bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen mv. til kvinder med bopæl i kommunen⁶¹ Ingen af de interviewede familierådgivere har erfaring med at rådgive om skole, da barnets/den unges undervisning efter opholdet ofte er afklaret, når familierådgiveren tilknyttes
Sagsbehandlere (fx socialrådgivere)	<ul style="list-style-type: none"> Følge familiens situation En sagsbehandler har bistået en mor med at ansøge bopælskommunen om økonomisk støtte til en kørselsordning mellem kvindekrisecenteret og barnets skole, men bopælskommunen gav afslag

Størstedelen af krisecentrene tager kontakt til bopælskommunen angående betaling for opholdet, når en kvinde flytter ind. Mange nævner, at de i samme ombæring informerer bopælskommunen, hvis nye beboere har medfølgende børn. Nogle krisecentre overleverer denne information skriftligt i et indflytningsbrev eller en opholdsplan, mens andre kontakter bopælskommunen telefonisk.

På flere krisecentre indbyder man rutinemæssigt sagsbehandler eller lignende fra bopælskommunen til et møde kort efter indflytningen. På sådanne møder bliver barnets skolegang typisk drøftet. Tekstboksen nedenfor indeholder to eksempler på samarbejde mellem kvindekrisecenter og bopælskommuner.

Boks 12: Eksempler på samarbejde mellem kvindekrisecenter og bopælskommune

På et kvindekrisecenter samarbejder man med bopælskommunen om at udarbejde en handleplan for opholdet. Dette sker på et møde, hvor en medarbejder fra kvindekrisecenteret og en sagsbehandler fra bopælskommunen blandt andet afklarer, hvad der skal ske i forhold til barnets/den unges skolegang, om der er brug for SFO eller klub, om bopælskommunen skal ansøges om økonomisk støtte til barnets/den unges fritidsaktivitet. Lederen på det pågældende kvindekrisecenter fortæller, at samarbejdet med bopælskommunen sikrer barnet kontinuitet og trygge rammer.

Et andet kvindekrisecenter indbyder typisk familieafdelingen i bopælskommunen til et møde hurtigt efter indflytning. Formålet med mødet er blandt andet at drøfte barnets/den unges skolegang. Lederen på kvindekrisecenteret savner dog mere engagement fra bopælskommunernes side: *"Det er ikke noget, kommunerne er hurtige med – tværtimod. Ofte er det barnets tidligere skole, der tager ansvar. Jeg synes ikke, fokuset er der. Mange kommuner tænker, at nu er barnet hos os, og så er det trygt og godt. Det bliver meget på vores pind at sikre undervisning. Der er også familiesagsbehandlere fra bopælskommunerne, der pludselig spørger til skolegang, men der er vi jo allerede i gang. Når vi sætter ting i gang, møder vi stor opbakning, men det er klart os, der skubber det i gang. Det er meget forskelligt fra kommune til kommune: Når vi sender en besked om, at vi har en borger boende, hører vi fra nogle, og andre hører vi ikke noget fra."*

På nær de få eksempler på tæt samarbejde mellem kvindekrisecenter og bopælskommune under opholdet er det et gennemgående træk, at der kun er undervisningsrelateret samarbejde med bopælskommunen, hvis en af tre ting gør sig gældende: 1) Moderen magter ikke selv at sørge for barnets/den unges undervisning, 2) barnet/den unge har tidligere modtaget specialundervisning, eller 3) barnet/den unge har brug for en kørselsordning for at komme i skole.

⁶¹ Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013), § 109, stk. 4.

I tilfælde, hvor moderen enten ikke finder et undervisningstilbud til barnet/den unge eller ikke benytter sig af det undervisningstilbud, der er, underretter kvindekrisecentrene ofte bopælskommunen. Kommuner er forskelligt organiseret, men underretningen vil typisk ske til Børne- og Ungeforvaltningen, Børne- og Familieafdelingen, Socialforvaltningen eller lignende. En underretning resulterer som oftest i, at sagen overtages af en voksen-, børne- eller familiesagsbehandler fra kvinden og barnets bopælskommune.

6.3 Delkonklusion

Formålet med dette kapitel er at tegne et billede af den formelle såvel som den reelle opgave- og ansvarsfordeling mellem kvindekrisecentre og øvrige aktører i forhold til at sikre undervisning til børn og unge på kvindekrisecentre.

Kapitlet viser, at flere love og bekendtgørelser har betydning for børns og unges undervisning under ophold på kvindekrisecentre. Ifølge folkeskoleloven og bekendtgørelser relateret hertil har forældre (moderen), bopælskommune og opholdskommune forskelligt ansvar i forhold til børns og unges undervisning. Forældremyndighedsindehaveren har pligt til at medvirke til, at barnet opfylder sin undervisningspligt og ikke stille sig i vejen herfor, hvilket tolkes sådan, at moderen skal arbejde for, at barnet/den unge ikke oplever et længerevarende brud i undervisningen i forbindelse med ophold på kvindekrisecentre. Hvis bopælskommune og opholdskommune ikke er den samme, og hvis moderen ønsker barnet optaget på en folkeskole i opholdskommunen, ligger det økonomiske ansvar hos førstnævnte, mens ansvaret for at levere undervisning ligger hos sidstnævnte. I tilfælde hvor moderen ønsker et skoleskift for barnet/den unge og samtidig ikke ønsker at inddrage faderen, må hun i overensstemmelse med forældreansvarsloven søge om forældremyndighed, før undervisning kan igangsættes på en ny skole. Statsforvaltningen kan eventuelt ansøges om at træffe en midlertidig afgørelse om bopæl og forældremyndighed, indtil sagen er afgjort. Kvindekrisecentrenes eneste formelle ansvar i forbindelse med undervisning er at underrette bopælskommunen i tilfælde, hvor kvindekrisecenteret vurderer, at barnet/den unge har behov for støtte som følge af fravær fra undervisning.

Kapitlet viser videre, at ganske få kvindekrisecentre har nedskrevet en strategi for at sikre børn og unge undervisning under opholdet. Ikke desto mindre fungerer kvindekrisecentrene generelt som igangsættende aktør, idet mange kvindekrisecentre ser det som deres opgave at hjælpe moderen til at afklare spørgsmålet om undervisning under opholdet. Desuden har mange kvindekrisecentre aftaler med lokale skoler, hvilket faciliterer iværksættelse af undervisning. Opholdskommunerne uddelegerer ofte deres ansvar til en skole tæt på kvindekrisecenteret, således at skolen er udførende aktør. Repræsentanter for opholdskommuner angiver, at der indhentes betalingstilsagn fra bopælskommune i forbindelse med, at et barn/en ung fra en anden kommune indskrives i en lokal skole.

Endelig viser kapitlet, at det direkte samarbejde mellem kvindekrisecentre og henholdsvis opholdskommuner og bopælskommuner er forholdsvis begrænset. Fordi opholdskommunen oftest uddelegerer ansvaret til en lokal skole, samarbejder kvindekrisecenteret i mange tilfælde med skolen. Opholdskommuner såvel som kvindekrisecentre og skoler oplever dette som en god løsning. Angående samarbejde mellem kvindekrisecentre og bopælskommuner er det generelle indtryk, at der oftest kun er samarbejde om undervisning, når der er barrierer for undervisning, som kvindekrisecentrene ikke selv har ressourcer til at overkomme. I sådanne tilfælde tager kvindekrisecentrene typisk initiativ til en dialog med relevante aktører fra bopælskommunen.

7. DRIVKRÆFTER OG BARRIERER FOR UNDERVISNING

Informanterne er i forbindelse med interviewene blevet bedt om at pege på de drivkræfter og barrierer, som de oftest støder på i forhold til at sikre undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. De identificerede drivkræfter og barrierer præsenteres i boksen nedenfor og udfoldes i det resterende kapitel. De enkelte drivkræfter og barrierer er i boksen nedenfor og i kapitlet rangeret efter, hvor stor betydning kvindekrisecentre og øvrige aktører tillægger dem. De drivkræfter og barrierer, der tillægges størst betydning, præsenteres således først.

Tablet 20: Drivkræfter og barrierer for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre

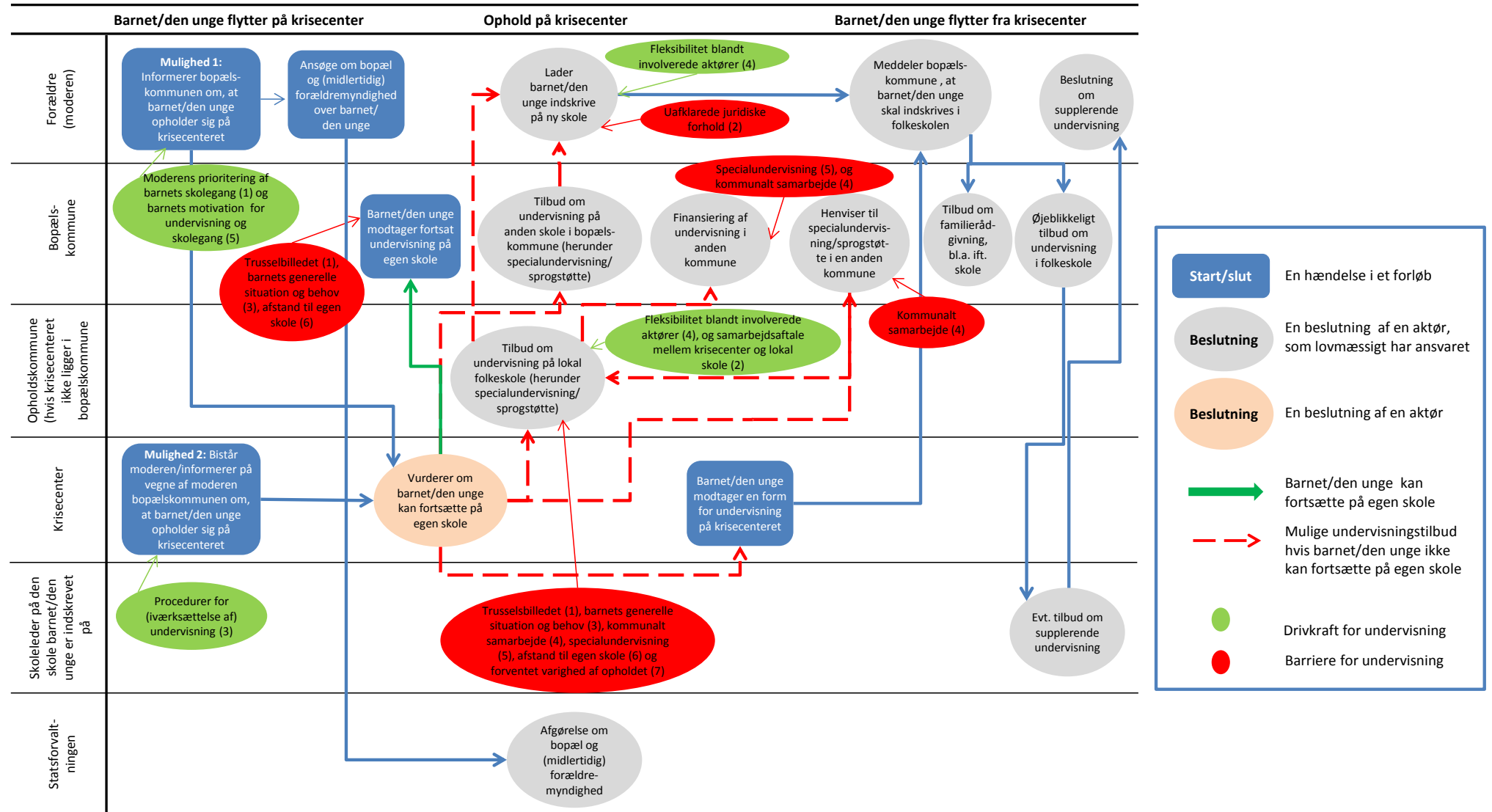
Drivkræfter	Barrierer
1. Moderens prioritering af barnets skolegang	1. Trusselsbilledet
2. En samarbejdsaftale mellem kvindekrisecentret og en eller flere lokale skoler	2. Uafklarede juridiske forhold (og deraf følgende lang sagsbehandlingstid)
3. Procedurer for (iværksættelse af) undervisning	3. Barnets generelle situation og behov
4. Flexibilitet blandt involverede aktører	4. Kommunalt samarbejde
5. Barnets motivation for undervisning og skolegang	5. Specialundervisning (for børn og unge med behov herfor)
	6. Afstand til egen skole
	7. (Forventet) varighed af opholdet på kvindekrisecenteret

Hovedparten af de faktorer, som kortlægningen har identificeret, kan fungere både som barrierer og drivkræfter, alt efter om den pågældende faktor er til stede eller ej. Fraværet af en barriere fremmer således muligheden for, at børn og unge modtager undervisning under deres ophold på et kvindekrisecenter, og fungerer dermed som en drivkraft, mens det omvendt kan hæmme muligheden for undervisning, hvis en given drivkraft ikke er til stede. I nærværende kapitel optræder faktorerne som barrierer eller drivkræfter, alt efter hvor de af informanterne nævnes mest. Men det skal understreges, at de fleste faktorer kan have en dobbelt funktion, som beskrevet ovenfor.

Rambøll præsenterede i kapitel 6 et procesdiagram, der illustrerer opgave- og ansvarsfordeling i relation til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Dette procesdiagram gengives nedenfor med markering af de drivkræfter og barrierer for undervisning, som er identificeret i nærværende kortlægning. Drivkræfter og barrierer er indsat i figuren, afhængigt af hvor i de tre faser kvindekrisecentre og de øvrige aktører oplever, at de primært gør sig gældende. Det skal desuden bemærkes, at oplevelsen af de enkelte drivkræfter og barrierer som hovedregel går på tværs af de forskellige aktører, der optræder i procesdiagrammet, og markeringerne af de identificerede drivkræfter og barrierer i procesdiagrammet er således uafhængig af aktørernes placering i venstre kolonne.

I procesdiagrammet er drivkræfter og barrierer markeret med cirkler (og et nummer svarende til nummeret i ovenstående boks). Grønne cirkler markerer drivkræfter, og røde cirkler markerer barrierer.

Figur 2: Oversigt over drivkræfter og barrierer for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre

Som det fremgår af procesdiagrammet, er de fleste drivkræfter og barrierer centreret i procesens første og anden fase. Ved indflytning på kvindekrisecentret udgør moderens prioritering af barnets skolegang, barnets motivation for undervisning og skolegang samt procedurer for (iværksættelse af) undervisning drivkræfterne for undervisningen, mens trusselsbilledet, barnets generelle situation og behov og afstand til egen skole udgør barrierer for undervisning. Under opholdet på kvindekrisecentret består drivkræfterne især af fleksibilitet blandt involverede aktører og samarbejdsaftale mellem kvindekrisecenter og lokal skole. Alle de identificerede barrierer er til stede i denne fase, herunder de udfordringer, der gælder for børn og unge, der har behov for specialundervisning.

7.1 Drivkræfter

Nedenstående afsnit beskriver de drivkræfter for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre, som er identificeret i kortlægningen.

7.1.1 Moderens prioritering af barnets skolegang

Kortlægningen viser, at moderens prioritering af skolegangen er en afgørende drivkraft for, at barnet/den unge modtager undervisning under opholdet på et kvindekrisecenter. Mange kvindekrisecentre nævner, at barnets skolegang bedst sikres, hvis moderen fra starten er indstillet på, at barnets hverdag og dermed også skolegang skal normaliseres så meget som muligt under opholdet på kvindekrisecenteret. Kvindekrisecentre fortæller typisk, at dette er tilfældet for langt de fleste mødre, men at nogle kan være utrygge ved, at barnet skal modtage undervisning uden for kvindekrisecenteret. Flere kvindekrisecentre oplever, at moderen i mange tilfælde selv har fokus på, at hendes barn skal modtage undervisning under opholdet på kvindekrisecenteret og derfor hurtigt selv bringer dette på banen over for kvindekrisecenterets personale.

Både kvindekrisecentre og skoleledere på lokale skoler beskriver endvidere, at moderens prioritering af barnets/den unges skolegang også i høj grad påvirker barnets/den unges motivation for undervisning. Boksen nedenfor indeholder et eksempel herpå.

Boks 13: Eksempel på betydningen af moderens prioritering af barnets skolegang

Lederen på et kvindekrisecenter fortæller, at der er forskel på, om og i hvor høj grad mødre på kvindekrisecenteret er indstillede på, at deres børn skal fortsætte med undervisning under opholdet på kvindekrisecenteret. Hun pointerer i forlængelse heraf, at moderens indstilling er afgørende for beslutningen om at igangsætte undervisning for barnet. Hun fortæller, at *"moderens indstilling er barriere nr. ét og fremmer nr. ét"*. Lederen på kvindekrisecenteret forklarer yderligere, at moderens indstilling ofte har en afsmittende effekt på barnets indstilling til undervisningen. Moderen er ifølge denne leder derfor altafgørende for, om undervisningen af kvindekrisecenterets børn sikres: *"Hvis moderen har denne indstilling, så har barnet det også tit. [...] Moderen er kardinalpersonen."*

Kvindekrisecentre forklarer i interviewundersøgelsen desuden, at moderens prioritering af barnets skolegang hænger tæt sammen med moderens ressourcer og overskud i den givne situation. Moderens overskud til at komme op om morgenen, smøre madpakker og sørge for at sende børnene af sted i skole kan således også være en drivkraft, der medvirker til, at undervisningen sikres for børn og unge, der opholder sig på et kvindekrisecenter. Hvis moderen har overskud til at skabe strukturerede rammer for barnets hverdag, skabes der således ofte en positiv fortælling for barnet om det at gå i skole, og det kan øge barnets egen motivation for at komme i skole eller at gøre barnet mere parat til at modtage undervisning generelt.

Kvindekrisecentre fortæller dog også, at mødre på kvindekrisecentre ofte er meget påvirkede af det, de har været udsat for, hvorfor mange ikke har overskud til at håndtere selv de lavpraktiske ting i hverdagen, som fx at smøre madpakker og at sende børnene/de unge i skole om

morgenen. Når dette er tilfældet, understøtter kvindekrisecentrene mødrene og børnene/de unge i at skabe gode morgenvaner, der blandt andet sikrer, at børnene/de unge kommer i skole. Dette billede bekræftes desuden af skolelederne og lærerne på de lokale skoler, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, der generelt oplever, at børnene/de unge møder regelmæssigt i skole og har alle nødvendige ting med i skole, såsom skolebøger og madpakker.

7.1.2 En samarbejdsaftale mellem kvindekrisecentret og en eller flere lokale skoler

Der er ligeledes en udbredt opfattelse blandt mange kvindekrisecentre og øvrige aktører, at et tæt samarbejde med en lokal skole har stor betydning for, hvor nemt og hurtigt det er at sikre undervisningen for børn og unge under deres ophold på et kvindekrisecenter. Mange kvindekrisecentre har en fast aftale med en eller flere lokale skoler, der ofte ligger tæt på kvindekrisecentret. Disse aftaler betyder, at børnene/de unge i praksis kan starte undervisning fra dag til dag, og aftalerne er således med til at minimere det ophold i undervisningen, som børn og unge typisk oplever, når de flytter på kvindekrisecenter. Kvindekrisecentre såvel som skoleledere på lokale skoler fortæller typisk, at det tætte samarbejde har særlig betydning for børn og unge, der har bopæl i en anden kommune, og/eller hvor forældremyndigheden er delt mellem faderen og moderen. I disse tilfælde kan det gode samarbejde betyde, at den lokale skole kan undervise børnene/de unge, selv om de ikke formelt set kan indskrives på skolen. Boksen nedenfor giver et eksempel på betydningen af et godt samarbejde mellem kvindekrisecenter og lokal skole.

Boks 14: Eksempel på betydningen af et godt samarbejde mellem kvindekrisecenter og lokal skole

Lederen på et kvindekrisecenter beskriver, at deres samarbejde med den lokale skole betyder, at kvindekrisecenterets børn og unge hurtigt kan modtage undervisning. Lederen fortæller: *"Skolernes velvillighed og hurtighed er en kæmpe fordel. Vi skal ikke vente på et system, der skal arbejde i flere måneder. De kommer bare i morgen, og så får vi det til at virke. Det er rigtig positivt".* Herudover fremhæver lederen, at der er tale om en smidig aftale på den måde, at skolen i meget lille grad vurderer eller sætter spørgsmålstegn ved børnene. Eksempelvis vurderer skolen ikke, om det kan betale sig at sætte undervisning i gang, selvom barnets ophold på kvindekrisecenteret måske er kortvarigt: *"Vores dejlige, smidige aftale med den lokale skole - det er meget positivt. De vurderer eller visiterer ikke vores børn. De siger ja til alle de børn, vi kommer med. De lader os vurdere, om det er positivt, at barnet kommer i skole. Alle børn har undervisningspligt, også selv om det kun er tre uger."*

Enkelte kommunale aktører, såsom sagsbehandlere og familierådgivere i opholdskommuner, fremhæver også vigtigheden af et godt samarbejde mellem kvindekrisecentrene og lokale skoler. Disse aktører fortæller, at et godt samarbejde mellem kvindekrisecenter og en lokal skole kan overflødiggøre inddragelse af kommunen og dermed smidiggøre processen.

7.1.3 Procedurer for (iværksættelse af) undervisning

Ifølge mange af kvindekrisecentrene er det en central drivkraft for undervisning af børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre, at kvindekrisecentrene selv har faste procedurer for, hvordan undervisningen skal iværksættes og foregå. Procedurerne kan fx gælde samarbejde med den lokale skole men det kan også være fast praksis for, hvordan og hvornår spørgsmålet om undervisningen skal afklares med moderen og barnet/den unge, når familien flytter ind på kvindekrisecenteret.

Dette billede bekræftes af familie- og socialrådgivere i bopæls- og opholdskommunerne. De understreger vigtigheden af, at kvindekrisecenterets personale hurtigt efter familiens ankomst til kvindekrisecenteret påbegynder drøftelser af mulighederne for undervisning af barnet/den unge.

Boks 15: Betydningen af kvindekrisecentrenes faste procedurer for at sikre undervisningen

En leder på et kvindekrisecenter forklarer, hvordan kvindekrisecenteret fra starten af opholdet har fokus på, at børn og unge på kvindekrisecenteret så hurtigt som muligt skal have normaliseret hverdagen igen. Lederen fortæller, at personalet på kvindekrisecenteret er meget opmærksomme på, at skolegang uden for kvindekrisecenteret hører med til denne normalisering og derfor skal være en naturlig del af det at bo på et kvindekrisecenter. Kvindekrisecenteret har derfor etableret en række faste procedurer, som skal sikre undervisningen: *“Vi holder fast i, at det er en del af at være på kvindekrisecenter, at børnene går i skole uden for centeret [...] Det er sat i system allerede ved indskrivningsproceduren. Det er vigtigt at få noteret, hvor børnene går i skole, og om de skal blive ved med det, eller om der skal findes en anden løsning.”* Lederen på kvindekrisecenteret vurderer, at disse faste procedurer er med til at sikre, at spørgsmålet om undervisning altid drøftes med familien, når familien flytter ind på kvindekrisecenteret, og procedurerne er dermed med til at sikre, at der hurtigt findes en løsning på undervisningssituationen.

7.1.4 Flexibilitet blandt involverede aktører

Flexibilitet blandt involverede aktører beskrives af kvindekrisecentre og øvrige aktører som en vigtig drivkraft for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre. Både kvindekrisecentre og øvrige aktører tilkendegiver, at der er mange juridiske og økonomiske udfordringer relateret til undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre.

Kvindekrisecentrene nævner både vigtigheden af fleksibiliteten i relation til de lokale skoler og i relation til de kommunale samarbejdspartnere. I forhold til de lokale skoler understreger og fremhæver kvindekrisecentrene, at et smidigt samarbejde, hvor skolerne er mindre regelbundne og er villige til at undervise børnene på skolen, uden at begge forældre er orienteret herom, udgør forhold, der påvirker muligheden for undervisning positivt. Dette fund er i tråd med resultaterne fra SFI's evaluering af tilbuddet om psykologhjælp til børn, der opholder sig på kvindekrisecentre. Evalueringen konkluderer, at ansatte på landets kvindekrisecentre er mest positive over for de kommunale ordninger, der er fleksible. Det drejer sig hovedsageligt om de tilfælde, hvor psykologhjælpen igangsættes uden de formelt påkrævede tilladelser fra kommunen⁶².

Andre kvindekrisecentre samt skoleledere og lærere på de lokale skoler forklarer, at også et fleksibelt samarbejde med kommunerne kan være med til at sikre undervisningen. Her gælder det også særligt de situationer, hvor der kan laves sær aftale med de kommunale aktører om, at begge forældre ikke behøver involveres i barnets skoleskift. Dette billede bekræftes endvidere af enkelte kommunale sagsbehandlere. En sagsbehandler forklarer eksempelvis, at han oplever, at lovgivningen vedrørende forældremyndigheden og undervisningspligten i nogle tilfælde strider imod hinanden.

Boksen nedenfor illustrerer, hvordan flexibilitet blandt de involverede aktører kan udgøre en drivkraft for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre.

⁶² SFI (2013): "Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre".

Boks 16: Eksempler på betydningen af fleksibilitet blandt involverede aktører

En kvindekrisecenterleder giver udtryk for, at de oplever, at der kan være et modsætningsforhold mellem lovgivningen om hhv. forældremyndigheden og undervisningspligten: *"Hvis ikke den fælles forældremyndighed skal stå i vejen for, at børnene kommer i skole, så kræver det, at lovgivningen bøjes. Det kræver, at vi pakker det væk og tænker på barnets tarv."* I nogle tilfælde vælger de involverede aktører derfor at se bort fra forældremyndigheden, hvis det vurderes at være til barnets bedste.

Et andet kvindekrisecenter oplever på samme måde, at juridiske forhold kan udfordre undervisningen af kvindekrisecenterets børn og unge, hvis kvindekrisecenteret og dets samarbejdspartnere ikke er fleksible. Ifølge kvindekrisecenterlederen har det positiv indflydelse på muligheden for undervisning: *"Hvis der ikke er for firkantet kassetænkning. Det kunne være rart, hvis vi kunne bøje reglerne lidt, så det blev nemmere rent juridisk. Hvis vi kunne henvende os direkte til en lokal skole og være enige om, at barnets undervisning vægtes højest"*.

7.1.5 Barnets motivation for undervisning og skolegang

Nogle kvindekrisecentre, undervisere og lektiehjælpere på kvindekrisecentre samt skoleledere og lærere på de lokale samarbejdsskoler fremhæver barnets/den unges egen motivation for undervisning som en drivkraft.

Flere kvindekrisecentre pointerer, at børnene/de unge i mange tilfælde gerne vil gå i skole under opholdet på kvindekrisecenteret. De oplever, at børnene/de unge sætter stor pris på at mødes med jævnaldrende og "blive tvunget til" at have fokus på noget andet end de udfordringer, der leder op til og følger af at flytte på kvindekrisecenter. Flere understreger dog, at for mange børn og unge opstår denne motivation for undervisning og skolegang først, når barnet/den unge og moderen har opholdt sig på kvindekrisecenteret et stykke tid, og der er faldet lidt ro over deres situation.

Både kvindekrisecentre, psykologer og socialrådgivere, som har deltaget i kortlægningen, fortæller, at hvorvidt barnet/den unge er motiveret for at modtage undervisning, også er afhængig af barnets/den unges tidligere oplevelser med skolegang. De fortæller, at et barn, der har negative oplevelser med det at gå i skole, fx grundet mobning, typisk værger sig ved at skulle starte i en ny skole. Lever barnet samtidig med eftervirkninger af volden, kan et skoleskift desuden være endnu en traumatiserende oplevelse for barnet. I lyset heraf kan barnets oplevelser med det at gå i skole også fungere som en barriere for, at undervisningen sikres for børn og unge på kvindekrisecentre, selv om de fleste kvindekrisecentre primært nævner det i en positiv sammenhæng. LOKK børnestatistik fra 2008 viser, at en større andel af de børn, der har boet på kvindekrisecenter, vurderer oplevelser med skolen negativt, sammenlignet med de børn der ikke har boet på kvindekrisecenter⁶³.

Barnets indstilling til skolen kan ifølge nogle kvindekrisecentre samt skoleledere og lærere på de lokale samarbejdsskoler dog understøttes af personer, som har særligt fokus på barnet og formår at skabe tryghed ved skolegangen. Det kan være en skoleleder, der formår at få børnene til at føle sig velkomne på den nye skole, lærere, der støtter barnet eller en børnepædagog på kvindekrisecenteret, som gennem samtaler med børnene får skabt tryghed og forudsigelighed i blandt andet skolegangen. Informanterne vurderer således, at det er muligt at fremme barnets motivation for undervisning og skolegang og dermed betydningen af denne drivkraft, hvis der er personer i barnets netværk, der har et særligt fokus på undervisning og skolegang. Boksen nedenfor indeholder et eksempel herpå fra et kvindekrisecenter.

⁶³ Servicestyrelsen (2008): LOKK børnestatistik 2008 – børn på kvindekrisecentre.

Boks 17: Barnets motivation for undervisning og skolegang

Lederen på et kvindekrisecenter har flere positive eksempler på, hvordan personer med særligt fokus på og forståelse for barnet og barnets situation kan bidrage til at skabe netop den tryghed og forudsigelighed i hverdagen, som barnet har brug for at få mod på at fortsætte undervisning under opholdet på kvindekrisecenteret. Lederen på kvindekrisecenteret forklarer, at det kan være en person blandt kvindekrisecenterets personale, ofte "børnepersonen", som taler med børnene om deres situation og skaber tryghed om, hvad der skal ske: *"Vores samtaler med børnene er vigtige. Vi bruger krudt på at have de her børnesamtaler, fordi de kan være bekymrede for, hvad der skal ske. Vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at sikre en forudsigelighed. Forsøge at gøre dem trygge og forberede dem på, hvad vi finder på i huset."* Lederen forklarer, at det også kan være en person på barnets skole, som i særlig grad formår at støtte barnet: *"Vi har oplevet lærere på børnenes skoler, som har været helt unikke, fx tilbyder barnet, at det kan komme og tale når som helst"*.

7.2 Barrierer

Nedenstående afsnit beskriver de barrierer for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre, som er identificeret i kortlægningen.

7.2.1 Trusselsbilledet

Både kvindekrisecentre, familie- og socialrådgivere samt repræsentanter for opholds- og bopælskommuner tilkendegiver, at den vigtigste barriere for at sikre undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre er trusselsbilledet og sikkerheden for de enkelte familier. Hvis en familie befinder sig i en meget udsat situation, hvor der fx er stor risiko for, at faderen vil opsøge familien og/eller vil hente barnet i skolen, så er det meget svært at sikre, at barnet modtager undervisning, såfremt undervisningen skal foregå uden for kvindekrisecenteret.

Boksen nedenfor illustrerer betydning af trusselsbilledet for muligheden for undervisning af børn og unge på kvindekrisecentre.

Boks 18: Eksempel på betydningen af trusselsbilledet

En leder på et kvindekrisecenter fortæller, hvordan en families sikkerhedssituation var bestemmende for, hvilken form for undervisning børnene havde mulighed for at få. Lederen fortæller, at moderen var bange for, at børnenes bror eller far ville opsøge og forulempe dem. Kvindekrisecenteret vurderede derfor, at det var for farligt at lade børnene begynde i en lokal skole. I den første tid fik børnene derfor undervisning på kvindekrisecenterets interne skole.

Lederen fortæller yderligere, at det i høj grad handler om at gøre moderen tryk ved at sende sine børn i den lokale skole. I dette tilfælde skete det bl.a. ved, at den lokale skoleleder kom på besøg på kvindekrisecenteret og garanterede for børnenes sikkerhed i skolen. Herudover blev der oprettet særlige foranstaltninger omkring børnene for at håndtere sikkerhedssituationen. Børnene mødte blandt andet på andre tidspunkt end skolens øvrige elever, så faderen ikke kunne regne ud, hvornår børnene mødte, og opsøge dem. Dermed blev det muligt for børnene at modtage undervisning i den lokale skole.

Kvindekrisecentrene peger på, at trusselsbilledet udgør en barriere på to måder. Dels kan trusselsbilledet betyde, at det er for farligt at sende børnene/de unge i skole, fordi det indebærer en risiko i forhold til faderen, dels kan trusselsbilledet påvirke moderen, så hun er mere angst for og derfor også mindre villig til at sende sine børn i skole.

Imidlertid udgør trusselbilledet en særlig barriere. Kvindekrisecentre såvel som de øvrige aktører fremhæver, at trusselbilledet alene udgør en barriere for de børn og unge, for hvem der er en risiko forbundet med at forlade kvindekrisecenteret. I disse tilfælde har trusselbilledet altid højeste prioritet, og undervisning såvel som andre forhold kommer i anden række. I de situationer, hvor der ikke er risiko for, at faderen henter barnet, udgør trusselbilledet således ikke en barriere.

7.2.2 Uafklarede juridiske forhold (og deraf følgende lang sagsbehandlingstid)

Mange kvindekrisecentre og familie- og socialrådgivere fortæller også, at de oplever en række juridiske barrierer, der gør det svært at sikre undervisningen af de børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecentre.

Informanterne forklarer, at det især drejer sig om forældremyndigheden, der ofte er fælles eller stadig uafklaret, når familien flytter på kvindekrisecenteret. Det betyder blandt andet, at begge forældre skal orienteres, hvis et barn skal flytte skole. Hvis sagsbehandlingen i statsforvaltningen trækker ud, kan det derfor betyde, at børnene i en lang periode ikke formelt set kan modtage undervisning. Boksen nedenfor indeholder et eksempel herpå.

Boks 19: Eksempel på betydningen af uafklarede juridiske forhold

Et kvindekrisecenter forklarer, at forældremyndigheden i langt de fleste tilfælde stadig er fælles, når en familie flytter på kvindekrisecenteret. Kvindekrisecenteret forklarer, at dette er problematisk i forhold til at sikre undervisning på en ny skole, fordi et skoleskift reelt kræver samtykke fra begge forældre. Kvindekrisecentre forklarer, at nogle mødre derfor holder børnene hjemme af sikkerhedsmæssige årsager. I andre tilfælde vælger man at se bort fra underretningspligten, så børnene fx kan begynde på en lokal skole, uden at faderen orienteres om det. Kvindekrisecenteret fortæller, at dette er en indforstået praksis mellem den kommune og den skole, som kvindekrisecenteret samarbejder med: *"Det handler om, at forældremyndigheden meget sjældent er afklaret. Hvis vi skal holde os helt til bogen og spørge faderen, om det er okay, at børnene kommer i skole, så ville de aldrig komme i skole, for faderens svar er: "De kan bare komme hjem, kan de". Ligeså snart forældremyndigheden kommer på plads, bliver de meldt ind rigtigt. Kommunerne er indforstået med den praksis."*

Jf. afsnittet om drivkræfter ovenfor kan et godt samarbejde mellem kvindekrisecentre og lokale skoler dog betyde, at barnet kan modtage undervisning, selv om det ikke formelt set kan indskrives på skolen.

Af andre juridiske barrierer nævner kvindekrisecentre bl.a. bopælsretten og barnets folkeregisteradresse. Ofte er bopælsretten ikke afklaret, når mor og barn flytter på kvindekrisecenter, og tit vil barnet derfor også have folkeregisteradresse i en anden kommune end der, hvor kvindekrisecenteret ligger. Dette kan også hæmme muligheden for, at børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre, kan få et nyt skoletilbud i den kommune, hvor kvindekrisecenteret ligger. Flere kvindekrisecentre peger på, at denne barriere især gør sig gældende, hvis samarbejdet mellem bopæls- og opholdskommune er mangelfuldt. De oplever, at i disse tilfælde kan iværksættelse af undervisning trække ud på grund af manglende afklaring om betalingsforpligtelse kommunerne imellem.

Flere kvindekrisecentre og de interviewede sagsbehandlere forklarer yderligere, at de forskellige juridiske barrierer forstærkes af, at sagsbehandlingstiden i statsforvaltningen ofte er meget lang, hvorfor de juridiske forhold kan være uafklarede i lange perioder⁶⁴.

⁶⁴ Servicestyrelsen (2011c): "Børn og kvinder i familier med vold – indsatser og efterværn".

7.2.3 Barnets generelle situation og behov

Barnets egen situation og behov er ifølge flere kvindekrisecentre, familie- og socialrådgivere, undervisere på kvindekrisecentrene samt skoleledere og lærere på de lokale skoler også en barriere for, at undervisningen kan sikres for barnet under opholdet på et kvindekrisecenter. Det skyldes, at børnene ofte befinder sig i en meget sårbar situation, når de flytter ind på et kvindekrisecenter, og de har ofte haft en meget omtumlet tilværelse forinden. Det kan betyde, at børnene ikke er skole- eller læringsparate, hvorfor kvindekrisecentrene i nogle tilfælde prioriterer håndteringen af børnenes psykiske og sociale velbefindende højere end etableringen af undervisningstilbud. Boksen nedenfor illustrerer dette med et eksempel fra et kvindekrisecenter.

Boks 20: Eksempel på betydningen af barnets generelle situation og behov

En kvindekrisecenterleder forklarer, at barnets samlede situation og behov altid tages i betragtning, før nogen form for undervisning igangsættes: *"Vi forholder os altid til, om barnets indlæringssevne er belastet så meget af omstændighederne, at undervisning ikke er en mulighed. Hvis de er voldsomt kriseramte, kan det være svært, fordi situationen simpelthen kan hæmme barnet."* Lederen forklarer, at barnets tilstand kan udgøre en barriere for undervisningen, dels fordi barnet simpelthen ikke er i stand til at modtage undervisning, dels fordi kvindekrisecenteret vurderer, at det er vigtigere at tage hånd om barnets krise først.

De øvrige aktører, herunder skoleledere på lokale skoler og familie- og socialrådgivere bekræfter ovenstående. De tilkendegiver typisk, at det i mange tilfælde er nødvendigt at skabe ro om barnet/den unge, før det er muligt at gennemføre undervisning. Særligt skoleledere og lærere på lokale skoler understreger desuden, at det i nogle tilfælde kan være nødvendigt at tildele børn og unge fra kvindekrisecentre ekstra opmærksomhed og støtte fra skolens personale.

7.2.4 Kommunalt samarbejde

Kvindekrisecentrene peger på, at deres samarbejde med opholds- og bopælskommuner såvel som samarbejdet mellem kommune i nogle tilfælde udgør en barriere for undervisning børn og unge på kvindekrisecentre.

Kvindekrisecentrene oplever, at det bl.a. kan være svært at få kontakt til kommunerne, at få betalingstilsagn om de enkelte skoletilbud eller at få bevilget økonomisk støtte til, at barnet eksempelvis kan transporteres til egen eller lokal skole under opholdet på kvindekrisecenteret. Dette billede bekræftes desuden af skolelederne på de lokale samarbejdsskoler.

I relation til samarbejdet mellem opholds- og bopælskommunen består barrieren ifølge kvindekrisecentrene blandt andet i, at den mellemkommunale kommunikation ikke altid fungerer, og at ansvarsfordelingen mellem opholds- og bopælskommunen ikke altid er klar. Sidstnævnte gør sig særligt gældende i forhold til spørgsmålet om, hvem der har betalingspligten over for barnet i relation til etablering af skoletilbud. Disse samarbejdsproblemer er ifølge kvindekrisecentrene og de lokale skoleledere i nogle tilfælde en barriere for, at børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre, får et skoletilbud inden for en rimelig tidsramme.

Boksen nedenfor præsenterer to eksempler på, hvordan kvindekrisecentrenes samarbejde med kommunerne og samarbejdet mellem kommuner kan udgøre en barriere.

Boks 21: Eksempler på betydningen af kommunalt samarbejde

En leder på et kvindekrisecenter fortæller, hvordan de ofte løber ind i problemer i forbindelse med samarbejdet med børnenes/de unges bopælskommuner. Lederen forklarer, at en af de hyppigst forekommende barrierer for at sikre undervisningen af kvindekrisecenterets børn er at få betalingstilsagn til fx transport fra børnenes bopælskommuner: *"Den største barriere er det her med betalingstilsagnet. Det, at man skal have en accept fra den enkelte kommune, før man kan komme i gang med undervisningen. De kan godt være længe om at komme med tilsagnet, tit mere end en måned. Skulle alt gå efter bogen, så fik børnene jo ikke nogen undervisning i den måned."*

En leder fra et andet kvindekrisecenter kendetegner samarbejdet med både opholdskommune og bopælskommune som værende "besværligt og tidskrævende". Lederen fortæller: *"Vi bruger en masse krudt på at komme i kontakt med kommunerne. Det er tit noget rent praktisk – at de er svære at træffe. Tit går det ok, når man først får fat i dem... Men vi oplever, at sager tit skifter hænder, og så skal man næsten starte forfra."* Lederen peger ligeledes på, at det er vanskeligt at få kommunerne til at kommunikere indbyrdes: *"Hvis de nu bare kunne snakke sammen indbyrdes... Det ville lette vores arbejde. Kvindekrisecentret bliver tit mellemmand i kommunernes kommunikation, og det er både besværligt og det kan også betyde, at vi mister information. Nogle af sagerne er jo meget kringlete"*.

7.2.5 Specialundervisning (for børn og unge med behov herfor)

Af mere specifikke faktorer, peger krisecentrene på, at det kan være en særlig udfordring at sikre undervisning af de børn og unge, der har behov for specialundervisning. Kvindekrisecentrene pointerer, at der i mange tilfælde er uklarhed og/eller uenighed mellem bopæls- og opholdskommunen i forhold til finansieringen. Udfordringen forstærkes endvidere i de situationer, hvor den lokale skole, som kvindekrisecenteret samarbejder med, ikke tilbyder (den nødvendige form for) specialundervisning. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer udfordringen forbundet med at sikre undervisning af børn og unge, der inden opholdet på kvindekrisecenteret har modtaget specialundervisning.

Boks 22: Eksempler på betydningen af behovet for specialundervisning

En leder på et kvindekrisecenter fortæller, at iværksættelse af specialundervisning kan udgøre en særlig udfordring for børn og unge på kvindekrisecentre. Hun fortæller: *"Det kan være en udfordring med børn, der har særlige behov. Det kan godt tage lang tid at få aktiveret børne- og familieteamet i forhold til at få visiteret pladser og hjælpemidler til børnene. Specialundervisning kan være en udfordring. Og hvis der ikke er et relevant tilbud i nærheden, er det en endnu større udfordring."*

En børnepædagog på et andet kvindekrisecenter udtrykker det således: *"Børn med specielle behov, som har brug for specialklasse – der er det meget svært at få dem i skole igen, når de kommer her, fordi det handler om økonomi. Klasserne koster mange penge. Der kaster man rundt med børnene, imens man finder ud af, hvem der skal betale. Der kan kommunerne være uenige... Vi afventer den økonomiske kamp hos kommunerne, men presser på med de midler, vi har"*.

Når den lokale skole, som kvindekrisecenteret samarbejder med, kan tilbyde specialundervisning, mindskes betydningen af denne barriere imidlertid betydeligt, fordi kvindekrisecenteret og skolen tit kan nå til enighed om at iværksætte undervisningen for de pågældende børn og unge.

7.2.6 Afstand til egen skole

Kvindekrisecentre samt familie- og socialrådgivere peger på, at afstanden til egen skole kan udgøre en barriere for undervisning. Afstanden kan give en række praktiske problemer i forhold til

at sikre undervisningen for kvindekrisecentrenes børn og unge, hvor særligt transporten til skolen udgør en forhindring. Det skyldes ifølge kvindekrisecentrene, at kvinderne ofte har svært ved at finansiere transporten selv, og det er ikke altid muligt at få bevilget transporten fra opholds- eller bopælskommunen. Tekstboksen nedenfor illustrerer denne problematik.

Boks 23: Eksempel på betydningen af afstanden til egen skole

Flere kvindekrisecentre peger på, at det kan være en udfordring at sikre undervisningen af de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentrene, hvis afstanden mellem kvindekrisecenteret og børnenes/de unges egen skole er stor. Udfordringen bunder hovedsagligt i, at ikke alle mødrene på kvindekrisecentrene er i stand til selv at finansiere transporten, og kommunerne er ikke altid villige til at betale for fx bus eller taxa. Problematikken beskrives således af en kvindekrisecenterleder: *"Mange af centerets kvinder er på overførselsindkomst og har ikke råd til at transportere børnene til egen skole. Samtidig trækker ansøgninger om økonomisk støtte typisk ud eller kvinderne får afvist deres ansøgninger, fordi de ikke er officielt skilt, hvorfor mandens indkomst tæller med i kommunens overvejelser".*

I de situationer, hvor der ikke er øvrige forhold, der forhindrer, at et barn eller en ung kan starte på en skole i kvindekrisecenterets lokalområde, bortfalder denne barriere dog.

7.2.7 (Forventet) varighed af opholdet på kvindekrisecenteret

Opholdets varighed kan også udgøre en barriere for at sikre undervisning af børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre. Kvindekrisecentrene foretager typisk en vurdering af den forventede varighed af opholdet. I tilfælde hvor denne forventes at være kort, undlader kvindekrisecentrene i nogle tilfælde at igangsætte undervisning. Kvindekrisecentrene understreger, at i disse tilfælde prioriterer de ofte at have fokus på barnets/den unges trivsel, hvilket i mange tilfælde bl.a. betyder, at de søger at undgå for mange skoleskift. Denne problematik eksemplificeres i tekstboksen nedenfor.

Boks 24: Eksempler på betydningen af opholdets varighed

En børneansvarlig på et kvindekrisecenter fortæller, at de altid foretager en indledende vurdering af, hvor længe en familie forventes at opholde sig på kvindekrisecenteret. Hvis det forventes, at familiens ophold på kvindekrisecenteret bliver kortvarigt, fravælger mange kvindekrisecentre at iværksætte undervisning for de børn og unge, der flytter ind på kvindekrisecenteret. Den børneansvarlige fortæller: *"Men der er jo den, der hedder: Kan det betale sig? Hvis børnene kommer ind, og vi ikke ved, hvor de skal hen. De er forvirrede, og så kan vi ikke bare skubbe dem i skole. Det er for voldsomt, at et barn, der er traumatiseret, skal forholde sig til en helt ny skole og så måske om en måned eller to igen skal forholde sig til en tredje skole".*

En leder på et andet kvindekrisecenter beskriver, at hvis en familiens ophold på kvindekrisecenteret forventes at blive kortvarigt, fokuserer mange de ofte på at håndtere andre behov hos barnet, der ikke nødvendigvis harmonerer med et undervisningstilbud. Hun udtrykker det således: *"Det er et stort dilemma, om de skal begynde på ny skole, fordi de i forvejen er taget ud af deres hverdag. Det kan være en for stor omvæltning oven i alle de andre. Hvis vi efter samtale med moderen og børnene vurderer, at et skoleskift vil være med til at gøre situationen sværere for barnet, så kommer barnet ikke i skole. Altså gavner det barnet eller gør det ikke?"*

7.3 Delkonklusion

Nærværende kapitel viser, at drivkræfterne for undervisning er moderens prioritering af barnets skolegang, en samarbejdsaftale mellem kvindekrisecentret og en eller flere lokale skoler, procedurer for (iværksættelse af) undervisning, fleksibilitet blandt involverede aktører samt barnets motivation for undervisning og skolegang. Barriererne udgøres af trusselsbilledet, uafklarede juridiske forhold (og deraf følgende lang sagsbehandlingstid), barnets generelle situation og behov, kommunalt samarbejde, specialundervisning (for de børn og unge, der har behov for det), afstand til egen skole samt (forventet) varighed af opholdet på kvindekrisecenteret.

De barrierer, som denne kortlægning har identificeret, stemmer i høj grad overens med de faktorer, der ifølge LOKK Årsstatistik fra hhv. 2008⁶⁵ og 2009⁶⁶ hæmmer muligheden for, at børn og unge modtager undervisning under deres ophold på et kvindekrisecenter. LOKK Årsstatistik fra 2008 og 2009 viser, at særligt trusselsbilledet, afstanden til egen skole, barnets psykiske tilstand, uafklaret forældremyndighed samt varigheden af opholdet på kvindekrisecenteret kan udgøre barrierer for, at børn og unge, der opholder sig på et kvindekrisecenter, modtager undervisning.

Hovedparten af de faktorer, som kortlægningen har identificeret, kan fungere både som barrierer og drivkræfter, alt efter om den pågældende faktor er til stede eller ej. Fraværet af en barriere fremmer således muligheden for, at børn og unge modtager undervisning under deres ophold på et kvindekrisecenter, og fungerer dermed som en drivkraft, mens det omvendt kan hæmme muligheden for undervisning, hvis en given drivkraft ikke er til stede.

Drivkræfterne forstærker i nogen grad hinanden indbyrdes. Muligheden for, at kvindekrisecentrene børn og unge kan få undervisning under deres ophold på et kvindekrisecenter, forbedres typisk, hvis flere drivkræfter kendetegner det enkelte barns situation. Dette gælder ikke mindst, hvis det pågældende kvindekrisecenter har fokus på undervisning og samtidig har et godt samarbejde med en lokal skole, der er fleksibel i tilgangen til at etablere skoletilbud til kvindekrisecenterets børn og unge. Liges hænger barriererne tæt sammen og forstærker hinanden betydeligt. Eksempelvis er trusselsbilledet ofte kun en barriere, hvis familiens juridiske forhold, såsom forældremyndigheden, er uafklarede, hvilket igen kan gøre moderen mere angst for at give slip på barnet og indskrive barnet på en lokal skole. Som eksemplet illustrerer, er det sjældent muligt at pege på én afgørende faktor, der hæmmer muligheden for at sikre undervisning af børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre.

---

⁶⁵ Servicestyrelsen (2008): "LOKK børnestatistik 2008 – børn på krisecentre".

⁶⁶ Servicestyrelsen (2009): "LOKK Årsstatistik 2009 – kvinder og børn på krisecentre".

8. KONKLUSION

Dette afsluttende kapitel indeholder de væsentligste resultater af den kortlægning af undervisning og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre, som Rambøll har gennemført for Undervisningsministeriet i perioden september-december 2013.

Samlet set viser kortlægningen, at kvindekrisecentre såvel som øvrige aktører har fokus på og prioriterer tilbud om undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Kortlægningen viser videre, at kvindekrisecentrene sigter mod, at barnet/den unge skal modtage undervisning uden for kvindekrisecentret i sin egen eller en lokal skole, og at dette lader sig gøre i det fleste tilfælde. For kvindekrisecentre og øvrige aktører har undervisning og lektiehjælp et dobbelt sigte. *Fagligt* bidrager undervisning og lektiehjælp til at minimere det faglige efterslæb, der forventeligt opstår, hvis barnet/den unge ikke modtager undervisning i en periode, mens undervisning og lektiehjælp *socialt* bidrager til at normalisere hverdagen i en situation, som i mange tilfælde er præget af store omvæltninger. Kortlægningen viser dog også, at hensynet til barnets/den unges undervisning og lektiehjælp indgår i et samspil med andre hensyn såsom sikkerhed, barnets/den unges sociale og psykiske tilstand samt motivation og undervisningsparathed. Det er således mange forskellige faktorer, der kan spille en rolle og ligge til grund for beslutningen om at etablere et undervisningstilbud til børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre.

Nedenfor præsenteres resultaterne af kortlægningen i henhold til de temaer, der er indeholdt i rapportens overordnede struktur. Det skal bemærkes, at resultaterne i konklusionens første tema, dvs. omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre, er baseret på eksisterende registerdata fra 2012, mens resultaterne, der præsenteres indenfor de øvrige temaer, beror på analyser af interview og dokumentstudier, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013.

Kortlægningen viser, at **omfanget af og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre** (i 2012) ser ud som følger:

- 683 undervisningspligtige børn og unge opholdte sig i løbet af 2012 på et kvindekrisecenter.
- Opholdet på kvindekrisecentret havde i 39 pct. af tilfældene en varighed på under tre uger, for 33 pct. varede opholdet mellem 3 uger og tre måneder, mens 21 pct. opholdte sig på kvindekrisecentret i mere end 3 måneder.
- Gennemsnitslængden af et ophold var 59,7 døgn for undervisningspligtige børn og unge.
- Kvindekrisecentrene i Region Midtjylland havde flest ophold af undervisningspligtige børn og unge (208 ophold), mens kvindekrisecentrene i Region Nordjylland havde færrest (33 ophold).
- Fordelingen i forhold til grundskoletrin viser, at 56 pct. af de undervisningspligtige børn og unge havde en alder (6-9 år) svarende til indskolingen, 26 pct. en alder (10-12 år) svarende til mellemtrinnet, og 18 pct. en alder (13-16 år) svarende til udskolingen.

Kortlægningen har endvidere afdækket, at **omfanget af og karakteristika for undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre** på undersøgelsestidspunktet (i 2013) ser ud som følger:

- 225 undervisningspligtige børn og unge har på undersøgelsestidspunktet ophold på et af landets 42 kvindekrisecentre, som modtager børn og unge (og som derfor indgår i kortlægningen).
- 49 pct. af de undervisningspligtige børn og unge har en alder, der svarer til indskolingen, mens de resterende børn og unge fordeler sig nogenlunde jævnt i de to aldersgrupper, der

svarer til henholdsvis grundskolens mellemtrin (25 pct.) og udskoling (26 pct.). Denne fordeling svarer nogenlunde til fordelingen mellem grundskoletrin for undervisningspligtige børn og unge i 2012.

- 10 pct. af de undervisningspligtige børn og unge har modtaget specialundervisning inden opholdet på kvindekrisecenteret. Denne andel svarer nogenlunde til andelen af børn og unge, der modtager specialundervisning på landsplan.
- Hovedparten af kvindekrisecentrene tilkendegiver at have en procedure for undervisning af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecenteret, om end der er meget få eksempler på skriftlige procedurer. Proceduren indebærer typisk, at følgende fem problematikker afklares, inden undervisningen (kan) iværksættes: 1) Trusselbilledet, 2) bopæl og forældremyndighed, 3) forventet varighed af opholdet, 4) barnets/den unges undervisningsparathed samt 5) logistik.
- Perioden fra, et undervisningspligtigt barn/ung flytter ind på kvindekrisecenteret, til han/hun modtager undervisning, er for 22 af kvindekrisecentrene 10-21 dage, for 11 kvindekrisecentre 2-7 dage og for fire kvindekrisecentre mere end 30 dage. Fem kvindekrisecentre har ikke kunnet angive en periode. At der kan gå mere end 30 dage, forklares især med lange sagsgange i statsforvaltningen (sager om forældremyndighed) samt lokale skoler, som ikke er ivrige efter at optage børn og unge for en kortere periode.

Kortlægningen har afdækket, hvilke **undervisningstilbud** de undervisningspligtige børn og unge modtager under deres ophold på et kvindekrisecenter (i efteråret 2013). Resultaterne ser således ud:

- 32 pct. af de undervisningspligtige børn og unge fortsætter i egen skole under opholdet på kvindekrisecenteret og 22 pct. modtager undervisning på en lokal skole. 5,4 pct. modtager undervisning internt på kvindekrisecenteret, heraf 3 pct. af kommunale lærere, 2 pct. af kvindekrisecentrets personale og 0,4 pct. af moderen. 3 pct. modtager anden form for undervisning, herunder fx på VUC, erhvervsskole, produktionsskole og efterskole. 9 pct. modtager ikke undervisning på undersøgelsestidspunktet. Der synes ikke at være et mønster i relation til de børn og unge, der ikke modtager undervisning.
- For de undervisningspligtige børn og unge, som modtager undervisning i egen eller en lokal skole, gælder som hovedregel, at de møder regelmæssigt og deltager i hele fagrækken på lige fod med skolens øvrige elever.
- Undervisning internt på kvindekrisecentre betragtes i høj grad som et alternativ, der iværksættes, hvis muligheder for undervisning uden for kvindekrisecenteret er udelukkede. Den interne undervisning varetages hovedsagligt af uddannede lærere og/eller personalet på kvindekrisecenteret, og der undervises primært i dansk og matematik.
- Kortlægningen viser derudover, at både kvindekrisecentrene eller øvrige aktører i begrænset omfang har fokus på og/eller faste procedurer for overgange i børnenes eller de unges undervisningsforløb i forbindelse med deres ophold på kvindekrisecenteret.

I relation til **tilbud om lektiehjælp** til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre viser kortlægningen:

- 37 ud af 42 kvindekrisecentrene tilbyder lektiehjælp til de undervisningspligtige børn og unge, som opholder sig på kvindekrisecenteret.
- Ni kvindekrisecentre tilbyder mellem 1-4 timers lektiehjælp om ugen, mens 24 kvindekrisecentre ikke kan opgive et konkret timeantal, fordi lektiehjælpen sker på ad hoc-basis.
- Lektiehjælpen foregår primært sidst på eftermiddagen i tidsrummet 15.00-18.00 eller om aftenen. 24 kvindekrisecentre tilbyder lektiehjælp både i hverdage og i weekenden, mens ni kvindekrisecentre kun tilbyder lektiehjælp i hverdagen.
- Lektiehjælpen varetages enten af kvindekrisecenterets personale (29 kvindekrisecentre), af frivillige (21 kvindekrisecentre) og/eller af moderen (20 kvindekrisecentre).

- Lektiehjælpen tager udgangspunkt i det materiale, som de enkelte børn eller unge har med hjem fra skole.
- Drivkræfterne for lektiehjælp er kvindekrisecentrenes fokus på og prioritering af lektiehjælp samt fleksibilitet, mens barriererne er ressourcer og kompetencer hos dem, der varetager lektiehjælpen.

Kortlægningens resultater om **opgave- og ansvarsfordeling** i relation til undervisning af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre er følgende:

- Formelt set er forældre samt bopæls- og opholdskommunen ansvarshavende aktører i forhold til at sikre undervisningen til de børn og unge, der opholder sig på kvindekrisecentre.
- I praksis er det i høj grad kvindekrisecentrene, der fungerer som igangsættende aktør i forhold til undervisningen på trods af, at de ikke har et formelt ansvar herfor.
- Kvindekrisecentrene understøtter primært etableringen af undervisningstilbud via samarbejdsaftaler med lokale skoler, som ofte fungerer som udførende aktør på opholdskommunernes vegne.
- Samarbejdet mellem kvindekrisecentrene og opholds- og bopælskommunerne er begrænset. Samarbejdet finder typisk primært sted, hvis der opstår barrierer for undervisningen.

Afslutningsvis har kortlægningen identificeret en række **drivkræfter og barrierer** for undervisning af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Disse er som følger:

- Drivkræfterne er moderens prioritering af barnets skolegang, en samarbejdsaftale mellem kvindekrisecentret og en eller flere lokale skoler, procedurer for (iværksættelse af) undervisning, fleksibilitet blandt involverede aktører samt barnets motivation for undervisning og skolegang.
- Barriererne er trusselsbilledet, uafklarede juridiske forhold (og deraf følgende lang sagsbehandlingstid), barnets generelle situation og behov, kommunalt samarbejde, specialundervisning (for de børn og unge, der har behov for det), afstand til egen skole samt varigheden af opholdet på kvindekrisecentret.
- Hovedparten af de faktorer, som kortlægningen har identificeret, kan fungere både som barrierer og drivkræfter, alt efter om den pågældende faktor er til stede eller ej. Fraværet af en barriere fremmer således muligheden for, at børn og unge modtager undervisning under deres ophold på et kvindekrisecenter, og fungerer dermed som en drivkraft, mens det omvendt kan hæmme muligheden for undervisning, hvis en given drivkraft ikke er til stede.

BILAG 1 TABELLER

Tabel 21: Registerdata (2012): Fordeling af børn på region, kommune og kvindekrisecenter (inkl. institutionstype)

Region	Kommune	Kvinderisecenterets navn	Institutions- type*	Antal børn	Procent	
Hovedstaden	Borholms Regi- onskommune	Kvindekrisecenter Bornholm	4	11	2 %	
	Frederiksberg	Dansk Kvindesamfunds Krisecenter	4	5	1 %	
		Egmontgården	5	31	5 %	
	Frederikssund	Frederikssund Krisecenter	4	4	1 %	
	Gentofte	Hellerup Krisecenter	2	24	4 %	
	Halsnæs	Frederiksværk Krisecenter	1	21	3 %	
	Helsingør	Krisecenteret Røntofte	1	25	4 %	
	Helsingør	Klostermosegård Kvindekrisecenter	3	6	1 %	
	Hillerød	Hillerød Krisecenter	1	5	1 %	
	Hvidovre	København	Svendebjerggård	2	2	0 %
			Baltic	5	N/A	N/A
			Danner	1	15	2 %
			Den Åbne Dør	2	N/A	N/A
			Garvergaarden	2	1	0 %
	Lyngby-Taarbæk	Kvindehuset i Lyngby	5	28	4 %	
Midt	Herning	Herning Krisecenter	3	9	1 %	
	Holstebro	Holstebro Krisecenter	1	17	2 %	
	Horsens	Horsens Krisecenter	1	21	3 %	
	Randers	Randers Krisecenter	2	31	5 %	
	Silkeborg	Silkeborg Krisecenter	1	5	1 %	
	Vejle	Vejle Krisecenter	1	17	2 %	
	Viborg	Viborg Krisecenter	1	15	2 %	
	Aarhus	Århus Krisecenter	2	73	11 %	
Nord	Frederikshavn	Frederikshavn Krisecenter	3	6	1 %	
	Hjørring	Hjørring Krisecenter	2	8	1 %	
	Mariagerfjord	Hobro Krisecenter	3	5	1 %	
	Aalborg	Krisecenter for Kvinder (Nørresund- by)	1	14	2 %	
Sjælland	Guldborgsund	Hjemmet (Nykøbing F.)	1	17	2 %	
	Kalundborg	Hera Døtrene (Kalundborg)	1	20	3 %	
	Køge	Herfølge Krisecenter	3	17	2 %	
	Lolland	Nakskov Krisecenter	3	13	2 %	
	Næstved	Næstved Krisecenter	1	13	2 %	
	Ringsted	Ringsted Krisecenter	1	18	3 %	
	Roskilde	Roskilde Krisecenter	3	10	1 %	

Region			Institutions- type*	Antal børn	Procent
	Kommune	Kvinderisecenterets navn			
Syd	Esbjerg	Kvindernes Krise- og Aktivitetscenter, Esbjerg	1	18	3 %
	Fredericia	Fredericia Krisecenter	2	19	3 %
	Haderslev	Haderslev Krisecenter	1	7	1 %
	Kolding	Kvindehuset Kolding Krisecenter	1	18	3 %
	Odense	Krisecenter Odense	3	41	6 %
	Sønderborg	Sønderborg Kvinde- og Krisecenter	1	12	2 %
	Aabenraa	Aabenraa Krisecenter	4	33	5 %
Total				683	100 %

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

*Se tabel nedenfor, for forklaring af institutionstype.

Institutionstype*	
Selvejende institution eller forening med en samarbejds- eller driftsaftale efter Servicelovens § 109 (Kommunen eller regionen bevilger forlodsfinansiering af hele driften, som ellers er fuldt takstfinansieret)	1
Selvejende institution med en driftsaftale med kommunen eller regionen efter Servicelovens § 109 og § 110	2
Kommunal eller regional institution efter Servicelovens § 109 (Institutioner uden selvstændig bestyrelse med organisationsplacering direkte under kommunen eller regionen)	3
Selvejende institution eller forening uden en driftsaftale efter Servicelovens § 109 og/eller uden en pladskøbsaftale	4
Anden institutionstype	5

Tabel 22: Registerdata (2012): Aldersfordeling af børn og unge på kvindekrisecenter fra 2004 til 2012

Årstal	7-12-årige	Procent	13-17-årige	Procent	Total
2004	528	75 %	180	25 %	708
2005	489	73 %	178	27 %	667
2006	313	73 %	117	27 %	430
2007	355	73 %	129	27 %	484
2008	336	73 %	126	27 %	462
2009	286	74 %	100	26 %	386
2010	244	71 %	101	29 %	345
2011	317	77 %	94	23 %	411
2012	226	75 %	74	25 %	300

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

Tabellen nedenfor sammenligner de fem regioner i forhold til, hvordan børnene/de unge fordeler sig på grundskolens trin i de fem regioner. Rambøll har gennemført en signifikanstest med henblik på at undersøge, om der er forskelle mellem børnene og de unges aldersmæssige fordeling i regionerne, som fremgår af tabellen, er statistisk signifikante eller blot udslag af tilfældigheder. Da Rambøll ikke har adgang til årsstatistikkerne for tidligere år er det ikke muligt at bestemme, om der er tale om en tendens.

Procentandele markeret med rød og understregning indikerer, at den pågældende regionsandel er signifikant større end landsandelen (gennemsnit af regioner) nederst i samme kolonne. Om-

vendt indikerer procentandele markeret med grøn og kursivering, at den pågældende regionsandel er signifikant mindre end landsandelen (gennemsnit af regioner).

Figur 23: Børnene/de unges aldersfordeling fordelt på regioner

Region	Grundskoletrin			Total
	6-9-årige (indskolingen)	10-12-årige (mellemtrinnet)	13-16-årige (udskolingen)	
Hovedstaden	59%	23%	18%	186
Sjælland	58%	22%	19%	108
Syddanmark	57%	21%	22%	148
Midtjylland	51%	<u>33%</u>	16%	208
Nordjylland	64%	30%	6%	33
Total på tværs af regioner	56%	26%	18%	683

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

Testværdier: $\chi^2 = 13,259$, d.f. = 8, $p=0,103$

Tabellen nedenfor sammenligner de fem regioner i forhold til, hvor længe børnene og de unge opholdte sig på kvindekrisecentrene i regionerne.

Procentandele markeret med rød og understregning indikerer, at den pågældende regionsandel er signifikant større end landsandelen (gennemsnit af regioner) nederst i samme kolonne. Omvendt indikerer procentandele markeret med grøn og kursivering, at den pågældende regionsandel er signifikant mindre end landsandelen (gennemsnit af regioner).

Tablet 24: Varighed af ophold fordelt på regioner

Region	0-21 døgn	22-90 døgn	Mere end 90 døgn	Uoplyst	Total
Hovedstaden	31%	19%	<u>43%</u>	8%	186
Sjælland	37%	38%	20%	5%	108
Syddanmark	38%	<u>43%</u>	12%	7%	148
Midtjylland	<u>46%</u>	36%	10%	9%	208
Nordjylland	52%	36%	6%	6%	33
Total på tværs af regioner	39%	33%	21%	7%	683

Kilde: Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter (LOKK og Socialstyrelsen).

Testværdier: $X^2=89,326$, d.f. = 12, $p<0,000$

Tabel 25: Dage mellem indflytning og undervisning fordelt på institutionstyper

Institutionstype	Dage fra indflytning til barnet/den unge modtager undervisning				Kvindekrisecentre i alt
	2 – 7 dage	10 – 21 dage	Mere end 30 dage	Ved ikke	
Kommunal eller regional institution efter SEL § 109	2 (25%)	5 (63%)	0	1 (13%)	8 (100%)
Selvejende institution eller forening med en samarbejds- eller driftsaftale efter SEL § 109	7 (37%)	9 (47%)	1 (5%)	2 (11%)	19 (100%)
Selvejende institution med en driftsaftale med kommunen eller regionen efter SEL § 109 og § 110	1 (11%)	6 (67%)	1 (11%)	1 (11%)	9 (100%)
Selvejende institution eller forening uden en driftsaftale efter SEL § 109 og/eller uden en pladskøbsaftale	0	1 (33%)	2 (67%)	0	3 (100%)
Anden institutionstype	1 (33%)	1 (33%)	0	1 (33%)	3 (100%)
	11 (26%)	22 (52%)	4 (10%)	5 (12%)	42 (100%)

Tabel 26: De mest udbredte undervisningstilbud samt ingen undervisning fordelt på institutionstype

Institutionstype	Undervisningstilbud				Kvindekrisecentre i alt
	Egen skole	Lokal skole	Intern undervisning som varetages af kommunale lærere	Ingen undervisning	
Kommunal eller regional institution efter SEL § 109	4 (50%)	4 (50%)	2 (25 %)	1 (12,5%)	8 (100%)
Selvejende institution eller forening med en samarbejds- eller driftsaftale efter SEL § 109	9 (47%)	7 (37%)	0	3 (16%)	19 (100%)
Selvejende institution med en driftsaftale med kommunen eller regionen efter SEL § 109 og § 110	6 (67 %)	7 (78%)	0	1 (11%)	9 (100%)
Selvejende institution eller forening uden en driftsaftale efter SEL § 109 og/eller uden en pladskøbsaftale	1 (33%)	2 (67%)	0	1	3 (100%)
Anden institutionstype	2 (67%)	2 (67%)	0	1 (33%)	3 (100%)
	22 (52%)	22 (52%)	2 (5%)	7 (17%)	42

BILAG 2 METODEBESKRIVELSE

Kortlægningen af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre baserer sig på følgende dokumentation, der er indsamlet i perioden september-november 2013:

- Dokumentstudie
- Registerdata
- Interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre
- Interview med øvrige aktører.

Foruden ovenstående er der i opstartsfasen gennemført fire eksplorative interview, som primært har til formål at bidrage til udvikling og kvalificering af dataindsamlingen, hvorfor de ikke fremgår som selvstændig datakilde ovenfor.

Med henblik på at skabe overblik over, hvilke datakilder der belyser hvilke temaer i kortlægningen, har Rambøll udarbejdet nedenstående tabel. Et kryds angiver, at temaet er (vel)belyst ved hjælp af datakilden, mens et kryds i parentes angiver, at temaet kun i (meget) begrænset omfang er belyst gennem pågældende datakilde.

Tabel 27: Oversigt over evalueringens temaer og datakilder

Tema	Dokumentstudie	Registerstatistik	Interviewundersøgelse blandt kvindekrisecentre	Interview med øvrige aktører
Omfang af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre	(X)	X	(X)	
Undervisningstilbud			X	X
Overgange (før, under og efter opholdet på kvindekrisecentre)			X	X
Tilbud om lektiehjælp			X	X
Den formelle opgave- og ansvarsfordeling samt praksis	X		X	X
Drivkræfter og barrierer			X	X

Dataindsamlingsaktiviteter

I det følgende beskrives de forskellige dataindsamlingsaktiviteter enkeltvis. Mere konkret beskrives formål og fremgangsmåde med den enkelte aktivitet, ligesom vi afslutningsvis vurderer datakvaliteten.

Eksplorative interview

Der er i kortlægningens opstartsfasen gennemført fire eksplorative interview, der har haft til formål at give Rambøll aktuel indsigt i undervisningen af børn og unge på kvindekrisecentre. De eksplorative interview har således ikke været en selvstændig datakilde, men har haft til formål at give et solidt afsæt for kortlægningen samt kvalificere tilgang og dataindsamlingen.

Rambøll har gennemført eksplorative interview med (repræsentanter for) følgende:

- Undervisningsministeriet
- Landsorganisationen af Kvindecetre (LOKK)
- Forsker med viden om kvindekrisecentre
- Et kvindekrisecenter med internt undervisningstilbud.

Dokumentstudie

Der er indledningsvis gennemført et dokumentstudie med det formål at afdække eksisterende kvantitativ og kvalitativ viden om undervisningen af børn og unge på kvindekrisecentre og de problematikker, der knytter sig hertil.

Formålet med dokumentstudiet er todelt. For det første bidrager dokumentstudiet med hypoteser til kortlægningens forskellige temaer og derigennem til at udvikle og kvalificere kortlægningens dataindsamlingsredskaber. For det andet bidrager dokumentstudiet med viden om kortlægningens temaer, herunder særligt temaet om opgave- og ansvarsfordeling i relation til undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre.

Dokumentstudiet omfatter relevant lovgivning, eksisterende statistik, undersøgelser af området samt kvindekrisecentrenes og de øvrige aktørers beskrivelser af praksis, strategier, politikker mv.

Eksisterende statistik (registerdata)

Formålet med indhentning og analyse af den eksisterende statistik har været at afdække omfanget af undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre. Ydermere har den eksisterende statistik bidraget med viden om børnene/de unges alder, fordeling på kvindekrisecentre i kommuner og regioner samt varigheden af opholdet på kvindekrisecenteret.

Den eksisterende statistik, som er indhentet til brug for nærværende kortlægning, består af registerdata, som er indsamlet til brug for Årsstatistik 2012. Socialstyrelsen og LOKK indsamler hvert år i samarbejde oplysninger om kvinder og børn, som i løbet af året har haft ophold på et kvindekrisecenter, om henvendelser til kvindekrisecentrene samt om organisering og finansiering af kvindekrisecentrene. I 2012 deltog de 38 kvindekrisecentre, som er organiseret i LOKK, og som modtager § 109-beboere i undersøgelsen. De fem kvindekrisecentre, som ikke er medlem af LOKK, deltog også i undersøgelsen, dog indgik de to kvindekrisecentre Baltic og Den Åbne Dør kun i den del, der drejer sig om henvendelser.

Dataindsamlingsredskaberne består af et spørgeskema til kvinder og eventuelt medfølgende børn og unge. Spørgeskemaerne udfyldes af personalet i forbindelse med indflytning. Årsstatistikken indeholder oplysninger om kvinder og børn, som flyttede fra et kvindekrisecenter i 2012. Det betyder, at kvinder og børn, som flyttede ind i 2011, men flyttede ud i 2012, indgår i årsstatistikken. Til gengæld indgår kvinder og børn, som flyttede ind på et kvindekrisecenter i 2012, men flyttede ud i 2013, først i årsstatistikken for 2013.

Det antal kvinder og børn, som indgår i årsstatistikken, er ikke antal unikke kvinder og børn, men antal ophold. Nogle kvinder og børn har mere end et ophold på kvindekrisecenter i løbet af et år, men da der ikke foreligger cpr-numre på mange kvinder og børn, er det ikke muligt at identificere gengangere.

Socialstyrelsen har venligst stillet udvalgte oplysninger om børn og unge på kvindekrisecentre til rådighed for kortlægningen. Rambøll har adgang til oplysninger om indflytningsdato, udflytningsdato, opholdslængde samt alder ved indflytning for alle børn og unge, som flyttede fra et kvindekrisecenter i 2012, på nær børn og unge som havde ophold på Baltic eller Den Åbne Dør. For en del børn og unge i årsstatistikken har Rambøll desuden adgang til oplysninger om fødselsdato. Rambøll har tilføjet oplysninger om kommune og region til datasættet.

683 børn og unge *i den undervisningspligtige alder* indgår i den bearbejdede årsstatistik fra LOKK og Socialstyrelsen. Alle børn, som var under 6 år ved indflytning, er frasorteret. Såfremt et barn fyldte 6 år i 2012 og først flyttede fra kvindekrisecenteret efter den 1. august 2012, ville barnet være omfattet af undervisningspligten under hele eller en del af sit ophold. Fordi Rambøll mangler oplysninger om en del af børnenes fødselsdatoer, har det kun været muligt at identificere et 5-årigt barn, som blev undervisningspligtig under sit ophold. Det pågældende barn er frasorteret. Fordi årsstatistikken ikke indeholder oplysninger om børnene/de unges undervisning og skole-

gang, er det ikke muligt at bestemme, hvor stor en andel af de 16-årige, der endnu ikke havde afsluttet 9. kl. ved indflytning og derfor stadig var undervisningspligtige under deres ophold. Da det formentlig drejer sig om en del, indgår alle 16-årige i den bearbejdede årsstatistik.

Alle unge, som var 17 år ved indflytning, er frasorteret, da de alle fyldte 18 år i 2012, og derfor ikke var omfattet af undervisningspligten under deres ophold på kvindekrisecentre.

Interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre

Formålet med interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentrene har været at indsamle en række faktuelle oplysninger og konkrete vurderinger af den undervisning og lektiehjælp, som undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre modtager. Interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre har omfattet alle kortlægningens temaer.

Interviewundersøgelsen er gennemført som en totalundersøgelse blandt alle relevante krisecentre i landet. Mandekrisecentre og kvindekrisecentre, som ikke modtager børn, indgår dog ikke i kortlægningen. Sidstnævnte gælder Hanne Mariehjemmet, Medusa – Et liv uden vold, R.E.D. og Reden International, jf. opgørelse pr. 1.10.2013 fra Landsorganisation af Kvindekrisecentre.

Interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre er gennemført som strukturerede interview, der har kombineret spørgeskematilgangen og traditionelle interview med udgangspunkt i en spørgeskræmme med korte, konkrete og faktuelle spørgsmål, ofte med lukkede kategorier. Metoden betyder, at det har været muligt at gå i dialog med informanten om både basis for oplysninger (opgørelsesmetode) og konkret indhold. Metoden har ligeledes givet mulighed for at stille åbne spørgsmål, hvor informanten med egne ord har kunnet beskrive kvindekrisecenterets tilgang til undervisning og lektiehjælp samt komme med konkrete eksempler, der kan understøtte og illustrere relevante pointer. Tilgangen har dermed givet mulighed for at indsamle kvantificerbare og kvalitative data med høj validitet og reliabilitet i en relativt stor målgruppe.

Interviewene er gennemført telefonisk med krisecenterlederen eller anden central person på kvindekrisecenteret med viden om den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge modtager under opholdet på kvindekrisecenteret. Med henblik på den videre kortlægning af undervisningen af børn og unge på kvindekrisecentrene er informanterne endvidere blevet bedt om at fremsende relevante dokumenter og aftaler på området, såsom politikker, procedurer, beskrivelser af praksis osv.

De indhentede informationer er løbende indtastet i Rambølls database- og spørgeskemaværktøj, SurveyXact, og efterfølgende behandlet i SPSS. Denne procedure har sikret en systematisk dataindsamling og har tilsvarende muliggjort en effektiv statistisk bearbejdning af data.

Interview med øvrige aktører

Som supplement til interviewundersøgelsen blandt kvindekrisecentre er der gennemført interview med 30 øvrige aktører med viden om (nogle af) kortlægningens temaer.

Udvælgelsen af de øvrige aktører er sket i samarbejde med 11 udvalgte kvindekrisecentre. Udvælgelsen af disse kvindekrisecentre er sket med henblik på at sikre variation i forhold til følgende:

- Forskellige rammer for at tilbyde undervisning (egen skole på centeret, andet tilbud på centeret, aftale med lokal skole, ingen fast ramme for undervisning)
- Forskellige kommuner og regioner
- Forskellige rammer for centrene (selvejende under serviceloven, kommunale/regionale institutioner, selvejende ikke under serviceloven, anden institutionsform).

Konkret har Rambøll i samarbejde med lederen eller en anden central person identificeret de relevante øvrige aktører for det enkelte kvindekrisecenter. Tabellen nedenfor viser fordelingen af de øvrige aktører, som er interviewet som led i kortlægningen.

Tablet 28: Oversigt over øvrige aktører i kortlægningen

Informanttype	Antal
Kommunal ansvarlig i opholdskommune (chefer i relevante forvaltninger såsom skolechef, socialcenterchef, chef for handicap og psykiatri mv.)	7
Kommunal ansvarlig i bopælskommune (chefer og medarbejdere i relevante forvaltninger såsom socialcenterchef, familierådgiver mv.)	3
Undervisere på kvindekrisecentre (kommunale lærere, frivillige undervisere mv.)	3
Skoleledere og lærere på lokale skoler	9
Psykologer, børnepædagoger, socialrådgivere, familierådgivere og repræsentanter for PPR	6
Lektiehjælpere	2
Informanter i alt	30

Interviewene med øvrige aktører er, i lighed med interviewene med kvindekrisecentrene, gennemført som strukturerede interview. Forud for interviewene er der udarbejdet spørgeguides til de specifikke informanttyper, således at der udelukkende spørges ind til temaer, som pågældende informanttype forventes at have viden om.

Datakvalitet

Rambøll vurderer, at datakvaliteten samlet set er god. Dokumentstudiet har bidraget til at kvalificere kortlægningen, mens registerdata og interview med kvindekrisecentre og øvrige aktører bidrager med dybdegående viden om undervisning og lektiehjælp til børn og unge på kvindekrisecentre.

Den gennemgående systematik i dataindsamlingen har sikret ensartethed og sammenlignelighed i data. Kortlægningens temaer er desuden belyst med forskellige datakilder, og det har dermed været muligt at verificere og problematisere forskellige aspekter af problemstillingen i løbet af dataindsamlingen. Det er dog vigtigt at holde sig øje, at kortlægningen udelukkende giver et øjebliksbillede af undervisning af og lektiehjælp til undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre.

Rambøll vurderer på ovenstående baggrund, at kortlægningens resultater er dækkende for praksis for den undervisning og lektiehjælp, undervisningspligtige børn og unge på kvindekrisecentre modtog på undersøgelsestidspunktet. Sammenfattende er der indsamlet et omfattende og solidt datamateriale, der bidrager med væsentlig og opdateret viden om et område, som ellers har været meget underbelyst.

BILAG 3 LITTERATURLISTE

Litteratur:

Ankestyrelsen & SFI (2013): *Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre*

Gertz, Svend Erik (red.) (2011): *Folkeskoleloven med kommentarer (14. udgave)*.

Ministeriet for Børn og Undervisning (2012) : *Specialundervisning og segregeringsgrad i grundskolen*

Regeringen (2010): *National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer*.

Servicestyrelsen (2011c): *Børn og kvinder i familier med vold – indsatser og efterværn*

Servicestyrelsen (2011b): *Familierådgivning til kvinder med børn på krisecenter - Implementering af § 109 stk. 4 i serviceloven de første 2 år*

Servicestyrelsen (2011a): *Orientering om familierådgivning til voldsramte kvinder med børn på krisecentre*

Servicestyrelsen (2008): *LOKK Børnestatistik – børn på krisecenter*

Servicestyrelsen (2009): *LOKK Årsstatistik – Kvinder og børn på krisecenter*

Servicestyrelsen (2010): *LOKK Årsstatistik – Kvinder og børn på krisecenter*

Servicestyrelsen (2011): *Årsstatistik 2011 – Kvinder og børn på krisecenter. Temaanalyse: Kvinderne og børnenes sundhed og trivsel*

Socialstyrelsen (2012): *Årsstatistik 2012 – Kvinder og børn på krisecenter. Tema: Psykologsamtaler til kvinder og børn*

Socialstyrelsen (2013): *Status på implementering af familierådgivningsordningen jf. servicelovens § 109, stk. 4 i landets kommuner. 2009-2013*

SFI (2013): *Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre*

Love, bekendtgørelser og vejledninger:

Bekendtgørelse af forældreansvarsloven (LBK nr. 1073 af 20/11/2012)

Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 521 af 27/05/2013)

Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1093 af 05/09/2013)

Bekendtgørelse i folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog (BEK nr. 350 af 20/04/2006),

Bekendtgørelse om befordring af elever i folkeskolen (BEK nr. 25 af 10/01/1995)

Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 380 af 28/04/2012)

Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl (VEJ nr. 9296 af 25/06/2013)